

Živele počitnice!

Zaključna prireditev na srednji šoli Trinko v Gorici

Foto DP

Simpozij v Pisi Tudi slovenske teme iz "zgodovine za javno rabo"

"Zgodovina za javno rabo" ali "zgodovina za široko javnost" bi lahko prevedli novejšo smer zgodovinske vede, za katero po svetu v glavnem uporabljajo kar angleško ime "Public History". Italijani ga ne prevajajo zaradi možnosti nesporazumov, tako nosi društvo, ki povezuje njihove strokovnjake na tem področju, ime Associazione Italiana di Public History (AIPH). Hrvati ji pravijo "javna povijest", za slovenščino pa prek spleta nisem ugotovil, ali ima ustaljen prevod. V bistvu gre za podajanje spoznanj zgodovinarjev širšemu krogu ljudi zunaj univerzitetnih in raziskovalnih ustanov, za delo v muzejih, zgodovinskem in kulturnem turizmu ter publicistiki, za svetovanje javnim ustanovam in zasebnikom, ko se odloča o zgodovinsko zaznamovanih zadevah, ipd. Z zgodovino za široko javnost se torej ne ukvarjajo le poklicni zgodovinarji, temveč tudi za to usposobljeni vodiči, časniki, prostovoljci in drugi. Združenje AIPH je v dneh od 11. do 15. junija priredilo na univerzi v Pisi 2. italijansko konferenco Public History. Iz Italije in nekaterih drugih držav je privabila množico obiskovalcev, saj je bilo poleg predavanj, okroglih miz, delavnic in raznih spremnih dogodkov na sporedu tudi več kot 70 panel diskusij (v slovenščini z naglasom "panél"), torej ožjih posvetov o izbranih temah z okoli 380 razpravljalci.

/ str. 2
Ivo Jevnikar

Papež Frančišek o družini

"Največji dar, ki ga je Bog poklonil človeštvu"

Prejšnji teden so se s papežem Frančiškom srečali predstavniki Foruma družin, v katerega je vključenih več kot 500 italijanskih družinskih združenj. In že spet je povedal jasno besedo o tem, kaj družina je in kaj ni. Družina je v središču Božjega načrta in vse zgodovine zveličanja, je dejal. Moški in ženska se medsebojno dopolnjujeta in ljubita, zato sta Stvarnikova sodelavca. On jima zaupa rojevanje življenja novih stvaritev. Družina v Božjem načrtu je "zibelka življenja", prvi kraj sprejetja in ljubezni. Je "okno, ki se na stečaj odpira za skrivnost Boga, ki je ljubezen v troedinosti Oseb". Naš svet, ki ga vodijo individualistične in

egoistične logike, neredko zgreši smisel in lepoto trajnih vezi, prevzemanje odgovornosti v korist drugega in zastojnost. Papež je povedal še marsikaj lepega. Del (bolj "progresistične") javnosti je na neki način šokiral, ko je odločno dejal, da je družina kot Božja podoba samo ena, tista, ki jo sestavljata moški in ženska. In to je "največji dar, ki ga je Bog poklonil človeštvu". Bergoglio je uporabil najmočnejše besede, ko je spregovoril o t. i. selektivnem splavu. V prejšnjem stoletju se je svet zgražal nad tem, kar so delali nacisti. "Danes pa počenjamo isto, samo da z belimi rokavicami". / DD

De Gasperijeva hči "pod lipami" Izjemna priča

Poletni niz goriških Srečanj pod lipami v Kulturnem centru Lojze Bratuž je 14. junija uvedla Maria Romana De Gasperi, prvorojenka Alcideja De Gasperija. Kot izjemna priča predvojne, medvojne in povojne italijanske zgodovine je spregovorila o očetu, ključni politični osebnosti v prvi polovici prejšnjega stoletja, pa tudi o politiki na sploh, svobodi, Evropi in velikih možeh, ki so ji postavili temelje.

str. 3

30. obletnica procesa JBTZ

Višja kustosinja Muzeja novejšje zgodovine Irena Uršič piše o fotografskem opusu Roška Naceta Bizilja

3

Pogovor

Ani Saksida iz Gorice dela kot prostovoljka med prisilci za azil. In na migrante gleda z drugačnimi očmi

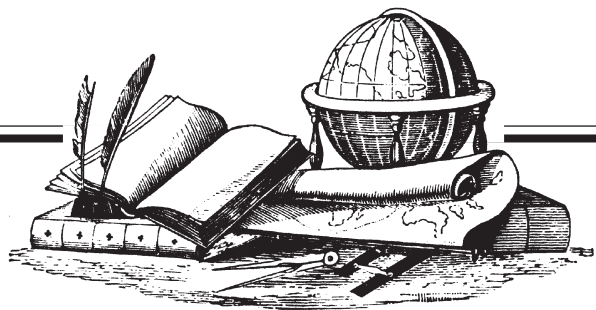
4

Repen

Ob 50-letnici najpomembnejše etnografske prireditve pri nas je izšla knjiga Živio Kraška ohcet!

10

Vsakoletno srečanje v Kanalski dolini

Živahna kulturna vez med Koroško in Primorsko

Vsakoletno srečanje med predstavniki krovnih kulturnih organizacij iz Koroške in Primorske, ki je bilo letos na Trbižu prve dni meseca junija, je namenjeno načrtovanju in vsebinam kulturnih izmenjav, ki potekajo izmenično eno leto na Primorskem, drugo pa na Koroškem. Gre za večdnevno nastopanje raznih skupin v drugi polovici meseca oktobra. Poleg te pobude povezujejo Koroško in Primorsko razne druge prireditve, predvsem na zborovskem področju, kot sta Koroška poje v Celovcu, na kateri nastopa vsako leto tudi kak goriški zbor, in Primorska poje, ki je na Trbižu ob sodelovanju primorskih in koroških zborov. Včasih nastopa tudi domači zbor. Koroški zbor je vedno prisoten tudi na goriški reviji Cecilijanka, ki je na sporedu dva dni v

Kulturnem centru Lojze Bratuž v mesecu novembru. Letošnji Koroški kulturni dnevi na Primorskem so že 18. po vrsti in skupno s Primorskimi kulturnimi dnevi že 26 let bogatijo naša

dogovorili, da bodo kulturni dnevi potekali v vseh treh nekdanjih pokrajinah, v katerih živi slovenska skupnost. Program je zelo pester in bogat in vsebuje gledališke nastope,

skupna kulturna prizadevanja. Začeli se bodo 19. oktobra in trajali do konca meseca. Predstavniki kulturnih zvez, Krščanske kulturne zveze iz Celovca, Slovenske prosvete iz Trsta in Zveze slovenske katoliške prosvete iz Gorice so se

mladinske in odrasle, zborovske koncerte, tudi za mladinske in odrasle sestave, likovne razstave, predstavitev publikacij, srečanje glasbenih šol, gledališki recital in še druge dogodke.

DP

Odziv na nedavno pisanje v Primorskem dnevniku

Ne netimo nepotrebne polemike

Polemika, ki jo je pred kratkim sprožil predsednik SKGZ Rudi Pavšič do Mladike in njene pisanja, se mi zdi, milo rečeno, neumestna, pa tudi istočasno škodljiva za zdravo skupno sodelovanje v našem narodnem prostoru, katerega si pravzaprav v eni ali drugi obliki vsi želimo. Naj pustim na miru razne posmehovalne besede, kot npr. "razni Pezdirji" in podobne izraze, ki zagotovo spadajo v daljno preteklost. Ne morem pa mimo stavka, ki mi je dal mnogo razmišljati: "O tem sem že govoril s predsednikom SSO Walterjem Bandlerjem", pravi predsednik SKGZ Pavšič. Še dobro, da ni v komuniqueju napisal, da je klical predsednika SSO na razgovor. Morda zgrešim, a meni se vse zdi, da gre tu za prikrito grožnjo, grožnjo Walterju Bandlerju, naj skrbno kot predsednik SSO pazi, kaj piše Mladika o zlomu slovenskih zamejskih bančnih ustanov, sicer bo gorje... Morda predsednik SKGZ ne ve, da so organizacije in društva, ki so včlanjeni v SSO, svobodni v svojih izbi-rah in delovanju, dolžni so le spoštovati duha in črko statuta SSO, v vsem ostalem svojem delu pa so popolnoma svobodni. Tako je bilo vedno v več kot polstoletnem delovanju SSO in tako je tudi danes. Ne vem, ali je do sklicanja

na razgovor zares prišlo, vem le, da me tak prikrit način grožnje zaskrblja, ker sem kot predsednik SSO pred kakim desetletjem doživel nekaj podobnega. Pri tem bom zelo jasen. Moje neupogljive trditve, da sem kot predsednik SSO pripravljen s SKGZ na vsakršno sodelovanje, ne pa na združitev oz. zlitje obeh krovnih organizacij v eno samo, niso bile marsikomu všeč, ne tu v zamejstvu in ne v Sloveniji, zato je bila SSO deležna kar nekaj napadov, kritik, prikritih groženj. Pri takratnem ministru za Slovenijo v zamejstvu in po svetu in pri takratnem njegovem državnem sekretarju sem slišal namige, da ni dovolj samo sodelovanje s SKGZ, ampak, da je treba bolj odločnih korakov na poti enotnosti, in ker teh ni bilo, kot so si vsi ti želeli, je kot strela z jasnega prišlo sporočilo, da bo prispevek slovenske vlade SSO manjši za kar okroglih petdeset tisoč evrov. Neuraden izgovor je bil, da je treba štediti in da so tudi drugim organizacijam zmanjšali nekaj prispevka. Totalen blef. Potem pa je prišla, hvala Bogu, druga vlada in ministrica Ljudmila Novak je zadevo popravila. Osebnost si nisem dal miru zaradi takega načina "kaznovanja", ker mi je zares šlo za dobro sodelovanje med nami tu v zamejstvu, a občutek v meni, da kdo prikazuje na

izkrivljen način naše delovanje pri slovenski vladi, je le ostal. In zato sem se ob branju komuniqueja SKGZ zdržnil in se spomnil krivic, ki so bile pred kakim desetletjem storjene ne meni osebno, ampak SSO in njenim članicam. Upam, da se kaj takega nikdar več ne bo ponovilo, kajti vsaka organizacija, vsako društvo, vsak klub, ki je včlanjen v SSO, deluje po principih demokracije, to je avtonomno in svobodno, le da ne krši pri tem statuta svoje krovne organizacije. Tako je storila tudi Mladika, tako Društvo slovenskih izobražencev, ki skušata ocenjevati z objektivnostjo pretekle ali polpretekle dogodke v našem slovenskem zamejskem prostoru, v tem primeru slovenskih propadlih ali propadajočih bančnih ustanov, ki so tako hudo oškodovale ne samo našo narodno skupnost, ampak prizadele tudi veliko naših slovenskih družin. Prikriti ali manj prikriti grožnje pa ne peljejo nikamor, gotovo pa ne v boljše čase za nas vse, ki si zares želimo, da bi med nami enkrat za vselej prevladala konstruktiven dialog, soočenje raznih mnenj v duhu strpnosti, demokracije in prave enotnosti med nami ter delovanja v luči objektivnih analiz naših preteklih in polpreteklih dogodkov.

Drago Štoka

S 1. strani

Tudi slovenske ...

Veliko jih je bilo posvečenih spominjanju na preteklost, krajem tragičnega spomina, prvi svetovni vojni in njenim prizoriščem (tudi na soški fronti), mejam, didaktiki, muzejem in zgodovinskim festivalom. Tudi za Slovence so bile zanimive na primer razprave o tem, kaj s spomeniki preteklih nedemokratskih režimov ali neprijetnih preteklih dogodkov. Pri takem panelu sta na primer sodelovala tako predsednik mednarodne zveze Public History prof. Thomas Cauvin iz Kolorada v ZDA in predsednik italijanske zveze AIPH prof. Serge Noiret iz Firenc. Poseben panel so 12. junija popoldne oblikovali prof. Carlo Spartaco Capogreco z Univerze iz Kalabrije, prof. Marko Medved s Teološke fakultete v Zagrebu in podpisani tržaški časnikar Ivo Jevnikar kot moderator. Kot izhodišče so izbrali spominski park za žrtve fašističnega koncentracijskega taborišča na Rabu,

ki so ga morali leta 1953 urediti tudi interniranci iz komunističnega koncentracijskega taborišča na Golem otoku, med njimi – kruta ironija usode – celo taki, ki so nekaj let prej trpeli na Rabu, začeni z Jožetom Jurančičem, ki

Z leve prof. Carlo Spartaco Capogreco, Ivo Jevnikar in prof. Marko Medved

je bil med ilegalnimi voditelji internirancev, ki so po kapitulaciji Italije brez prelivanja krvi razorožili posadko 2.000 italijanskih vojakov na otoku. Spomenik pa ima še to "napako", da se arh. Edvard Ravnikar v zasledovanju svojih estetskih pogledov pri polaganju nagrobnikov sploh ni oziral na takrat očitno razporeditev resničnih grobov...

Na to je opozoril moderator, ki se je naslonil na dela prof. Božidarja Jezernika, čigar sodelovanje pri panelu je bilo prvotno predvideno. Opozoril je tudi na posledice resolucije informbiroja v Jugoslaviji, a tudi na Tržaškem.

Prof. Capogreco je kot najboljši italijanski poznavalec fašističnih taborišč predstavil problematiko Raba, tudi razlik med slovenski-

mi in hrvaškimi interniranci ter Judi.

Prof. Medved, ki je tudi arhivar reške nadškofije, je predstavil hrvaško zgodovino pisje o obeh taboriščih, kot sourednik nedavno izdanega obsežnega zbornika o solkanskem rojaku msgr. Josipu Srebrničju, ki je bil škof na Krku, pa je predstavil še prizadevanje Cerkve za olajšanje trpljenja internirancev na Rabu.

Zadnje slovo od goriškega politika

Premilil je Ettore Romoli

Slovesnim in množičnim pogrebnim sprevedom za krsto po mestnem središču in pogrebnim bogoslužjem v nabito polni cerkvi sv. Ignacija na Travniku v Gorici so se sorodniki, prijatelji, somišljeniki ter seveda politiki poslovlili od nekdanjega goriškega župana, deželnega in rimskega poslanca, do smrti tudi predsednika deželnega sveta Furlanije Julijske krajine, vse to in še več je bil namreč pokojni osemdesetletni Ettore Romoli. Po hudi bolezni, ki ga je pripeljala na intenzivno nego v videmski bolnišnici, je Ettore Romoli nenadoma umrl. Ni slučaj, da je bil še na smrtni po-

Foto dd

stelji v vrtincu političnih polemik v lastni stranki Forza Italia, saj je bil vse življenje aktiven

politik. Romoli, Toskanec po rodu, je bil predvsem človek jasnih in trdih stališč, izhajal je iz Almirantejeve šole desničarske stranke MSI. Nobenega dvoma ni imel, kakšna stališča zavzeti, ko je šlo za Gorico in obmejno področje, pa vendar lahko zapišemo, da je bil človek dialoga, odprt, neposreden in nikdar zahrbtnen. Če je res, da gre prav njemu zasluga, da slovenska prisotnost ni vključena v goriškem mestu v zaščitni zakon, pa je tudi res, da se je s sosednjimi župani odkrito in jasno pogovarjal o čezmejnem sodelovanju. V osebnem pogovoru prijazen, na političnem prizorišču neomajen zagovornik italijanstva Gorice in Goriške.

Svojcem izražamo sožalje, Bog naj mu bo pa pravičen plačnik za vse dobro, ki ga je storil!

Povejmo na glas

Do kdaj bo Zemlja trpela?

Ni doživel odziva, ki ga zasluži, nedavni Svetovni dan okolja, ki ga je razglasila Organizacija združenih narodov pred skoraj pol stoletja. Lahko je spominjanje na ogroženo zdravje Zemlje marsikomu odveč, ali pa v tem vidimo dolgočasno ponavljanje in že obremenjevanje. Resnica pa je, da gre za izjemno pomembno zadevo, ki jo rešujemo z dosti premalo pozornosti in dejanji, da bi smeli biti povsem mirni. In povsem mirni ne moremo biti in smo upravičeno zaskrbljeni in za-jeti v otožnost, ker ne znamo, ne moremo ali nočemo zadovoljivo odgovoriti na vprašanje, kam vse to gre, kaj bo z našo Zemljo v prihodnje in kaj bo z nami, če ne bomo prelomno več storili zanj. Kajti naša mati Zemlja očitno trpi in trpi vedno bolj, zadane so ji hude rane, in to se nadaljuje, čeprav je več kot jasno, da bi se človeštvo njenega zdravljenja vendar moralo resno lotiti, in to v prvi vrsti v svojo korist. Res je otožnost prava beseda ob pogledu na našo nemoč, nemara tudi brezbriznost ali celo pristajanje na poraz v tej tako vsepomembni, da ne rečemo življenjsko pomembni bitki za naše dobro, se pravi v bitki za zdravje našega okolja, ki je pravzaprav naš dom, dom vseh ljudi, dom prav vsakogar od nas. Kaj je res človek pozabil, da so okolje, Zemlja, narava nekaj ustvarjenega, kot smo ustvarjeni mi? In kar je ustvarjeno, daje in omogoča življenje, saj kar je ustvarjeno, je živo, kot smo živi mi, kar je ustvarjeno, je pogoj za naše življenje. Kje in kako bi ljudje sploh živeli, ko ne bi imeli

tal pod nogami, svetlobe sonca nad sabo, blagodejnosti zraku, vode in morja blizu sebe, zemlje, ki nas prehranjuje, gozdov, ki nas osvežujejo in ne nazadnje lepote vseh teh stvari. Lepote, ki nas razveseljuje, nam daje novih moči in nemara v nas celo vzbudi lepe in dobrobrčne misli, ki spet in na novo poskušajo ljubiti sočloveka in mu pomagati, kadar je v stiski. Kaj bi brez vsega tega stvarstva okrog sebe, ki ga, se ne ve v kakšnem imenu, vse bolj uničujemo, da se stvarstvo v bolečinah krči in sunkovito premika, spreminja svoj značaj, je vse manj blago, vrača udarce in se zdi, da se nam hoče na vse načine maščevati. Tako se nam zdi, pri tem pa pozabljam, da je zrak vse bolj zastrupljen, da se na južnem in severnem tečaju letno stopi na milijone in milijone ledu, da se torej naš planet hitro segreva, potem ko onesažujemo tudi morje, v katerem se vsako leto znajde novih osem milijonov ton plastike, in medtem ko je ostanke pesticidov mogoče zaslediti v dveh tretjinah površinskih voda in celo v eni tretjini podtalnih itd. Da bi vendar slednjič začutili, da nam ustvarjena narava daje življenje in bi ji bili zato iz srca in dejavno hvaležni. Da bi skrbeli zanj kot za živo bitje, za katero je treba vedeti, kaj mu koristi in kaj škoduje, da bi torej v njej videli ljubo in drago osebo in ji hoteli dobro in ji delali dobro, da bi nam mogla svojo ljubezen vračati in bi tudi ona skrbela za nas. Zakaj je ne bi videli takšne, kot je, zakaj bi ji še kar naprej delali silo?

Janez Povše

Ob 30. obletnici sodnega procesa proti znani četverici "JBTZ"

Roška Naceta Bizilja

Višja kustosinja Irena Uršič iz Muzeja novejšje zgodovine Slovenije nam je poslala članek, ki ga je objavila v reviji Fotoantika, opremljen je bil z vsemi potrebnimi opombami, ki smo jih mi zaradi lažjega branja izpustili. Zapis pa je odlično pričevanje o časih, ko se je rojevala demokratična Slovenija.

Dne 21. novembra 1988 je Nace Bizilj, dolgoletni fotoreporter in urednik fotografije v časopisni hiši Dnevnik, med serijo impozantnih fotografskih posnetkov množice Slovencev v snežnem meteu na Trgu republike, tedanjem Trgu revolucije v Ljubljani, fotografiral tudi množico pred zasneženim spomenikom Edvarda Kardelja. Izkušeni fotoreporter, izurjen v dnevnih soočenjih z družbenopolitično sceno vse od šestdesetih let, se je dobro zavedal

in očetu ideje o samoupravljanju in velikanu našega naroda – človeku, predanemu množici delavcev, prežetih od njegovih idej o samoupravljanju". Arhitekt Fedja Košir in akademski kipar Drago Tršar sta izdelala bronasto skulpturo stoječega Kardelja na čelu skupine ljudi. Umetnino so odlili v livarni Božidar Hočevar v Zagrebu. Drago Tršar si je Kardelja zamislil v motivu fotografije, ki ga prikazuje v Titovem Užicu. Takole je dejal: "Fotografija veliko pove o Kardelju, saj ga prikazuje, kako gre naprej, sledi pa mu množica, s čimer si lahko predstavljamo, kako je znal potegniti za seboj oziroma za svojo idejo o samoupravljanju množice ljudi". Sedem let po postavitvi spomenika in devet let po Kardeljevi smrti te zveste množice ni bilo več. V zasneženih brezobraznih kipih je v rojevanju demokratične ideje simbolično

Socialistične republike Slovenije, za referendum o ustavi in, kot je sporočal transparent pred govorniškim odrom, za solidarnost z Janezom, Ivanom, Davidom in Francijem ter za zahtevo o odložitvi izvršitve kazni. Leta 2018 se spominjamo 30-letnice sodnega procesa proti omenjeni četverici – Janezu Janši, Ivanu Borštnerju, Davidu Tasiću in Franciju Zavrlu. Četverica "JBTZ", ki je bila obsojena zaradi posejavanja fotokopije tajnega vojaškega dokumenta št. 5044-3, je zaneti najbolj množično podporo naroda. Ivan Borštner, zastavnik JLA, je januarja 1988 v službi izkoristil okoliščine in fotokopiral strogo zaupno povelje komandanta Ljubljanskega armadnega območja z dne 8. januarja 1988, ki se je nanašalo na organizacijo, naloge in bojno pripravljenost enot JLA. Povelje ni bilo običajno vojaško povelje, saj je njegova vsebina ponujala interpretacijo priprave JLA na boj proti notranjemu sovražniku. Povelje je nastalo po znamenitem letu 1987, letu drznih dogodkov, ko je izšla 57. številka Nove revije z naslovom "Prispevki za slovenski nacionalni program", ko je Društvo sloven-

skih pisateljev organiziralo javno razpravo o ustavnih dopolnilih k zvezni ustavi in se zavzelo za referendum o predlogu sprememb zvezne ustave, ko so člani umetniške skupine Novi kolektivizem vzeli za podlago uradnega plakata za proslavo dneva mladosti naci-

Ženske med polaganjem cvetja pred Vojaškim sodiščem v Ljubljani, v ospredju Alenka Puhar, ena od glavnih članic Odbora za varstvo človekovih pravic, Ljubljana, Roška cesta, julij 1988. Foto: Nace Bizilj, MNZS, inv. št. NB 217/34.

stični plakat Richarda Kleina, ko so stavkali delavci Litostroja in sprejeli sklep o ustanovitvi neodvisnih sindikatov in pobudo za ustanovitev socialdemokratske stranke. Ivan Borštner je fotokopijo tajnega dokumenta izročil Davidu Tasiću, uredniku notranjepolitičnih vsebin revije Mladina, David Tasić jo je izročil Franciju Zavrlu, odgovornemu uredniku Mladine, Franci Zavrl pa Janezu Janši – komentatorju pri reviji Mladina in Časopisu za kritiko znanosti, kandidatu za predsednika Republiške konference Zveze socialistične mladine Slovenije ter uslužbencu računalniškega podjetja Mikro Ada, kamor je shranil fotokopijo dokumenta. Enaintridesetega maja 1988, na dan plenarnega zasedanja konference Zveze komunistov Jugoslavije v Beogradu, je Služba državne varnosti zasegla fotokopijo dokumenta, Janeza Janšo pa aretirala in priprla. Naslednji dan so javnost o dogodku obvestili revija Mladina, revija Katedra, časopis Tribuna in Radio Študent, izjavo je napisalo tudi uredništvo Nove revije, v znak protesta je eskaliralo zbiranje široke civilne družbe, intelektualne in kulturne sfere. Druga junija so o dogodku poročali tudi drugi mediji, med njimi časopis Dnevnik o priporu Janeza Janše zaradi suma kaznivega dejanja izdaje vojaške skrivnosti po členu 224/1 Kazenskega zakonika SFRJ in o ogorčenosti zaradi Janševega pripora. Tretje-

ga junija 1988 je na Mladini nastal Odbor za varstvo pravic Janeza Janše, ki se je pozneje, ko se je izvedelo, da sta priprta tudi Borštner in Tasić, preimenoval v Odbor za varstvo človekovih pravic. V junjskih in julijskih dneh leta 1988 so aretacije, pravni vidiki z dvomi o korektnosti postopka proti obtoženim, politične razsežnosti postopkov, proces v srbohrvaškem jeziku in vznemirjanje javnosti zaradi ogrožanja temeljnih državljan-skih svoboščin in človekovih pravic mobilizirali slovensko javnost in zdaj bolj zdaj manj tudi slovenski medijski prostor. Prvega zborovanja v podporo priprti trojici Janša-Borštner-Tasić 21. junija 1988 na Kongresnem trgu v Ljubljani (tedanjem Trgu osvoboditve) se je po različnih poročanjih udeležilo od 35.000 do 50.000 ljudi. Edina "protiutež", le pet dni za zborovanjem, je bil obisk papeža Janeza Pavla II. v Krki na Korškem, ki je privabil 25.000 vernikov iz Slovenije. Mediji so pisali, da je papežev potovanje zaradi množice tujih vernikov preseglo avstrijsko razsežnost. Tudi tam je bil Nace Bizilj. Predvsem pa je bil mesec dni pozneje, med 18. in 27. julijem, iz dneva v dan na Roški – na ljubljanski ulici, na kateri sta bila Vojaško tožilstvo in Vojaško sodišče. Slednje je v aferi JBTZ sodilo trojici civilistov in enemu vojaškemu uslužbencu.

/ dalje

Zborovanje v podporo četverici, Ljubljana, Trg republike, 21. november 1988. Foto: Nace Bizilj, MNZS, inv. št. NB 227/17.

sporočilnosti motiva. Sedem let pred tem, 22. julija 1981, na dan vstaje slovenskega naroda, je bil južno od spomenika revolucije postavljen omenjeni spomenik Edvardu Kardelju. Po tedanjem besedotvorju je bil posvečen "velikemu revolucionarju, mislecu

zaprta Kardeljevo idejo in pod zasneženimi dežniki vztrajno udejanjala slovensko pomlad. Množično zborovanje v snegu, ki ga je prvič prenašala tudi slovenska televizija, je bilo zborovanje za spoštovanje človekovih pravic, za suverenost

skih pisateljev organiziralo javno razpravo o ustavnih dopolnilih k zvezni ustavi in se zavzelo za referendum o predlogu sprememb zvezne ustave, ko so člani umetniške skupine Novi kolektivizem vzeli za podlago uradnega plakata za proslavo dneva mladosti naci-

GORICA Maria Romana De Gasperi na Srečanju pod lipami

Izjemna priča ključnih trenutkov italijanske polpretekle zgodovine

Poletni niz goriških Srečanj pod lipami je 14. junija uvedla res ugledna gostja, Maria Romana De Gasperi, prvorojenka Alcideja De Gasperija, znanega italijanskega izobraženca in politika, enega izmed očetov italijanske republike in Evropske skupnosti ter božjega služabnika (postopek za beatifikacijo so odprli leta 1993). Na večeru, ki sta ga organizirala Kulturni center Lojze Bratuž in krožek Anton Gregorčič v sodelovanju z Inštitutom za družbeno in versko zgodovino, se je 95-letna uglajena rimska dama v veliki dvorani kulturnega centra - po uvodnih mislih Saše Quinzija in Paola Magagnottija - pogovarjala z Ivanom Portellijem. "Kot izjemna priča predvojne, medvojne in povojne italijanske zgodovine ima mnogo povedati o eni ključnih osebnosti tistega obdobja" (sic Quinzi), o očetu, ki se je rodil

na Tridentinskem, bil poslanec na Dunaju v času avstro-ogrske monarhije, zadnji ministrski predsednik kraljevine Italije in prvi predsednik prve republikanske vlade. Njegov lik je zanimiv še danes, saj je bil dosleden politik, zvest samemu sebi in svoji visoki etični drži. Ga. Maria Romana je imela "prav posebno vlogo v očetovem političnem življenju" (Magagnotti), saj je bila vrsto let njegova "osebna tajnica in tudi svetovalka"; sploh pa je ves čas zbiral dragoceno gradivo o očetovem življenju in delu, napisala več knjig in s svojo dediščino se še vedno (!) dvakrat tedensko rada udeležuje podobnih srečanj (predvsem z mladimi) po vsej Italiji in tudi v tujini. Gostja je zlasti prek spominov in anekdot povedala mnogo zanimivih stvari o očetu in družini: o njegovem stidju na Dunaju, o tem, da je postal časnikar, "ker je rad pisal", da se je začel ukvarjati s politiko,

"ker je imel pri srcu ljudi in njihova življenja". Izkušnja v poslanskih klopih na Dunaju je bila zelo pomembna, saj je cesarstvo povezovalo številna ljudstva: to mu je gotovo pomagalo, tudi ko je kot predsednik vlade iskal stike z drugimi evropskimi narodi. V hudih letih v času fašizma je našel "skromno mesto v vatikanski knjižnici", kjer je lahko bral veliko (tudi tujih) tiskovin, spoznal marsikoga. Večkrat je bil globoko razočaran, ko je videl marsikaterega politika, o katerem je mislil, da je bil svobodomiseln, ali, še slabše, cerkvenega dostojanstvenika, da so pristajali na fašizem. Ta "izdajstva" so mu povzročala veliko žalost. Sploh pa so v družini, ki je bila znana po svojem antifašizmu, v tistem času doživljali strah, da bi se jim kaj hudega ne zgodilo; živeli so dokaj osamljeno, saj si niso mogli privoščiti imeti prijatelje, da bi koga ne ogrozili.

"Imeti antifašistične prijatelje je bilo nekaj junaškega"; kdor je bil samo osumljen, je lahko že imel velike težave. "Danes se zdi absurdno, in vendar je bilo tako"! Na poseben način je Maria Romana De Gasperi poudarila ekonomske težave in revščino v povojni Italiji, ki - "ne smemo pozabiti" - je bila poražena. Januarja 1947 je šla z očetom v ZDA iskat podporo in pomoč za lačno Italijo: "To je bil prvi pomembni korak do naše samostojnosti in svobode". Dobro se še spominja, kako je očeta spremljala med volilnimi

kampanjami, kako so ljudje vneto razpravljali o politiki: "Ta ni bila samo za poslance in stranke: postala je življenje". Samo prek nove politike bi italijansko ljudstvo lahko spet vstalo in zaživel. De Gasperi je bil eden prvih, ki so začeli verjeti v združeno Evropo. V Adenauerju in Schumanu je našel idealna somišljenika, s pomočjo katerih so postavili temelje novi Evropi. Bili so "trije kristjani, trije politiki, ki so preživeli vojno ter našli v sebi sposobnost in voljo reči: 'zdaj pa dovolj vojn med Evropejci'". Začeli so z

majhnimi koraki, program pa je bil zelo obširen in je slonel na ideji politične enotnosti. "To so bile velike sanje teh evropskih mož", velikih državnikov. "Večje so osebe v svoji notranjosti, bolj so preproste in skromne. Kdor bolj kriči in se dela velikega, manj velja". Oče je ljubil gore, gozdove, naravo in tišino. Rad se je sprehajal po hribih. "Vse to je govorilo o Bogu". Bil je globoko veren, a otrokom o veri ni govoril: preprosto jo je živel.

DD

POGOVOR Ani Saksida

“Pred sabo imamo ljudi, ki so potrebni pomoči”

Še ena značajna ženska, ki zna pogledati beguncem v oči in si zavihati rokave, je Ani Saksida. “Pridi in poglej”, nekako med vrsticami pravi vsakomur, ki z mržnjo ali vsaj brezbriznostjo gleda na prosilce za azil, ki v Gorici pogosto živijo na človeka nevreden način. Tudi sama je prej imela več pomislekov, postavljala si je veliko vprašanj. Zdaj pa, kot pravi, se ničesar več ne boji.

Že nekaj mesecev imaš opraviti s prostovoljnimi delom z begunci oz. prosilci za azil v Gorici. Kako je prišlo do te odločitve?

Do tega je prišlo nekako slučajno, naravno. Pot me je dostikrat zanesla v Bombijev predor, kjer so se begunci zbirali lani jeseni. Kakšnih posebnih občutkov nisem imela. Če sem šla mimo, recimo, dvakrat na teden, sem opazovala, kako se je vrsta njihovih “ležišč” vedno bolj daljšala. Iz tedna v teden jih je bilo vedno več. Spali so na kartonih, tudi bolni, z vročino itd. Prostovoljci, ki so doživeli to, kar se je tam dogajalo, tistih podob in občutkov ne morejo pozabiti.

Tudi sama sem začela razmišljati o tem, kakšno mladost imajo ti fantje, ali je to življenje sploh kaj vredno. Ko se v tunelu skoraj ni dalo več dihati, sem se tisti poti nekaj časa raje izogibala, sem pa vedno brala o tem, kar se je tam dogajalo.

Enkrat po novem letu me je naš župnik Marijan Markežič slučajno poslal na sestanek župnijskih skupnost: tam sem šele spoznala, kakšna je resnična situacija beguncem. Stanje je bilo nevzdržno, neznosno. Njih je bilo veliko, prostovoljcev pa razmeroma premalo. V tistem času sem šla kar nekajkrat mimo župnišča v Podturnu, pa se nisem nikdar ustavila. Nekega dne - očitno je bil pravi trenutek - sem se ustavila. Prav tisti dan so prišle še druge osebe, ki so ponudile svojo razpoložljivost za pripravo večerje. Jaz sem bila sama in česa takega seveda nisem zmogla. Gospa Maria, ki je nekako koordinatorka župnijskih prostovoljcev, mi je rekla, naj pridem v skladišče, kjer se beguncem delijo obleke. Tako sem storila in stvar se je začela. Tja sem šla brez posebnih načrtov: grem, potem bom videli, sem si rekla.

G. Marijan po maši pri sv. Ivanu včasih spodbudi vernike ali pove, ko kaj nabirate. Kdo še sodeluje? Kakšna je soudeležnost faranov?

Iz naše župnijske skupnosti med begunce hodim edino jaz. Ko je bila potreba - to se je dogajalo zlasti pozimi, ko smo potrebovali topla oblačila -, sem omenila g. Marijanu, ki ga vsi poznamo po njegovi dobroti in sploh delavnosti, in je sprožil akcijo oz. naznanil v cerkvi, da bomo naredili nabirko. Povedati moram, da so se ljudje izredno izkazali: dali so več kot to, kar so imeli doma. Neka gospa je prinesla, kar je imela, pa je videla, da bi rabili še čepice in rokavice; šla je v trgovino in se po pol ure vrnila s polno torbo ... Odziv je bil izreden. Pozi-

mi je bila stiska res velika. Fantje, ki so prihajali po t. i. balkanski poti, so prišli do Gorice zares v slabem stanju. Morali smo jih dobro obleči in obuti.

Ko se je končala zima, smo začeli rabiti lažje obleke. Fantje prihajajo pri 30 stopinjah še vedno v dolgih in toplih oblačilih, zato smo - vedno preko g. Marijana - sprožili drugo akcijo. Tudi tokrat so se ljudje dobro izkazali.

V tem trenutku je nekako zatišje, fantov je manj kot v prejšnjih mesecih. Zakaj, še sami ne vemo. Eden izmed razlogov je gotovo bil ramadan, ko v bistvu od sončnega vzhoda do zahoda ne jejo in ne pijejo; zato ostajajo precej umirjeni. Prav čudim se, kako spoštujejo ramadan. Če ne ješ, še se zdržiš; toda ne piti v vročih dneh je “druga muzika”. Večerjali so po 21. uri. Menda jih je bilo tudi pri večerji nekaj manj. Opazili smo, da prostovoljci ne vemo vedno, kaj se v resnici dogaja.

Kdaj in kje pomagaš deliti obleke?

Skladišče je v Podturnu, v stavbi nasproti župnijskega središča, na glavni cesti. Odprto je trikrat na teden: ob ponedeljkih, sredah in petkih med 17. in 18. uro. Tam sva dva ali smo največ trije; kakšenkrat pomaga kakšen fant. Dosti ljudi prinaša blago direktno tja. Nekateri no-

“Večina prostovoljcev niti ne razmišlja o tem, ali je prav, da delajo to, kar delajo. Pač delajo ... In to delajo z veseljem”.

sijo tudi k meni domov. Fantje prihajajo tja iskat, kar rabijo. V vrsti čakajo na pločniku, povedo, kar želijo, mi presodimo in jim damo, kar imamo. Če kdo prosi čevlje in vidimo, da ima že dober par, mu jih ne damo, saj toliko blaga na izbiro pa vendar nimamo. Si pač pomagajo, kot morejo in znajo...

V skladišču zbiramo oblačila, pa tudi hrano; pred meseci so nam npr. nosili riž, pašto, paradižnike ipd. Darovi so prihajali tudi iz Nemčije. Prostovoljci iz nekaterih goriških župnij, ki pripravljajo večerje, lahko včasih kaj najdejo tudi v našem skladišču. Drugače pa kupujejo tudi sami in za to ne pričakujejo nobenega plačila. Njihovo delo je res hvalevredno.

Zakaj biti prostovoljci?

Večina prostovoljcev, kar jih jaz poznam, niti ne razmišlja o tem, ali je prav, da delajo to, kar delajo. Pač delajo, ker vedo, da imajo pred sabo ljudi, ki so potrebni pomoči. In tako gremo naprej. To delamo z velikim veseljem.

Tudi sama sem imela pomisleke. Priznam, sem jih imela. Zdaj jih nimam več. Imamo možnost nekaj narediti za dru-

gega. Kristjani smo pravzaprav dolžni to delati. Kot smo tudi dolžni ne obsojati, če je le mogoče ... Morda ne vsi, a mnogi begunci vedo, da mi smo tam prav zato, ker smo kristjani.

Mislim, da prostovoljcev trenutno ne manjka. Jih pa tudi ni preveč. V tem trenutku nas je dovolj, ker se je njihovo število v zadnjih tednih zmanjšalo; prihaja jih od 30 do največ 45. Sicer pa že napovedujejo, da bo prišel jeseni nov val migrantov, najverjetneje po balkanski poti.

Kakšen je bil tvoj prvi vtis ob prvem stiku s stvarnostjo migrantov na Goriškem?

Ko sem pred meseci videvala fante iz Pakistana, stare 18-20 let, ki so komaj prišli v Gorico in so morda še nekaj dni prej bili doma, moram reči, da so se mi smilili. Niso znali jezika, veliko jih je nepismenih. Najraje bi jim na kakšen način pomagala. Bili so sramežljivi, zadržani, verjetno zelo žalostni.

Moram reči, da imajo “poseben” odnos do žensk: med sabo se lepo pozdravljajo, do nas dveh v skladišču pa so se kdaj vedli, kot da naju ni. Pa sva jih z gospo Mario malce spodbudili, naj lepo pozdravijo, se posmejejo. Prav je, da se zavejo, da so v drugem svetu, v neki drugi kulturi. Hočeš nočeš, vsaj malo se morajo prilagoditi tudi našim razmeram, pa če želijo ostati tu, o čemer močno dvomim, ali pa ne.

Kar jih poznam, se mi zdijo miroljubni, prijazni, nasmejani in dobri. Logično, med njimi je gotovo tudi kakšen, ki ima slabe namene. Kot povsod! Je pa tudi res, da nekatere zapirajo za prazen nič, za malenkosti.

Kakšne so njihove zgodbe?

Zgodbe so najrazličnejše. Hrepenijo po lepšem življenju. Vsakdo, ki gre v svet, hrepeni po lepšem in boljšem življenju. Tako je bilo tudi z našimi predniki, ki so se iz domovine izselili iz ekonomskih razlogov ali pa po vojni; vsi dobro vemo, kaj so tvegali... Sprašujem se, ali so tudi naši predniki, ki so šli v svet, med potjo doživeli toliko hudega kot ti fantje.

Kakorkoli že, zaradi podobnih razlogov se izseljujejo tudi danes: hrepenijo po boljšem življenju. Veliko jih pošiljajo proč sami starši. Vem za fanta, ki je bil star 14 let: ni hotel študirati, mama se je bala, da ga bo pobrala ulica oz. rekrutacija v Islamsko državo, pa so ga poslali v svet. Ponaredili so celo dokumente in mu “dodali” štiri leta, da je “postal” polnoleten in je lahko odšel. Vsi hrepenijo po boljšem: nekateri potem imajo srečo, da to dosežejo, drugi pa ne.

Ljudje se sprašujejo, kje so ženske. Kar je meni znano, v glavnem ostajajo doma; starši čakajo, da si fantje tu uredijo življenje, potem jim bodo že poslali žensko. Toliko zaupajo družini, ki po njihovi tradiciji izbere ne-

vesto. Težko, da bi si fantje tu našli Italijanko; vsaj v bližnji prihodnosti mislim, da tega ne bo. Kulturne razlike so prevelike, da bi se kar tako integrirali. Nekateri obiskujejo razne tečaje, da pridobijo kakšno točko več, ki jim koristi za pridobitev dovoljenja.

Vse skupaj je zelo zapleteno, res ni enostavno. Bojim se, da bodo še prihajali; bojim se, ker tu nimajo kdove kakšne prihodnosti. Težko je priti do kruha. Vem za nekatere, ki pri nogo-

foto dd

metnem klubu kosijo travo ali čistijo slačilnice, in to po eno uro na dan; da vam niti ne povem, koliko so plačani.

So tudi nekateri, ki bi radi ostali tu, obenem pa še naprej hrepenijo po svojem domu.

V njih prevladujejo upanje in moč ali razočaranje in poptrost?

Po mojem eno in drugo. Mnogi pripovedujejo, kaj vsega so po balkanski poti doživeli, kako so jih ljudje zavračali, tudi pretepali brez nobene milosti. Kako naj ne bi bili razočarani? Upanje pa vedno zadnje umre.

Ne prihajajo le prek Balkana. So tudi tisti, ki prihajajo iz Nemčije, Francije in drugih bolj severnih evropskih držav. Naši someščani včasih jamrajo, češ, poglejte, kako so lepo oblečeni, kakšne telefončke imajo itd. Osebo me to ne zanima. Vem pa, da so mnogi od teh npr. v Nemčiji več let delali; dovoljen je jim je poteklo in so prišli v Gorico, da bi ga obnovili. Seveda imajo nekaj denarja. Zakaj bi ne smeli biti oblečeni? So lepi in mladi fantje, ki si želijo biti lepo oblečeni, prav tako kot naši. Razlika je v tem, da si je večina od njih sama zaslužila denar; naši pa so lepo oblečeni, ker jim je nekdo to kupil in plačal. Telefončki pa so edino sredstvo, ki ga imajo na razpolago, da ohranjajo stik s svojo družino. Kdo bi se ne želel tega?

Kakšno je vzdušje med prostovoljci?

V skladišču smo trije, poleg mene gospa Maria in en fant, Davide. Radi se pogovarjamo in marsikaj zanimivega izvemo. Z drugimi prostovoljci nimam veliko stikov. Odločila sem se za to dejavnost, ker dosti več časa na razpolago nimam. Vem pa, da je med prostovoljci predvsem veliko upokojencev; so tudi nekateri študentje, ki nudijo tečaje italijanščine. Obede, kot znano, pripravljajo verniki v nekaterih župnijah. Prostovol-

jci delamo, kar čutimo, da moramo delati. Jesti jim je treba dati. Tako je tudi prav. Naredimo, kar je v naši moči. Če pomislimo na sedanji politični trenutek v mestu, na deželni in državni ravni, pa ugotavljamo, da čas res ni najlepši.

So nekatere goriške družine, ki veliko delajo, tudi sredstva so pomembna. Tudi v naši župniji je že marsikdo rekel, da konkretno ne more pomagati, pa denarno prispeva, da nakupimo, kar potrebujemo. Velika

večina ljudi je veliko-dušna. So pa nekateri, ki se kar obrnejo proč in se delajo, kot da nič ne vedo, kot da se jih ne tiče. To se me več ne dotakne, grem mimo. Pred 20 leti bi me verjetno prizadelo, zdaj pa ne več. Grem naprej svojo pot. Tudi če mi kdo reče, da je npr. pomembnejše skrbeti za “naše” ipd., se me kaj dosti ne dotakne.

Česa se še bojimo? Nimamo česa se bati. Bodo muslimani prevladali? Logično, saj nas je kristjanov vedno manj. Saj nas ni, saj imamo premalo otrok, cerkve so prazne ... Bodo naše cerkve v prihodnosti postale džamije? Kaj naj naredimo? Tisti, ki niti ne hodijo v cerkev, lahko tudi skačejo; naj pa povejo, kaj naj naredimo. Dejstva so ta. In nimamo česa se bati.

Očitno smo premalo trdni v naši veri in sploh v volji do življenja. Oni res veliko pretrpijo in še imajo voljo do življenja. Sprijaznimo se z dejstvi: za sabo puščamo “prazen prostor”. Naj se naselijo drugi. Je logično, da bodo počasi prevladali po številu. Mi bomo pač v manjšini; morda niti ne mi, temveč naši potomci.

Kar vam je znano, kako gledajo na priseljence mladi?

Žal opažam, da pogosto gledajo nanje s prezirom. Po mojem je prav, da jih vsaj malo spoznajo. Prepričana sem, da bi nanje gledali drugače. Tako vsaj ne bodo čutili sovraštva. To bo že nekaj. Zakaj bi jih morali sovražiti? So nam kaj naredili?

Od novembra do februarja je okrog 5.500 prosilcev za azil našlo prenočišče v velikem

šotoru na dvorišču zavoda Contavalle, od marca do konca maja 3.600 v središču Karitas pri kapucinih. Od 1. junija v Gorici nimajo več strehe nad glavo, saj je zviška prišel ukaz, da morajo zapreti tudi točasno prebežališče. Kako naprej?

Zapreti središče Karitas migrantom, češ da je najhujši mraz mimo, ni nobeni stvari podobno! Ne moremo živeti tako. Ne moremo reči: vreme je lepo, naj spijo kar zunaj! Se šalimo?! Zdi se mi grozno, da so priseljenci našli streho nad glavo dva meseca v šotoru, dva meseca v

“Česa se še bojimo? ... Bodo muslimani prevladali? Logično, saj nas je kristjanov vedno manj. Saj nas ni, saj imamo premalo otrok, cerkve so prazne ... Sprijaznimo se z dejstvi: za sabo puščamo ‘prazen prostor’. Naj se naselijo drugi”.

dvoranici, praznih in zaprtih javnih stavb pa je v mestu nešteto. Naj gredo spet v t. i. džunglo na bregove Soče? To je nesprejemljivo! Leta 2018 se kaj takega ne bi smelo dogajati. Kako mogoče, da za priseljence “izven konvencije” ne najdejo kraja, kjer lahko vsaj spijo na človeka vreden način?

Kaj bo jutri, ne moremo vedeti. Ne o nas ne o njih. Saj ne vemo, kaj bo. Vem samo, da nimam več nobenega strahu. To lahko rečem, odkar sem v stiku z njimi, odkar sem jih malo spoznala. Tudi jaz sem se jih prej malo bala oz. sem čutila neko tesnobo. Dokler se nisem začela srečevati z njimi.

Danijel Devetak

Gorica / “Ivanovanje 2018”

V ponedeljek, 18. junija, se je v Močnikovem domu ob cerkvi sv. Ivana v Gorici z odmevnim in res dobro obiskanim predavanjem p. Ivana Brescianija o sprejemanju kot principu duhovnega življenja (članek

prihodnjič) uspešno začelo praznovanje farnega zavetnika, sv. Janeza Krstnika. Pod imenom “Ivanovanje” se bo praznik nadaljeval ob koncu tega tedna s spletom srečanj duhovnega, kulturnega, družabnega in liturgičnega značaja. Drugo srečanje bo kulturno-glasbenega značaja in bo potekalo v petek, 22. junija, ob 20. uri v cerkvi sv. Ivana. Zaživel bodo Svetoivanski glasbeni utrinki, ki bodo vabili perspektivne in mlade glasbene skupine in posameznike. V petek bo nastopil MeMIPZ Emil Komel z zborovodjo Davidom Bandljem. Po nadvse uspešni sezoni je zbor pripravil celovečerni koncert v domačem mestu, ki bo predstavil opravljeno delo v celotni sezoni. V soboto, 23. junija, na predvečer praznika, bo ob 21. uri v cerkvi potekala molitev slovesnih večernic. Pel in vodil jih bo vikar za Slovence g. Karlo Bolčina. Večernicam bo sledilo tradicionalno kresovanje za cerkvijo ob hrani, pijači in druženju. V nedeljo, 24. junija, na god sv. Janeza Krstnika, bo praznovanje kronala slovesna maša, ki jo bo ob 10. uri daroval domači župnik Marijan Markežič. Letošnje prvo Ivanovanje je dodatna možnost, da se župnija poveže s širokim teritorijem, pravijo organizatorji, “zato ste vsi prisrčno vabljeni na vsa srečanja, ki bodo zagotovo obogatila duha in dušo. In tudi za telo bo poskrbljeno”.

ŠTANDREŽ ZCPZ / Koncert cerkvenih pesmi

Lepe svete melodije

V cerkvi sv. Andreja ap. v Štandrežu je 7. junija potekal že tradicionalni predpoletni koncert cerkvenih pesmi, ki so ga priredili Združenje cerkvenih pevskih zborov Gorica, štandreška župnija in Zveza slovenske katoliške prosvete. Kljub družbenim spremembam ta koncert vsako leto privablja lepo število domačih zborov, je v uvodnem pozdravu povedal predsednik ZCPZ Dario Bertinazzi (na mali sliki). Lani jih je prepevalo kar nekaj otroških in mladinskih, letos pa več odraslih. To razveseljivo dejstvo kaže na dobro zastavljeno delo naših pevovodij in organistov na Goriškem, obenem pa tudi na navezanost pevcev na domače pevske zборе, župnije in društva. Pomembno je, da so omenjeni dejavniki povezani, pa tudi to, da mlade vedno spodbujamo h glasbi in lepemu petju. Preden je Bertinazzi prepustil besedo prvemu zboru, je še povedal, da bo v kratkem redni občni zbor ZCPZ, na katerem bodo tudi izvolili nov odbor. Kdor ima pri srcu naše zborovsko in cerkveno petje, naj se torej približa združenju in mu pomaga, da nadaljuje svoje dragoceno poslanstvo.

foto dd

foto dd

Otroško razposajenost je na štandreški koncert prinesel Otroški pevski zbor Vrh Sv. Mihaela, ki je odpel tri pesmice pod vodstvom Karen Ulian in ob spremljavi kitaristke Tatjane Devetak. S kora je pod taktirko Silvana Zavadlava in ob orgelski spremljavi Tiziane Zavadlav, domačinov, zapel Mešani pevski zbor Ciril Silič iz Vrtojbe. Cerkevni pevski zbor Jazbine-Pevma, ki ga vodi Zdravko Klanjšček in posebno rad prepeva Filejeve pesmi, se

od nastopa do nastopa krepil; tokrat je kot solist zablestel Martin Srebrnič. Prav lepo sta svoje pesmi odpela tudi domači Mešani pevski zbor Štandrež s svojo zborovodjo Zulejko Devetak in Mešani pevski zbor Mirko Špacapan iz Podgore s Petrom Pirihom. Vedno lepo je slišali Klanjščkov Moški pevski zbor Mirko Filej, v katerim sta se z duetom izkazala Matija Faganel in Andrej Čevdek. Odličen je nato bil Mešani pevski zbor Ljubeč Bratuž, ki je med drugim odpel čudovito Opelo Stevana St. Mokranjaca. Izvrsten finale koncerta je poslušalcem ponudil doberdobski Mešani pevski zbor Hrast pod vodstvom Hilarija Lavrenčiča (na sliki); krasna Sereniteta mladega norveškega skladatelja Ole Gjeila ob spremljavi čelista Jurija Lavrenčiča je tudi zaslužno doživela najdaljši aplavz večera. / DD

Magija in vera

Reinkarnacija

Zvečer navali na dvorišče skupina mladih s tremi avtomobili. Poprosijo, ali lahko prespijo pod milim nebom. Malo čudno se mi je to zdelo, pa jim ponudim streho. Oni pa: "Ne, mi spimo pod milim nebom"! Zjutraj, ko pokukam skozi okno, če so še tam, me preseneti prizor. Sedeli so v krogu in izvajali jogo. Mislim si svoje. Ko skupaj pripravimo zajtrk, se razplete pogovor. "Veste, zakaj imamo mi zjutraj joga"? "Verjetno, da se zbudite"? "Kje pa, da se povežemo s predniki, ki so v nas po reinkarnaciji"? "A ja"? izjcljam. "Torej kdo je v kom"? Začnejo naštevati neka nepoznana imena, mene pa vse skupaj ni več zanimalo, ker sem videl, da tu nimam kaj iskati. Ko je kdo o čem prepričan, četudi to ne drži, se ga pusti pri miru, drugače te poprska ali raztrga, kot se je meni že tolikokrat dogodilo. Ljudje imajo svoj prav, četudi ni prav, in bodo živeli v večni zmoti. Vedno bodo govorili, da tako je, ker zanje to drži kot pribito, pa čeprav je v resnici napačno! Do pravega spoznanja pa zaradi napuha, v katerega so vkljeni, ne bodo prišli zlepa... Za vsako spoznanje je potrebna osebna ponižnost.

Reinkarnacija je nauk o ponovnem utelešenju duše umrlega v drugem bitju. Ta nauk poznajo v budizmu, v najrazličnejših različicah, pa ga srečamo tudi v popačenem krščanskem učenju. V pojmovanju, kakršnega predstavlja reinkarnacija, ni osnovnih sporov Boga, takšnega, kot se je javljal Abrahamu, ali ki je Mojze dal zapovedi, govoril po starozaveznih prerokih in prišel v človeško zgodovino v osebi Jezusa Kristusa. To, kar v reinkarnaciji učijo, je skupek iz delov različnih tradicij in verstev, s katerimi se je krščanstvo srečevalo in jih od-

klanjalo skozi stoletja. Kjer ni Sv. Trojice, Kristusovega utelešenja – Boga človeka, ne moremo govoriti o krščanstvu kot tudi ne o tako imenovani zapuščini Abrahamove vere – judovstva in islama. Vse te veroizpovedi spoštujejo enega Boga, stvarnika, ljubitelja človeka, ki v veri vstopi v osebni odnos z vsakim posameznikom. Pri reinkarnaciji svet ni ustvarjen, ampak večno ustvarjena duhovna bitja postopoma prehajajo druga v drugo telesno, duševno in duhovno. Kot pravzrok vsega se ne postavlja stvarjenje materije, ampak se to samo idealizira. To mišljenje nima enega osebnega Boga, stvarnika, zato je to ateizem. Lahko bi celo govorili o idealističnem ateizmu.

Zanimiv primer idealističnega ateizma smo lahko opažali v najrazličnejših odtenkih komunističnega ateizma, pri njihovem učenju kot tudi prepričanju, ki so ga iz tega spoznanja pridobili posamezniki, še zlasti v nekdanji Sovjetski zvezi, in so o tem na ve-

liko pisali in tako spravljali ljudi na stranpota tako v mišljenju kot tudi v življenju.

Mirno lahko trdimo, da je nauk o reinkarnaciji magija in ne vera. Razlika med magijo in vero je v tem, da vera vedno skuša ustvarjati oseben odnos z Bogom, išče prijateljstvo z Njim in tako človek v Njem doseže tudi odrešenje. Vsako versko prepričanje se je ne glede na to, kdaj in kje se je pojavilo, vedno pojavljalo v obliki vere, prijateljstva z Bogom, v katerega je treba imeti zaupanje, ga ljubiti in se iz ljubezni zanj žrtvovati. To velja za krščanstvo, judovstvo in islam. Magija pa se naslanja na skrivnostna znamenja. Vsakdo, ki se odloči za takšno obliko verovanja (reinkarnacija ni vera!), se mora zavedati, da se je tako odrekel krščanstvu. Kristus, ki ga mogoče učitelji reinkarnacije tudi omenjajo, nima nobene povezave s Kristusom, kot ga oznanja krščanstvo. Iz tega se vidi versko neznanje: tisti, ki ima količjak verskega znanja, to razliko takoj zazna in se od tega tudi takoj oddalji. Kdor pa krščansko vero površno pozna, pa ga takšne verske stranpote celo privlačijo.

Ambrož Kodelj

Cerkveni in družbeni antislovar (46)

Š kot ŠPORT

V teh dneh je šport seveda glaven, posebej nogomet, pa bi lahko pisali o marsikom, vendar smo izbrali nekoga, ki ga po eni strani sicer vsi poznamo, a ki, po drugi strani, ne bo toliko v soju luči na tem mundialu, ker njegova reprezentanca ni med favoriti za končni vidni uspeh. Čeprav... na zadnjem svetovnem prvenstvu so priredili kar nekakšno presenečenje, ko so prišli do četrtfinala, kjer so jih šele po enajstmetrovkah izločili Nizozemci, pred tem pa domov poslali tudi Italijane in Angleže v skupini, kjer je bil še

Urugvaj, potem pa v osmini premagali, spet po streljanju enajstmetrovk, trdožive Grke. Govorimo o srednjeameriški reprezentanci Kostarike in o njenem vratarju Navasu. Tega je sicer v nedeljo premagal srbski kapetan Kolarov s prostega strela za zmago Srbije, a bolj nas zanima ta vratar nespornih kvalitet, kadar je na golovi črti, malo manj ob kaki drugi priložnosti. Pa vendar je s klubom Real Madrid od takrat osvojil že marsikaj, med drugim tudi rekordne tri zaporedne naslove v Ligi prvakov. Zanimiv je Keylor Navas zaradi svojega odkritega verskega prepričanja. Zanimivo je, kako pred vsako tekmo poklekne in razširi roke v molitev. Ampak to, da pokažejo svojo vernost, delajo mnogi, bolj je zanimivo nekaj drugega. To je namreč le del Navasovih prizadevanj, ki želijo biti pričevanje vsem ljudem, zlasti pa otrokom, da se s pomočjo vere lahko doseže vse. Pravi, da vera "nam da moči in talente, da dosežemo svoje cilje". Zato je naredil tudi biografski film, da se vidi, kako je, kakor je dejala Božja in naša Mati Marija: 0 "Velike reči je storil Vsemogočni". Dejal je, da želi, da "ves svet vidi, od kod sem izšel, v kakšnih okoliščinah sem odrasel, kar sem moral prestati, in način, na katerega je Bog deloval v mojem življenju... Zame je vse to privilegij, ne pa slučaj...". Tisto, kar je zanimivo, je to, kako je prešel v enega od največjih klubov na svetu, ko vendarle njegova avantura v Španiji ni bila tako enostavna. Najprej je bil v klubu Albacete, ki pa je igral v 2. španski ligi, potem je šel v Valencia, a v drugi mestni klub, Levante, kjer pa mu sprva ni bilo lahko, saj je precej tekm presedel na klopi. "Želel sem poudariti ta čas, ki je bil za mene zelo pomemben, pa je poudarek Navasa v svojem filmu na tem, kako so v družini vsak večer skupaj molili rožni venec, o čemer pravi: "Da mu nič ni dajalo več energije in moči kot ta čas skupne molitve". Ko bi se le po današnjih krščanskih domovih zavedali, kako pomembna je, poleg seveda skupne udeležbe pri sveti maši, prav ta skupna molitev, in sicer prav rožni venec! Trudimo se tudi mi, da bi bili Gospodovi športniki, pa karkoli že delamo.

Andrej Vončina

Keylor Navas

pripeljal do tega, da sem lahko šel potem v Real Madrid, ki kaže, kako sem moral čakati, biti potrpežljiv, se boriti... Da se potem vidi, kako otrok, ki je odrasel, prvič stopi na igrišče stadiona Santiago Bernabeu". Navas seveda da, da se razume, da ne želi poudariti, kako kdo išče pohvalo, temveč, da lahko tako pokaže, kako duhovni človek lahko doseže svoj cilj. Vrnimo se k njegovi molitvi na začetku vsake tekme: "To počnem že od svojega petega leta starosti. Poklekнем, da izročim vse v roke našega Gospoda. Vselej sem prosil, da bi lahko to počel na največjih stadionih sveta, da bi ljudje videli, da je na igrišču veren človek". Pa seveda njegova prošnja ni ta, da ne bi prejel veliko golov, temveč, "da mu izročim vsako tekmo...". Vselej pa tudi prosi, da bi odigral dostojno in skladno tekmo. Tisto, kar je pa za naše bralce, zlasti za naše družine najpomembnejše, pa je poudarek Navasa v svojem filmu na tem, kako so v družini vsak večer skupaj molili rožni venec, o čemer pravi: "Da mu nič ni dajalo več energije in moči kot ta čas skupne molitve". Ko bi se le po današnjih krščanskih domovih zavedali, kako pomembna je, poleg seveda skupne udeležbe pri sveti maši, prav ta skupna molitev, in sicer prav rožni venec! Trudimo se tudi mi, da bi bili Gospodovi športniki, pa karkoli že delamo.

Oratoriji na Vipavskem Indijansko poletje za otroke

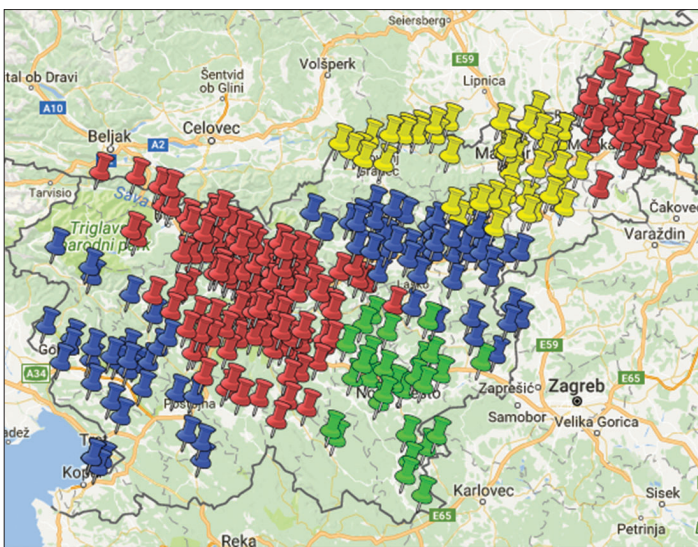
V 14 krajih Vipavske doline bodo letos odprli vrata oratoriji. Celodnevne delavnice bodo popestrile počitnice tisočim otrok po vsej Sloveniji. Letošnji oratorij ima kot osrednjo temo Friderika Barago, svetniškega kandidata, ki je v Ameriki ogromno dobrega naredil za Indijance. Otroci se bodo zato igrali indijance in se učili indijanskih veščin. Oratoriji so v zadnjih letih povsem preplavili Slovenijo. Župnijska dvorišča in igrišča, ki bi sicer v poletni pripeki samevala, so tako polna razigranih otrok, ki jih vodijo mladi animatorji. Prostovoljci, ki vse to počnejo povsem zastonj. Težko bi bilo naštet vse, kar mladi počno, a oratorijski dan je poln petja, iger, ustvarjalnih delavnic, športa in molitve. Namen oratorijev je zgajati otroke v preventivnem smislu – vzgojitelji otroke spremljajo pri igri in ustvarjanju. Ustanovitelj oratorijev je bil italijanski duhovnik in svetnik Giovanni Bosco, ki je deloval v Turinu v 19. stoletju. To je bil za Italijo čas hitre industrializacije. Mladi podeželani so v upanju na boljše življenje prihajali v velika mesta, kjer so

bili zelo razočarani. Življenjski položaj teh mladih je bilo celodnevno delo brez pogodb in le za nekaj

drobiža na dan. Če je kdo v lakoti ukradel za preživetje nujno potrebno hrano, pa mu je grozil večmesečni zapor. Don Bosca je pogled na te fante pretresel. Obiskoval jih je v zaporih in ugotovil, da so si želeli spremeniti življenje, a niso zmogli zaživeti drugače. Ob nedeljah popoldne je zato zanje pripravil oratorije z veliko igre in zabave. Hkrati jih je učil brati, pisati in računati. Obvezen del srečanja je bila tudi malica...

Mladi animatorji se na oratorij pripravljajo več let. Ker so ključne osebe oratorija, so zlasti pozorni, da bi se vsak otrok na oratoriju čutil sprejetega in dobrodošlega – kot doma. Salezijanci, ki so pobudniki oratorijev, na svojih spletnih straneh www.oratorij.net pojasnjujejo: "Tak odnos animatorjev do otrok ni samo vzgojni pristop, tržna poteza ali menedžerski trik, temveč ima svoje duhovno ozadje. Don Boscov oratorij je bil v prvi vrsti namenjen socialno ogroženim in zapostavljenim mladim, ki so bili zaradi potrebe po preživetju v zgodnji mladosti iztrgani iz domačega okolja".

Tino Mamić

26. - 30. junij

Podnanos (Sembid)

2. - 7. julij

Mirenski Grad, <http://www.mirenski-grad.si/oratorij>

Nova Gorica, Kapela

Kamnje, <https://www.facebook.com/oratorij.kamnje>

Šturje

13. - 18. julij

Budanje, <http://www.facebook.com/budanski.oratorij>

17. - 20. julij

Lokavec

18. - 22. julij

Otlita, <http://www.facebook.com/groups/285725438474949>

13. - 19. avgust

Šempas in Osek

20. - 26. avgust

Šmarje, Planina in Velike Žabljice

Šempeter

Vipavski Križ, <https://www.facebook.com/oratorij.vipavskikriz>

Oratorij je napovedan tudi na Colu in v Podkraju ter v Prvačini in v Dornberku, vendar datuma pred koncem redakcije še nista bila objavljena.

Kratke

Štandrež / Gledališče pod zvezdami

Z "nostalglično komedijo" Toneta Partljiča Čaj za dve v izvedbi domačega dramskega odseka in režiji Jožeta Hrovata se je v nedeljo, 17. junija 2018, končal niz predstav ljubiteljskih gledaliških skupin Gledališče pod zvezdami, ki ga vsako drugo leto v poznopomladnem času prireja Prosvetno društvo Štandrež. Daljši zapis o letošnjih predstavah bomo objavili prihodnjič.

Drugo poletno Srečanje pod lipami: gost dr. France Cukjati

Kulturni center Lojze Bratuž in Krožek Anton Gregorčič v sodelovanju s Celjsko Mohorjevo družbo vabita v četrtek, **21. junija** 2018, ob 20.30 na srečanje s teologom, zdravnikom in politikom ter nekdanjim predsednikom Državnega zbora Republike Slovenije dr. Francetom Cukjatiem, avtorjem knjige Slovenske podobe zla, ki je izšla pri Celjski Mohorjevi družbi. Knjiga Slovenske podobe zla je bila označena kot "delo, ki je na neki način vojna napoved pozabljenju, pa tudi kašpot h krščanskim koreninam naše evropske civilizacije". Z gostom se bo pogovarjala dr. Tanja Ozvatič. Srečanje bo potekalo v zunanjih prostorih Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici, drev. 20. septembra 85.

Vrh Sv. Mihaela / Zbor, kresovanje, kmetija... in veliko več

Poletno delovanje Prosvetnega društva Vrh Sv. Mihaela bo kar bogato. V okviru Junjskih večerov občine Sovodnje ob Soči bodo organizirali **23. junija** že redno delavnico v sodelovanju s kmetijo Sara Devetak na Vrhju Sv. Mihaela. Srečanje je namenjeno otrokom od 5. do 11. leta. Potekalo bo v Hiši okusov od 15.30 do 18.30. Večer "Razpalite kres, divje skačejo živi akordi" bo letos v ponedeljek, **25. junija**, ob 20.15 v kleti kmetije Grad Rubije na Vrhju Sv. Mihaela. Preden se bodo plameni dvignili v noč, bodo pevci OPZ Vrh Sv. Mihaela uprizorili vrhovsko ljudsko pravljico ETKO MUŽETKO, ki jo je za to priložnost preuredila Nika Cotič, režirala pa Karen Ulian. Nastopila bo tudi mladinska pevska skupina Vihar pod vodstvom Mateje Černic. Pevci in člani društva se še posebej veselijo tega večera, ker bodo preimenovali otroški pevski zbor. Druženje se bo nadaljevalo na Largi ob svetoivanskem kresu in glasbi.

DVS Bodeča Neža bo v mesecu juliju organizirala drugi del tečaja Gregorijanskega koral s prof. Susi Ferfoglija in se predstavila na dveh koncertih. Zboru lahko sledite na strani facebook: Bodeča Neža.

Mladi iz društva vabijo na razvedrilni izlet v torek, **5. julija**, v Istralandijo. Za informacije pišite na številko 334 6499441 (Marta) ali na pdivrsvmihaela@yahoo. it. Meseca avgusta pa bo društvo organiziralo 23. izlet po slovenskih poteh.

Letošnja novost v organizaciji društva in kmetije Sara Devetak je poletno središče, in sicer teden na kmetiji, namenjen otrokom od 5. do 11. leta, ki bo potekal od 3. do 9. septembra 2018. Vsak dan od 7.45 do 16. ure bodo na programu delavnice čebelarstva, vrtnarjenja, kuhanja in umetnosti. Otroci bodo čez teden skrbeli za živali in vrt. Ob tem pa se naučili še kakšno besedo v angleščini z delavnico "English on the farm". Za informacije in prijave za enodnevno delavnico in teden na kmetiji lahko pokličete številki 338 8229940 (Karen) ali 338 1395941 (Sara).

Branica / Sv. maša za žrtve

Letošnja sveta maša za žrtve iz Brecljeve družine bo v ponedeljek, **25. junija**, ob 10. uri v cerkvi pri Kodretih v Branici. Združena bo z blagoslovitvijo prenovljenega cerkvenega zvonika. Sveto daritev bo vodil koprski škof dr. Jurij Bizjak.

Doberdob / "Ne jokej ljubica"

Ob 50. obletnici nastanka društva in ob 100. obletnici konca prve svetovne vojne prireja SKD Hrast iz Doberdoba zanimiv večer, ki bo dejansko tudi sklenil delovanje istoimenskega mešanega pevskega zbora v tej sezoni. Šlo bo za večer poezije in glasbe z naslovom "Ne jokej, ljubica", ki bo v sredo, **27. junija**, ob mraku (nekje okoli 21.15) v Doberdobu, na "brjaču pr Jelj'nevi" (Goriška ulica, 1). Večer bodo oblikovale različne umetniške komponente tamkajšnjega kulturnega življenja. Nastopali bodo OPZ Veseljaki pod vodstvom Lucije Lavrenčič, MePZ Hrast pod vodstvom Hilarija Lavrenčiča, kvartet violončelov in recitatorji. Režijo večera podpisuje Franko Žerjal.

Rdeča nit dogajanja je nasprotje med ljubezenskimi čustvi in vojno pripovedjo, ki je zaznamovala slovenske ljudske pesmi. Skozi napeve in recitalom bodo tako gledalci lahko podoživljali občutke, ki so prevevali slovenski narod in predvsem njegove mlajše predstavnike pred začetkom vojne, med vojno in v povojnem obdobju. Ljubezenski ton napevov se v predvojnem obdobju združuje z radostnimi naborniškimi napevi. O grozotah vojne takrat še ni bilo ne duha, ne sluha. Nabor je bil trenutek, ko je fant postal mož. Zato je v podtonu vseskozi mogoče občutiti razigranost. Povsem drugačen ton se seveda vzpostavi, ko vojna postane vsakdanja realnost tukajšnjega človeka. Tragedije in občutek izgubljenosti človečnosti se prenesejo tudi v pesem in v razmišljanje človeka. Ljubezen v tem kontekstu skorajda nima več kaj iskati. Ostaja samo občutek groze in sočutja. Povojno obdobje v ospredje prinese temo vračanja iz begunstva, ljudi pa ob spominih na predvojni svet prevzame nostalgija, ki se odraža vsesplošno v njihovem življenju. Lok življenja se po tragedijah in žalosti vsekakor mora ponovno postaviti na tirnice normalnosti. To je potrebno zato, da se na ruševinah starega sveta zgradi novo življenje in tak pristop je moral imeti tudi človek v takratnem obdobju. Večer, ki ga bodo številni izvajalci predstavili v Doberdobu, bo poskušal v ospredje postaviti tovrstno rdečo nit, ki bo idejno popeljala vse prisotne skozi enega najtežjih poglavij zgodovine tukajšnjega človeka.

SCGV EMIL KOMEL Snovanja

Glasbeni mozaik

foto dd

Sklepni koncert ob koncu šolskega leta Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel je tudi letos v nizu Snovanj ohranil tradicionalni naziv in obliko.

T. i. Glasbeni mozaik, ki je potekal na odru velike dvorane Kulturnega centra Lojze Bratuž 8. junija, je prikazal široko paleto glasbenih zvrsti. Kot je uvodoma povedala ravnateljica Alessandra Schettino, so ponudili sprehod od klasičnih avtorjev do sodobne glasbe; udeleženci so lahko prisluhnili instrumentalnim solistom ter manjšim komornim skupinam

klasičnih instrumentov in jazza, pa tudi zborovskemu petju. Velika večina mladih poustvarjalcev se je med šolskim letom odlično izkazala na tekmovanjih, nekateri pa so bili tik pred izpiti na državnih konservatorijih. Nekateri nastopajoči so pokazali, kaj zmorejo, čeprav opravljajo šele prve korake na svoji glasbene poti; drugi so, kljub rosi mladosti, že presenetili z zrelejšimi interpretacijami; starejši so pobudili že prave biserčke.

Na večeru so kot violinisti nastopili Lucia Vrtovec (na sliki ob pianistki Damijani Čevdek Jug), Ja-

Osnovna šola Fran Erjavec iz Štandreža

Potovanje okoli sveta

Tak je bil naslov zaključne prireditve štandreške osnovne šole Fran Erjavec, ki je potekala zadnji dan šolskega leta. Pester in raznolik spored je vseboval plesne, glasbene, pevske in gledališke prizore. Začel se je na šolskem dvorišču, toda po nekaj plesnih korakih je dež prisilil nastopajoče, da so se preselili v bližnjo župnijsko dvorano Anton Gregorčič. Na novem prizorišču so se takoj znašli in program malenkostno spremenili. Prvošolci so se sproščeno predstavili z raznimi ugankami in izštevankami o prometnih sredstvih. Nato se je letalo dvignilo in s pesmijo potovalo skozi Češko in nato v Rusijo, kjer so učenci 2. razreda spoznali Mo-

skvo. Zadelala je značilna *Kalinka* v pevski in plesni obliki. Po-

Foto Rudi Nanut

tovanje se je nadaljevalo še po drugih kontinentih. Tretješolci

so obiskali Afriko in njene naravne značilnosti. Slišali smo pravljico o orlu in žabi. Povezovalna vloga je bila zaupana učencem četrtega razreda, medtem ko so učenci zadnjega letnika poleteli v Ameriko in se vživali v vloge

prvih krajevnih prebivalcev. Seznanili so se tudi z mitom o stvar-

saksofon, Francesco Sentieri, klavir, in Gabriel Gardenal, električna kitara), ki je februarja letos prejela štipendijo iz sklada Silvan Kerševan. Koncert osrednje goriške glasbene ustanove je pod vodstvom Davida Bandlja svečano sklenil Mešani mladinski pevski zbor Emil Komel, ki je ob koncu maja zablestel na državnem tekmovanju v Arezzu, s izborom treh priredb slovenskih ljudskih pesmi. / D

Sovodnje / Glasba pod cerkvenim obokom

V sklopu koncertnega cikla Snovanja 2018, ki ga organizira Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel iz Gorice, bo tudi letos, kot zaključni koncert sezone, zazvenel tradicionalni večer, poimenovan Glasba pod cerkvenim obokom. Gre za koncert, namenjen pretežno vokalni glasbi na nabožno vsebino in instrumentalni komorni glasbi, ki idealno zazveni v radodarni akustiki naših cerkva. Letos so se organizatorji odločili, da izvedejo koncert v cerkvi sv. Martina v Sovodnjah ob Soči **v četrtek, 21. junija**, ob 20.30. Izbira lokacije ni naključna. Veliko učencev SCGV Komel, izvajalcev večera, prihaja prav iz sovedenjske občine; koncert je letos vključen v praznovanja ob 50-letnici mašniškega posvečenja domačega župnika Renata Podbersiča. Na programu so skladbe iz svetovne literature, od čiste miline renesančnega moteta do zlahtne elegance baročnih mojstrov in do skladateljev, ki so vidno zaznamovali dvajseto stoletje. Nastopili bodo učenci, ki so se letos izkazali na raznih glasbenih dogodkih, solisti, komorni ansambli, Mlajši godalni orkester in Mladinski zbor Emil Komel, ki je letos zmagal na državnem tekmovanju mladinskih zborov v Arezzu. V goste prihaja dekleška vokalna skupina Bodeča Neža z dirigentko Matejo Černic, ki se je letos uspešno udeležila mednarodnega tekmovanja Georgy Dimitrov v bolgarski Varni, ki velja za enega najprestižnejših svetovnih zborovskih tekmovanj. Dekleta nas bodo tokrat očarala s skladbami Palestrine, Rheinbergerja, Esenvaldsa, Koscarja in Fileja ob spremljavi tržaškega pianista Matjaža Zobca, ki izpopolnjuje študij korepetitorja na prestižnem konservatoriju Benedetto Marcello v Benetkah. Obeta se nam kakovostni koncert ob koncu šolskega leta, ki je bilo za "komelovce" še posebno uspešno.

jenju sveta in človeka. Skupni šolski zbor je lepo zapel nekaj pesmi raznih narodov, končal pa je z venčkom slovenskih narodnih in poskočnih pesmi.

Ko so se vrnili na domača tla, so ugotovili, da je povsod lepo, najlepše pa doma. Kot je tradicija, so učenci petega razreda, ki zapuščajo osnovno šolo, izročili ključ mlajšim sošolcem četrtega razreda, ki so si ga pridobili z odgovori na zastavljena vprašanja. Petošolci so si nadelali značilne klobuke, saj bodo prihodnje leto obiskovali nižjo srednjo šolo. Predstavniki staršev so se zahvalili učiteljem in drugemu osebju, ki so potrpežljivo skrbeli za njihove otroke in jim posredovali čim več znanja in srčne kulture. Po prireditvi je bila v cerkvi sveta maša ob koncu šolskega leta.

DP

Okrogla obletnica nekdanjih sošolcev

40-letnica mature

40 let po maturi so se v prejšnjih dneh zbrali prijatelji iz šolskih klopi, ki so se v šolskem letu 1973/74 znašli v četrti gimnaziji goriškega klasičnega liceja Primož Trubar, takrat še v Križni ulici. Da bi primerno proslavili pomembni jubilej, so si zamislili dvodnevno srečanje, ki se je pričelo z obiskom grobov prerano preminulih sošolcev Ivana in Anamarije. Sledil je obisk drage postrežnice (šolske sluginje) gospe Anice na domačiji v Koštabonu. Dogajanje se je pridružil upokojeni šolski tehnik Oskar. Po zdravici so se nekdanji maturanti odpeljali proti Kanalski dolini. Prespali ali, bolje rečeno, preživeli so noč v koči svetega Jožefa v Žabnicah, saj živahnega kramljanja in obujanja spominov na šol-

ska leta res ni manjkalo do jutranjih ur. Drugi dan praznovanja obletnice mature se je po zajtrku nadaljeval pri Belopeških jezerih, kjer so si privoščili sprehod okoli zgornjega, manjšega jezera. Ura jih je začela že nekoliko preganjati, ko so štar-tali proti Gori-ci po Soški do-lini. Na hitro so si ogledali zaprti rudnik v Rablju, po vožnji preko prelaza Predel pa še vhod v

zaprto 5 kilometrov dolg rudniški predor v Logu pod Mangartom, ki je vodil v nekdanji že omenjeni rudnik svinca in cinka v Italiji. Prijetno snidenje je zaokrožila slavnostna večerja v znani

gostilni v Štandrežu. Tam sta se jim pridružili še sošolki Irena in Tamara. Za prihodnje leto, ko bodo postali 60-letniki, pa že načrtujejo obisk Igorja, ki si je družino ustvaril na daljni Kubi.

Foto Darija

Podžupan Ceretta je sprejel nagrajene člane dveh mladinskih zborov centra Komel

“Vedno skušajte napredovati!”

Goriški župan Rodolfo Ziberna je čestital Mladinskemu pevskemu zboru Emil Komel za prvo nagrado na državnem tekmovanju v Arezzu ob koncu meseca maja. Člane dveh zborov ter zborovodji Damiano Čevdek Jug in Davida Bandlerja je 15. junija v beli dvorani občinske palače sprejel podžupan Stefano Ceretta; navzoče so bile tudi občinska svetnica Marilka Koršič, ravnateljica centra Komel

Alessandra Schettino in predsednica ZSKP Franca Padovan. Ravnateljica je v imenu šole najprej izrazila sožalje ob smrti nekdanjega župana Romolija, nato pa je s ponosom predstavila vrh zborovske piramide centra Komel, velik dosežek, za katerega si je veliko prizadeval že prof. Silvan Kerševan. Ceretta, ki je kot mladostnik tudi sam pel v zboru in se preizkusil tudi v Arezzu, se je zahvalil mladim komelovcem in dirigentoma ter pohvalil njihov po-

gum. Zborovsko petje daje veliko zadoščenj, je dejal, in jih spodbudil, da bi vedno skušali napredovati, kajti v petju je vedno moč izboljšati kakovost, sploh pa je prijetno biti v prijateljski družbi in deliti strastno ljubezen do petja. Kerševan je bil velika umetniška duša, ki ga je označevala izjemna človečnost v medsebojnih odnosih, zaradi česar ostaja nepozaben, je dejal Ceretta, ki je ravnateljica osebno poznal in cenil. “Zgledujte se po Silvanu: kar de-

late, delajte s strastno ljubeznijo! Dosegli boste veliko ciljev”. Bandlerj se je podžupanu zahvalil za izrečene besede in poudaril, da otroke skušajo učiti prav ljubezen do tega, kar delajo. Preden je Ceretta podelil zborovodjema priznanje v zahvalo za to, da so ponesli “čudovite glasove mladih goriških talentov tudi izven meja našega mesta”, je Marilka Koršič sklenila srečanje in v slovenščini med drugim dejala mladim: “Vi ste naš ponos!” / DD

Otroci vrtca Ringaraja na obisku pri nas O umetnosti, barvah in čarovnijah

Četrtek, 14. junija 2018, so na goriški Travniki prišli malčki iz vrtca Ringaraja. Spremljale so jih učiteljice Verena Čevdek, Katja Bandelli, Adriana Malič, Darja Sfiligoi, Vanja Batistič in jezikovna asistentka Vlasta Breclj Črnič. Najprej so si ogledali razstavo likovnih del Kristine Martelanc v Galeriji Ars, kjer jim je urednik Novega glasa Jurij Paljk natančno obrazložil, kako umetnica, kljub svojim težavam z vidom, s čudovitimi barvami ustvarja slike, ki izražajo veselje in ljubezen do življenja. Ko Kristina vzame barve v roke, popolnoma izklopi racionalni del možganov in v sebi najde kozmične barve iz svojega notranjega sveta, ki jih prenese na platno. Otroci so pazljivo poslušali, z ročicami so si zaprli oči in sami skušali opa-

zovati barve in oblike, ki so se jim rojevale v mislih. Jurij Paljk jim je tudi razložil, da je razsta-

va zelo lepa, in jim dejal, da moramo biti vsi veseli, ker do-

bro vidimo in slišimo, in da moramo gledati na svet tudi s srcem in dušo, ne samo z očmi. Slike na zidovih galerije so si malčki natančno ogledali, potem pa so po stopnicah veselo in razigrano prispeli v drugo nadstropje, kjer so spoznali uredništvo Novega glasa. Obrazložili smo jim, kako nastane naš časopis, oni pa so z velikim

zanimanjem opazovali, kako njihova slika iz telefončka po

spletu hitro potuje in se s pomočjo “velike čarovnije” prikaže na računalniškem ekranu in nato na strani časopisa, ki bo šel v tiskarno. Malčki so bili veseli, ko so se sebe prepoznali na fotografiji, navdušeno so spraševali, kako lahko nastane taka “čarovnija”. Zanimalo jih je prav vse. Ustavili so se tudi na upravi Novega glasa, kjer jim je Tiziana Zavadlav razložila, kako vsak mesec nastaja otrokom zelo priljubljena revija Pastirček. Otroci vrtca Ringaraja so prisotne razvedrili s pesmico o prijateljstvu in s posebnim darilom: v skrbno zaviti vrečki so nam prinesli lepi umetniški deli in vazico s soljo in zelišči, ki jih pridelujejo na zeliščnem vrtu vrtca Ringaraja. Ko so se najmlajši otroci v spremstvu učiteljic odpravili nazaj v vrtec, so večji ostali v prostorih Galerije Ars in sami ustvarjali svoje umetnine. Takrat jih je z obiskom presenetil tudi Pastirčkov urednik Marijan Markežič.

Dragi otroci, olepšali ste nam dan! Pridite še k nam na obisk!

KF

Nižja srednja šola Ivan Trinko / Prireditel

Razigran nastop ob koncu šolskega leta

Dijaki nižje srednje šole Ivan Trinko v Gorici so se poslovili od šolskih klopi s prireditvijo, ki je bila na zunanem šolskem stopnišču v ponedeljek, 11. junija, in je privabila veliko število staršev, sorodnikov in prijateljev. Za uvod je nastopil šolski zbor, ki je pod vodstvom prof. Nede Sancin ubrano in razigrano odpel pesmi, s katerimi se je uspešno predstavil na Spomladanskem festivalu v kraju Montecatini Terme. Lepa skupina dijakin in dijakov vadi v popoldanskih urah in njihov trud se lepo obrestuje. Na klavir jih je spremljala Katerina Visintin. Šolskemu zboru so se nato pridružili ostali dijaki, ki so ustvarili lepo kuliso pred šolskim poslopjem ter pogumno in veselo zapeli več pesmi, predvsem slovenskih. Skupni zbor je vodila prof. Neda Sancin, ki je tudi igrala na klavir. Na violino je spremljala Makrina Quinzi, na tolkala pa so igrali Lapo Farolfi, Matija Pahor in Martin Zavadlav. Med iz-

vajanjem zbora so dijaki prvih razredov postavljali prisotnim uganke o znanih osebnostih, ki so se posebno uveljavili na raznih področjih, predvsem na kulturnem. Dijaki so o teh prebrali nekaj značilnosti iz življenja in dela, prisotni pa so odgovarjali z imenom predstavljene osebnosti: Dante Alighieri, Primož Trubar, Marco Polo, Adam Bohorič, Albert Einstein, Ivan Cankar in še drugi. Končali so seveda z Ivanom Trinkom, po katerem je poimenovana šola. Za gledališki del je poskrbel prof. Franci Vaupotič. Zaporedje glasbe in opis zgodovinskih osebnosti sta dala celotni prireditvi lahkostnost in vsebinsko bogastvo. Ob koncu prijetne prireditve je spregovorila ravnateljica Elizabeta Kovic, ki se je zahvalila vsem nastopajočim, staršem, ki zaupajo šoli svoje otroke, profesorskemu zboru in drugim sodelavcem, ki so se res potrudili in pripravili lepo prireditve, ki je vse navdušila. Ravnateljica je izročila posebno priznanje Mojci Srebrnič za dosežke v slovenskem jeziku. Priznanje podeljuje Sindikat slovenske šole v spomin na profesorja Ivana Sirk. Dijakom je nato zaželela lepe in brezskrbne počitnice.

DP

Obvestila

V soboto, 23. junija 2018, od 20.45 dalje prirejata društvi Jadro in Tržič tradicionalni družabni Svetoivanski večer v parku ob cerkvi sv. Lovrenca v Ronkah. Vabljeni!

V galeriji Kulturnega doma v Gorici je na ogled do petka, 29. junija 2018, samostojna likovna razstava Odsevi časa novogoriškega umetnika Bogdana Sobana, od ponedeljka do petka, od 9.00 do 12.00 in od 16.00 do 18.00 ter v večernih urah med kulturnimi prireditvami **Društvo slovenskih upokoencev** za Goriško sporoča udeležencem izleta v pokrajino Evganejskih gričev, da bo v soboto, 30. junija, ob 5.30 odpeljal avtobus iz Gorice s trga Medaglie d'oro / z Goriščka s postanki pri vagi blizu pevskega mosta, v Podgori pri telovadnici, v Štandrežu pri lekarni in na Pilošču, v Sovodnjah pri lekarni in cerkvi, na Poljanah in v Doberdobu. Organizatorji priporočajo točnost. **Družine z majhnimi otroki** (do približno 10. leta) so vabljene na letovanje v koči sv. Jožefa v Žabnicah (3. -7. 8.) in duhovni vikend v Logu pod Mangartom (31. 8. - 2. 9.) v organizaciji Skupnosti družin Sončnica in s sodelovanjem Mladinskega doma. Info in prijave na tel. +39 329 749 8194 ali +386 31 523 963 do 15. junija.

“Male oglase” najdete na našem portalu www.noviglas.eu.

Čestitke

Družino Alenke Di Battista in Aljoše Dornija ter **male Urške** je osrečil prihod bratca Primoža. Iskreno jim čestitamo in želimo veliko lepega in dobrega člani

zbora in člani odbora društva F. B. Sedej.

Darovi

V spomin na moža **Davida Brezigarja** daruje Marinka za Novi glas 100 evrov. **John Ravnik**, ZDA, daruje za Novi glas 69,35 evrov.

RADIO SPAZIO

Vrata proti vzhodu (od 22. 6. 2018 do 28. 6. 2018) Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00. Spored: **Petek, 22. junija** (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2. **Sobota, 23. junija** (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, terskem, rezijanskem in ziljskem narečju. **Nedelja, 24. junija**: ponovitev oddaje Okno v Benečijo. **Ponedeljek, 25. junija** (v studiu Miha Kovic in Jakob Leopoli): Mihec in Jakec. **Torek, 26. junija** (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem. **Sreda, 27. junija** (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: 425 let cerkve sv. Ivana v Gorici. - Izbor melodij. **Četrtek, 28. junija** (v studiu Andrej Bavcon): Četrtek večer z glasbo - Zanimivosti, obvestila in humor.

**Kulturni center
Lojze Bratuž**

**Krožek
Anton Gregorčič**

v sodelovanju s Svetovnim slovenskim kongresom in Knjižnico Dušana Černeta

**POLETNA
SREČANJA POD LIPAMI**

**PROSLAVA OB
DNEVU DRŽAVNOSTI**

Nastop slovenskih maturantov iz Argentine (RAST XLVII)

Gost večera dr. STANE GRANDA

Pogovor bo vodil **prof. Luigi Pulvirenti** iz Rima

Ob 19. uri v cerkvi Sv. Ivana v Gorici sv. maša za domovino

ČETRTEK, 28. JUNIJA 2018, OB 20.30

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ - GORICA

V večnost je odšel Piero Lo Re

V tržiški bolnišnici je umrl Piero Lo Re iz Villanove pri Farri. Med slovenskimi prijatelji je bil znan tudi po zlahtni gostoljubnosti. Nepozabni ostajajo glasbeni večeri, ko so na njegovih orglah igrali italijanski, slovenski in drugi mojstri, med njimi Hubert Bergant in Angela Tomanič. Glasbenemu delu je vselej sledilo druženje ob najrazličnejših domačih dobrotah in prijateljskem kramljanju. Ohranili ga bomo v lepem spominu. Soproggi gospe Irmi in drugim sorodnikom iskreno sožalje. / LB

V petek, 15. junija, dva dni pred njegovim 81. rojstnim dnom, so na goriškem pokopališču položili k večnemu počitku Pietra, za prijateljke Rina ali Piera, Lo Re. Pogrebno mašo je v cerkvi sv. Ignacija daroval stolniški in travniški župnik Sinuhe Marotta skupaj z msgr. Ruggerom Di Piazzo, Albertom De Nadaiem in Mirkom Butkovičem.

Piero je bil prvorojenec sedmih otrok, petih sinov in dveh hčera, zadnjega travniškega cerkovnika. Družina je živela v župnišču, zato je Piero, že kot otrok, vzljubil glasbo in že kmalu stregel pri mašah in spremljal na orgle razne obrede. Po poklicu je bil učitelj gluhonemih in kasneje, do upokojitve, podporni učitelj. Z ženo Irmo sta delila ljubezen do orgelske glasbe do take mere, da sta si doma

dala zgraditi od mojstrov Zanin baročne orgle, ki sta jih rada nudila v uporabo za vadbo številnim študentom. Istočasno sta zakonca vabila znane organiste in prirejala na domu orgelske koncerte. Piero je z izredno ljubeznijo in marljivostjo s pomočjo sestre Nuccie in sodelavcev pripravljval za vsak koncert dvojezične knjižice s programom. Različni po narodnosti so bili tudi njegovi gostje in izvajalci koncertov. Ker je bila njegova mama, ki jo je sicer izgubil že v mladih letih, Slovenka, se je Piero trudil, da bi se z učenjem jezika približal slovenskemu svetu. Pletel je mrežo prijateljev tako med slovenskimi glasbeniki, kot so bili Bergant, Tomanič, Mauri, in med poslušalci, med katerimi je bil pogosto Andrej Bratuž. Vsi omenjeni so zdaj že pokojni.

Kako so bili Pieru hvaležni prijatelji in Piero je bil prvorojenec sedmih otrok, petih sinov in dveh hčera, zadnjega travniškega cerkovnika. Družina je živela v župnišču, zato je Piero, že kot otrok, vzljubil glasbo in že kmalu stregel pri mašah in spremljal na orgle razne obrede. Po poklicu je bil učitelj gluhonemih in kasneje, do upokojitve, podporni učitelj. Z ženo Irmo sta delila ljubezen do orgelske glasbe do take mere, da sta si doma

organisti, je izzvenelo iz zahvalnih besed in glasbe. Na orgle je bogoslužje spremljala organistka Silvia Tomat, povabljen na majski koncert, ki je odpadel zaradi Pierove bolezni. Glasba, ki je pomenila zanj stik z Najvišjim in zdrav odnos med ljudmi, naj ga spremlja tudi v večnosti. / Marilka Koršič

Katoliška knjigarna na Travniku v Gorici / Svojevrsten aperitiv

Dišeče vrtnice v vabljivih poslasticah

Katoliška knjigarna v Gorici je v četrtek, 7. junija 2018, pod večer povabila na poseben aperitiv, ki so ga najprej v "teoretični", potem pa v "praktični" obliki okusili tisti, žal maloštevilni, ki so prišli na predstavitev knjige *Sladki recepti z vrtnicami*. Nenačuden kulturni dogodek spada v kulturni program knjigarne, ki ga sofinancira Javna agencija za knjigo Republike Slovenije. Kako lahko iz dišečih vrtnic spečemo različne sladice in pri-

Foto dd

pravimo okusne jedi in še kaj, je po uvodnem pozdravu Franke Žgavec v prijetnem vzdušju obrazložila avtorica knjige Katja Kogej, etnologinja in vodja Goriškega društva ljubiteljev vrtnic, someljeja 3. stopnje, ki se zanima za naturopatijo. Njena knjiga je izšla pri založbi Armulin l. 2017, ob 70-letnici začetka izgradnje Nove Gorice, ki ima, kot znano, sloves mesta vrtnic in v grbu vrtnico. Publikacija s približno sto stranmi je pripravila s hčerko Vido Rojšek in Anjo Korenč, ki je prispevala fotografije. V njej je zbrala več kot petdeset starih in novih receptov, katerih sestavine žlahtnijo vrtnice. Katja Kogej je bila sicer že l. 2008 urednica knjige receptov *Z okusom vrtnic*. Že od malega je vzljubila vrtnice. Dolgo let je živela v Novi Gorici, ki vsako leto dobiva več gredic dišečih vrtnic. Tudi novogoriški festival vrtnic je zmeraj bolj popularen. Da sploh ne omen-

jamo zbirke starih sort vrtnic burbonk v vrtu samostana na Kostanjevici, katerega obišče vsako leto navdušena množica ljudi. Za te žlahtne vrtnice skrbi prav Goriško društvo ljubiteljev vrtnic. Gostja Katja Kogej je povedala, da za zdravje teh vrtnic in vseh drugih poskrbijo z naravnimi sredstvi proti škodljivcem. Uporabljajo namreč eterično olje cimeta kot naravni insekticid. Take neškropljene morajo biti vse vrtnice, ki jih uporabljamo v kuhinji. Tiste

kupljene v cvetličarnah ne pridejo v poštev, ker so prepolne strupov. Najboljše je, če sami vzgojimo rožni grm, tudi tako, da potaknemo vršičke kakšne stare sorte vrtnic, ki smo jih morda zapazili v kakšnem zapuščenem vrtu ali ob ruševinah kakšne hiše. Te vrtnice se bodo lepo razrasle. Ko cvetijo, moramo pravočasno osmukati cvetne liste, jih posušiti, lahko tudi v pečici na 30 stopinj, je svetovala Kogejeva, in potem jih lahko uporabimo. Za uporabo v kuhinji je primeren tudi šipek. Teh "divjih", od domačinov prezrtih vrtnic raste na Primorskem 22 različnih vrst, ki jih prihajajo občudovat in nabirat izvedenci iz raznih držav. V omenjenem Goriškem društvu ljubiteljev vrtnic si prizadevajo pripravljati zbirko teh šipkov. Nad Kanalom ob Soči so na privatnem zemljišču, na skalnatem in zračnem prostoru, nasadili že 12 različnih šipkovih grmov. To je edini tak nasad v Sloveniji in eden redkih v Evropi.

Katja Kogej intenzivno zbira recepte iz vrtnic od l. 2008 dalje. Najbolj jo zanimajo damaščanke in burbonke, iz katerih lahko naredimo marsikaj. Največji "proizvajalec" damaščank je Bolgarija, ki oskrbuje tričetrt vse industrije. Tudi Kogejeva je že večkrat obiskala te ogromne "nasade" vrtnic v Bolgariji.

/str. 12
IK

Devin / Letni koncert

Pester pevski večer

V soboto, 16. 6. 2018, so v Devinu priredili *Letni koncert*, ki so ga sooblikovali Moški pevski zbor Fantje izpod Grmade, dekleta Devinskega mladinskega krožka, Fantovska skupina Devin Nabrežina ter Kvartet Dobniško jezero iz Loč na avstrijskem Koroškem.

Večer na dvorišču sedeža devinskih zborov so si mladi DMK zamislili nekoliko nekonvencionalno. Povezovalko - Petro Pahor je namreč že na začetku nje-nega napovedovanja zmotila poslušalka iz publike - Jasmina Gruden, astrološka navdušenka, ki je svoje znanje nujno želela deliti z drugimi. Poletni horoskop najbolj znane (namišljene) zamejske vedeževalke Vesne Novak je namreč potrjeval vse, kar se je zgodilo na devinskem koncertu - nenapovedano odsotnost dirigenta MoPZ Fantje izpod Grmade, Hermana Antoniča, katerega je priložnostno nadomestil Mirko Ferlan, pa celo prihod gostov "od daleč"! Napovedovalka Petra se je med večerom naveličala zoprne obiskovalke in oder prepustila Miri Tavčar, kateri je - najverjetneje zaradi "škorpijanske trme" - uspelo "ukrotiti" to glasno gospodično in koncert privedi do konca. Humorno besedilo je napisala Barbara Fužir, ki lik astrologinje Vesne Novak in njene horoskope tedensko ustvarja in oživlja v oddaji Radioaktivni val na Radiu Trst A. Pevsko so večer uvedli moški: MoPZ Fantje izpod Grmade, ki je zapel dve skladbi (*Solinar*, S. Ivancič - prir. P. Quaggiato *Burja*, H. Kjuder), Fantovska skupina Devin Nabrežina prav tako dve (*Studenček*, Niko Zlobko, *Tebi le se pesem glasi*, Franjo Steban), zbora pa sta, pod

vodstvom Mirka Ferlana, zapela tudi združeno (*Barčica*, France Marolt, in *Predraga lahko noč*, Bojan Praček). Kvartet Dobniško jezero je zapel tri pesmi, *Koroška domovina* Franceta Cigana, *Pojdi z menoj* Milke Hartman (prir. France Cigan), ni mogla pa manjkati koroška ljudska pesem (*To ja nšcir ne vi*, prir. Anton Nagele). Kvartet Dobniško jezero pa je naslednjega dne s petjem oblikoval nedeljsko mašo, ki jo iz Rojana oddaja Radio Trst A. Zadnja so

na oder stopila dekleta Devinskega mladinskega krožka, ki sicer med letom pojejo v različnih zborovskih sestavih, priložnostno pa nastopijo tudi skupaj, na domačem odru. Zapele so *Nevesta le jemlji slovo*, v priredbi Andreja Makorja, *Tonight* iz Muzikla *West Side Story* Leonarda Bernsteina ter večer, ki je minil ob napovedovanju prihodnosti, končale z znano *Que sera* v priredbi Carstena Gerlitz. Na klavir jih je spremljala Lucija Lavrenčič. Ob koncu so se Devinčani s pesmijo in verzi Toneta Pavčka spomnili na isti dan preminulo učiteljico Mirjam Vescovi, ženo in mamo pevcev devinskih zborov.

Konec sezone so pevci pozdravili še s skupno večerjo in druženjem, ki sta sledila koncertu.

LT

DROBCI DOMAČE ZGODOVINE (21)

Dimitri Tabaj

Rodbina Rijavec (1)

Ivan Rijavec se je rodil v Štandrežu 21. januarja 1887; dne 30. januarja ga je krstil bodoči goriški knez nadškof Frančišek Borgia Sedej, ki je takrat predaval biblične vede Stare zaveze in semitske jezike v goriškem semenišču. Oče je bil Jožef Rijavec, letnik 1857, mati pa Terezija Nanut, oba iz Štandreža, toda rod Rijavec je izhajal z Ravnice pri Trnovem, saj tam se je leta 1825 Matiji Rijavcu in Uršuli Karlin rodil Ivanov ded Matija mlajši. Iz poročne knjige izvemo, da 32-letni novoporočenec Matija mlajši je bil kmet in "*miles dismissus*" - tj. upokojeni vojak -, iz česar s precejšnjo verjetnostjo lahko sklepamo, da je bil vojak generala grofa Jožefa Radetzkyja v vojnah v severni Italiji leta 1848. Kot alternativo lahko upoštevamo tudi možnost, da je bil udeležen v spopadih na Madžarskem ali na Dunaju pod poveljstvom bana in generala Josipa Jelačića, generala Juliusa Jakoba von

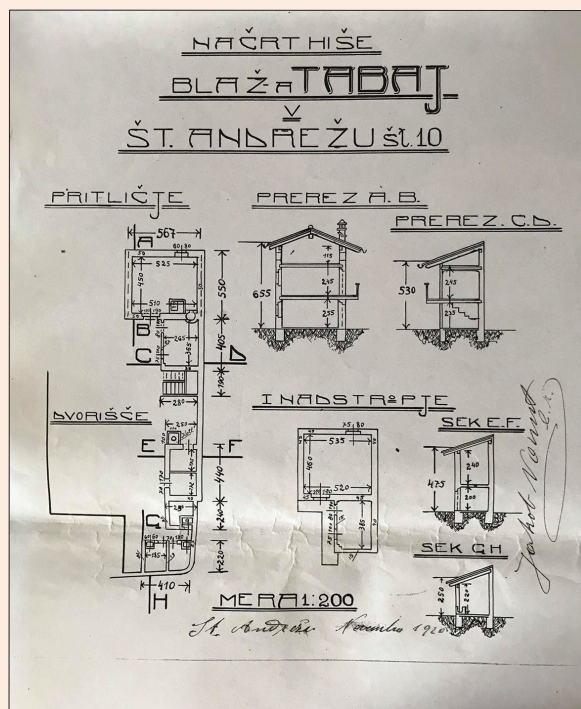
Orožnik in občinski sel v Štandrežu Blaž Tabaj, praded avtorja tega članka Dimitrija Tabaja, je bil svak Ivana Rijavca.

Haynau ali generala Alfreda I. zu Windisch-Gratza. Matiji Rijavcu mlajšemu in Tereziji Tabaj, hčeri Štefana Tabaja in Katherine Pavletić iz Štandreža, se je leta 1857 v Štandrežu rodil sin Jožef. Kot zapisano, se je Jožefu Rijavcu in Tereziji Nanut, hčeri Andreja Nanuta in Katherine Vecchiet, leta 1887 rodil v Štandrežu Ivan Rijavec.

Ivana Rijavca poznamo predvsem kot župana v Štandrežu in kot dolgoletnega ravnatelja Kmečke banke v Gorici. Po opravljenem študiju se je zaposlil kot 'sodni oficial' na goriškem sodišču. Cesar-sko-kraljevo vojsko je služil s činom narednika (nem. Feldwebel). Njegov brat Anton je bil zidarski mojster, v prvi svetovni vojni desetenik železničarskega polka, po vojni pa eden od glavnih izvajalcev načrtov za obnovo vasi po navodilih znanega arhitekta Maksa Fabianija. Sestra Marija Angela je bila žena cesarsko-kraljevega orožnika in občinskega sla v Štandrežu Blaža Tabaja, brata duhovnikov in gimnazijskih profesorjev Andreja in Ivana, sodniškega pisarja Antona ter trgovca Alojzija. Zadnji štandreški župan pred prvo svetovno vojno je bil Andrej Lutman, ki je nadaljeval upravno delo tudi v povojnem času, ko je Primorsko zasedla Italija. Z odlokom z dne 2. 12. 1918 je bil ustanovljen Gospodarski svet občine Štandrež, ki mu je načeloval sam župan Lutman; ta je po kratkem času prepustil to funkcijo članu Gospodarskega sveta Ivanu Rijavcu, ki je županu očital nepravilnosti pri razdeljevanju živeža in oblek v vojnem in povojnem obdobju ter pri prevzemu bakra od občanov. Prišlo je do zelo ostre kon-

Anton Rijavec, brat Ivana Rijavca med prvo svetovno vojno. Bil je zidarski mojster, v prvi svetovni vojni desetenik železničarskega polka (na ovratniku nosi krilato kolo z blisk, znak tega polka), po vojni pa eden od glavnih izvajalcev načrtov za obnovo vasi po navodilih znanega arhitekta in urbanista Maksa Fabianija.

Anton Rijavec, brat Ivana Rijavca, je bil eden glavnih izvajalcev načrtov za obnovo Štandreža. Na sliki načrt hiše njegovega svaka Blaža Tabaja iz leta 1920.

Ivan Rijavec v uniformi, po vsej verjetnosti med prvo svetovno vojno, s činom narednika (nem. Feldwebel). Iz knjige Damjana Paulina *Štandrež samostojna občina 1866 - 1927* - Prosvetno društvo Štandrež, 1997.

močno približal novim - fašističnim - obla-stem, morda iz oportunizma). Rijavčev štirčlanski odbor (sestavljali so ga Anton Reščič, Jožef Paškulin, Jožef Lutman in Alojz Brisko) je moral urediti in zaključiti račune ter odobriti dohodke in izdatke za obdobje 1913 - 1918, ki, so bili, kot rečeno, zelo neurejeni. Tudi to delo je Rijavec izpeljal z uspehom, čeprav mu je po smrti nekdanjega župana Lutmana primanjkovalo veliko informacij, ki mu jih nekdanji odborniki niso znali posredovati. Politika Ivana Rijavca je bila do novih italijanskih oblasti zelo načelna in včasih presenetljivo ostra. Vojaške oblasti so takoj začele pritiskati na občino Štandrež, da bi jim ta odstopila Rojce in Velike Roje, pod grožnjo prisilne razlastitve. Šlo je za območje, ki ga je vojska že imela v uporabi. Odgovori, zabeleženi v zapisnikih občinskega sveta, so bili vedno zelo kratki in jasni: "*Soglasno se sklene, da Rojce in Roje se ne prodajo*" ali "*Soglasno sklene se zavrniti to prošnjo*".

OBJAVLJENO TUDI NA PORTALU KAMRA, PORTALU DIGITALIZIRANE KULTURNE DEDIŠČINE SLOVENSKEH POKRAJIN (www.kamra.si), KI GA UPRAVLJA OSREDNJA KNJIŽNICA CELJE

Trst / Jubilejna razstava

40 let avantgardnega umetniškega društva Gruppo78

V tržaški galeriji DoubleRoom bodo 21. junija ob 19. uri odprli zgodovinsko pregledno razstavo Desanti na javni prostor 40 let Skupine78 (Incursioni nello spazio pubblico i 40 anni del Gruppo78). Gre za razgiban pregled najbolj pomenljivih akcij in posegov *public art*, javne umetnosti, ki jih je vsestransko spodbujevalnemu umetniškemu združenju uspelo udejanjiti na nekaterih najbolj slikovitih tržaških javnih lokacijah v zadnjih štirih desetletjih. Predsednica in duša društva, neutrudna in venomer sveža Maria Campitelli ter mlajši ustvarjalni kustos nekaterih najbolj izvirnih medmedijskih dogodkov, Massimo Premuda, sta pripravila svež izbor arhivskega materiala, od videa in foto do projektov in performanc, ki so razvrščeni v več vsebinskih in časovnih sklopov in se jih ne da tu posamično naštet.

Omenimo jih vsaj nekaj od pribl. 600 dogodkov, ki so se zvrstili vsa ta leta. Čisto v začetku, konec sedemdesetih, Avstrijca Herrman Nitsch v starorimskem teatru in Otto Mühl na umetniškem zavodu Nordio, (elisa)Betta Porro na mehiški turneji 2013, pobude *Serial Public* ob 29. Barkovljanki leta 1997, tri izdaje *Specchio d'Acqua* pri Rusem mostu (2005-2007), *Public Art* iz leta 2007, štiri ponovitve *Manifesti d'Artista* (2007-2010) na mestnih oglaševalskih prostorih itd. itd.

Srž dela vseh umetnikov in strokovnjakov okrog Skupine78 je konstitutivno usmerjena v najsodobnejšo in mednarodno profilirano raziskovalno obzorje. Campitellijeva s svojimi sodelavci nam ponuja celo anticipacijo letošnjega Festivala umetnosti in robotike, od 17. do 28. novembra tudi na "Hidrodinamični centrali" v starem pristanišču (info <http://robotics.gruppo78.it>). Fabiola Faidiga dokumentira svoj projekt prve lekcije slovenščine s pomočjo neonskih dvojezičnih napisov iz cikla *To je zid* (2010). Slikar Paolo Ferluga pa svoje imaginarne neoarhitektonske projekcije in multietnične vizije *Trieste in Novi Trst*, kjer se srečata Dunaj z Ljubljano in srednjeevropsko zaledje z morjem...

Razstava v prostoru **DoubleRoom arti visive** v ul. Canova 9 bo odprta do 5. avgusta, od ponedeljka do četrta, od 17. do 19. ure. Info: <http://doubleroomtrieste.wordpress.com>, info gruppo78.it, www.gruppo78.it. / Davorin Devetak

Tržaško knjižno središče / Predstavitev knjižnega prvenca Primoža Sturmana
Gorica je naša, zbirka zgodb

L iterarni prvenec Primoža Sturmana nosi provokativen naslov *Gorica je naša*. Gre za zbirko 11 krajših zgodb in novelet, ki so pred kratkim izšle pri mariborski založbi Litera. Petkova predstavitev v Tržaškem knjižnem središču, 15. junija, je naletela na široko zanimanje ljubiteljev literature. Knjigo in avtorja je predstavil Martin Lissiach. Uvodoma je nastopil tudi urednik založbe Litera Orlando Uršič, ki je pripomnil, "da

Sturman lepo gradi like in ponotranjene osebe. Njegov odnos do slovenskega jezika in krščanstva spominja na Alojza Rebulo, vendar ima njegovo delo izrazit podtekst in marsikaj se lahko razbere med vrsticami". Uršič je pri nastanku te knjige deloval kot mentor, saj je Primožu Sturmanu svetoval teme in ga spodbujal k pisanju zgodb. Avtor spremne besede je pisatelj Jurij Hudolin. Povod za nastanek knjižnega prvenca je nastal po polemiki,

ki jo je Primož Sturman začel na lastnem blogu in sprožil v Delovih književnih listih v lanskem poletju, ko se je kritično obregnil ob urednike založb v osrednji Sloveniji, ker niso prebirali in objavljali literarnih del mlajših avtorjev iz zamejskega prostora. Takrat se je Sturman javno postavil v bran goriškega pesnika Davida Bandlja in tržaškega pisatelja Erika Sancina, ki sta mu zaupala, da nista našla

Foto Erik Kuret

založnika za svoja dela. Kot edini založnik iz Slovenije se je po takratni javni debati oglasil Orlando Uršič iz založbe Litera iz Maribora, ki je dal povod za to knjigo in je vseskozi verjel v ta projekt. Avtor Sturman je otroštvo

Foto JMP

preživel na Katinari, mladost pa na Opčinah. Leta 2010 se je preselil v vasico v osrčju Krasa, Brje pri Koprivi. Selitev iz predmestnega okolja v vaško ga je kot pisatelja močno zaznamovala. V osrčju Krasa je spoznal nove ljudi, ki so imeli do okolja, družine in skupnosti drugačen odnos. Iz osrčja Krasa gleda na stvarnost v tržaškem okolju z določenim odmikom. Zbirko krajših črtic in novelet sestavlja enajst različnih zgodb, ki so postavljene v različna zgodovinska časovna obdobja: od tridesetih let prejšnjega

stoletja do današnjih dni. Združuje pa jih dogajalni prostor, ki sega od slovensko-hrvaške meje v Istri do furlanskega jezikovnega ozemlja. Gre za pisan geografski prostor, ki ga oblikujejo jezikovno in narodnostno mešana populacija, nekdanji in sedanji migracijski tokovi. Literarni junaki so preprosti ljudje in v tem smislu je perspektiva precej eksistencialistična in mestoma avtobiografska, saj opisuje zgodbe, kako zgodovina učinkuje na posameznike, ki so v obmejnem prostoru izpostavljeni. Z druge strani gre za opis meje, ki ni le fizična in geografska, temveč tudi psihološka.

Erik Kuret

Prešernovo gledališče Kranj / Program sezone 2018/2019

"Z glavo in s srcem"

M inevalna sezona je bila za Prešernovo gledališče Kranj izredno uspešna, ovenčana z dosežki in nagradami. O tem priča tudi dejstvo, da se bo gledališče na letošnjem Borštnikovem srečanju, oktobra 2018, predstavilo s kar dvema predstavama, *Terorjem in Našim razredom*.

Letošnjo sezono končujejo s predpremiero otroške predstave *Kdo je napravil Vidku srajčico* z Blažem Setnikarjem v glavni vlogi. Priljubljeno pravljico Frana Levstika je dramatiiral Boris A. Novak. "Nastala je lepa poučna predstava ne le za otroke, ampak tudi za odrasle, in sicer v času, ko je sočutja vse manj", je dejala umetniška vodja Prešernovega gledališča, Marinka Postrak. S to predstavo se bo tudi začela prihodnja sezona: "Za publiko, ki je naša prihodnost", je dejala Mirjam Drnovšek, direktorica Prešernovega gledališča. Povedala je tudi, da je Ministrstvo za kulturo že četrto leto zapored priznalo, da ima kranjsko gledališče vrhunske predstave, a žal "se to nič ne pozna na finančnem področju". Projekti, ki jih pripravljajo v PG Kranj, so zanimivi, novi in sveži, z njimi nadaljujejo tradicijo, da je v gledališču treba biti *z glavo in s srcem*, odpirati vprašanja in razmišljanja. Za tri predstave vaje že potekajo. Poleg predstave *Kdo je napravil Vidku srajčico* nastajata

še *Venera v krznu* in *Prerok*. Septembra bo slovenska krstna uprizoritev priredbe novele avstrijskega pisatelja Leopolda von Sacher-Masocha *Venera v krznu*, ki jo je leta 2009 ustvaril ameriški dramatik David Ives in po besedah Marinke Postrak "mazohistično tematiko prenesel v odnos med režiserjem in igralko ter izdelal duhovito, briljantno igro o tem, kako gledališka fikcija vpliva na

na in Slovenskim stalnim gledališčem Trst, režira jo Barbara Pia Jenič; premiera bo oktobra v Stolpu Škrlavec.

Ob stoti obletnici smrti Ivana Cankarja bo Prešernovo gledališče decembra krstno uprizorilo Cankarjeve črtice, iz katerih bo mladi režiser Žiga Divjak izdelal novo predstavo *Ob zori*.

Sezono bodo v Prešernovem gledališču Kranj končali s prvo dramo Thomasa Bernharda *Zabava za Borisa*. To je neizprosna igra o dvoličnosti družbe in njenih posameznikov. Režirala jo bo prodorna srbska režiserka Snežana Trišić.

Novosti so letos tudi v abonmajih, v katerih odslej gledalcem ponujajo, da poleg domačih predstav izberejo še eno izmed osmih gostujočih predstav. Abonmaje v spomladanskem obdobju vpisujejo do 23. junija, znova pa sezone.

Junija, znova pa sezone. Trudijo se, da bi bilo gledališče z ugodnimi cenami vstopnic dostopno vsem, brezposelnim ponujajo brezplačne, študentom, dijakom in mladim do 26. leta subvencionirane vstopnice, z obilico popustov (predvsem pa z odličnim programom!) pa upajo, da bodo privabili tudi vse druge ljubitelje gledališča, ne le iz gorenjske prestolnice, ampak iz vse Slovenije. Upati je, da bo PG Kranj prišlo prihodnjo sezono s kakšno predstavo v goste tudi k nam v "zamejstvo".

IK

Marinka Postrak in Mirjam Drnovšek, umetniška vodja in direktorica PG Kranj

realnost in obratno". Režijo bo podpisal Primož Ekart, "ki pozna tako režijsko kot tudi igralsko plat pasti gledališke iluzije in njen zapleteni ustvarjalni odnos". Na odru bosta Vesna Pernarčič in Borut Veselko.

S slovensko krstno uprizoritevijo dela *Prerok* libanonskega avtorja Kahlila Gibrana bo gledališče odprlo t. i. "duhovno okno v naših glavah". To je velik uprizoritveni izziv zaradi poetičnosti in mističnosti, ki ju delo vsebuje. Predstava nastaja v koprodukciji z Zavodom Sensorium, Slovenskim mladinskim gledališčem Ljubljana

VPIS ABONMAJEV

www.sng-ng.si

junija in od 1. do 15. septembra 2018

VZNEMIRLJIVE PREDSTAVE
RAZNOLIKI ABONMAJI ZA ODRASLE IN OTROKE
Z ABONMAJEM SI OGLEDATE PREDSTAVO
LE ZA DOBRO POLOVICO VSTOPNICE V REDNI PRODAJI

BLAGAJNA GLEDALIŠČA: PON-PET 10.00–12.00 in 15.00–18.00, ob sobotah 10.00–13.00 ter uro pred začetkom predstav

12. prireditev Vitovska in morje Množičen obisk priljubljenega dogodka

Ob vremenu, ki je bilo kot naročeno, je minuli konec tedna Društvo vinogradnikov s Krasa s številnimi partnerji uresničilo dvanajsto izvedbo dvodnevne prireditve *Vitovska in morje* za vrednotenje avto-

predsednik kraških vinarjev Matej Škerlj. Znani televizijski obraz Davide Rampello, docent na milanskem Politecnicu in eden tvorcev italijanskih razstavnih prostorov na Expoju, je izpostavil pomen pripovedi za vrednotenje območja.

Foto damj@n

tone bele kraške vinske sorte. V pravilničnem okolju Devinkega gradu so organizatorje in razstavljalce ljubitelji kakovostne kraške kapljice nagradili z množičnim obiskom. Pokusili so lahko vzorce vitovske 30 vinarjev z obeh strani meje in vin štirih gostov iz drugih okolišev ter prigrizke gostincev in proizvajalcev ostalih krajevnih dobrot. Ponudbo hrane je usklajevalo Slovensko deželno gospodarsko združenje po gibanju Okusov Krasa. V petek se je priljubljeni festival začel s posvetom o temi *Kras in vitovska - zgodovina in tradicija za razumevanje sedanosti in obvladovanje prihodnosti*. Udeležila sta se ga tudi senatorka Tatjana Rojc in novi deželni odbornik za kmetijstvo, ligaš Stefano Zannier, ki se je naši kmetijski srenji dejansko prvič predstavil. Obrazložil je svoj način dela. Soočiti se želi s stanovskimi organizacijami in krajevnimi dejavniki, da se sploh seznanijo z odprtimi vprašanji. Kar je bilo dobro v prejšnji upravi, name-rava potrditi oziroma nadaljevati, kjer so težave, pa bo posegel in poiskal rešitve. V vsebinskem delu okrogle mize je uvodno misli podal

Zgodovinar Fulvio Colombo je poiskal prve zapise o vitovski, raziskovalka Sabina Passamonti pa njene zdravilne učinke. Priznani enogastro-nomski novinar Daniele Cernilli, ki mu pravijo Doctor Wine, pa je razkril, da je pred 30 leti Kras in vitovsko pred smrtjo spoznal tudi znani pisatelj Leonardo Sciascia. Colombo je prodrl s predlogom za prizadevanja za zaščito sorte vitovska, Passamontijeva pa se v tej luči ogreva za skupni čez-mejni pravilnik o pridelavi. Priznanje za vztrajno promocijo avtohtone bele kraške vinske sorte in s tem naziv Viteza vitovske pa sta dobila novinar-ka in someljka Liliana Savioli, ter gostinec Marino Rossa iz devinske restavracije Al Cavalluccio. Ko smo že v svetu vina, briški pridelovalec zlahtne kapljice Damjan Podveršič je v nedeljo v Pesaru prejel nagrado Galvanina za vinarja leta 2018. Še eno priznanje torej za svetovno znanega vinogradnika, ki izstopa z avtohtonimi belimi vini. Na podelitvi priznanj in v sami utemeljitvi nagrade so izrecno poudarili, da je Slove-nec.

HC

Ponedeljkovo srečanje DSI / Gosta dr. Matjaž Klemenčič in dr. Aleš Maver

Zgodovina selitev

Dr. Matjaž Klemenčič in dr. Aleš Maver sta avtorja knjige *Izbrana poglavja iz zgodovine selitev*, ki je izšla lani pri Univerzi v Mariboru, na kateri oba poučujeta. Bogata je s statističnimi podatki in poglo-bitvami. V njej najdemo vse, kar je zaznamovalo življenje Evropejcev: od homo sapiensa do selitev v času starih civilizacij pa do današnjih dni, ko beležimo begunsko krizo. V Društvu slovenskih izobražencev je knjigo in avtorja predstavil dr. Miha Zobec. Najprej spoznamo selitve po celem svetu, nato pa selitve v Slovenijo in iz slovenskega prostora. Dr. Klemenčič je kot redni profesor za novejšo zgodovino in sodobno zgodovino na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru podkovan v zgodovini priseljevanja v ZDA s posebnim ozirom na zgodovino slovensko-ameriške skupnosti, zgodovino raz-

padanja SFRJ in nastajanja samostojne slovenske države ter zgodovini koroških Slovencev. Je avtor devetih znanstvenih monografij in znanstvenih člankov. Kot je dejal v Peterlinovi dvorani, cilj knjige ni popoln prikaz migracij, temveč strnjen prikaz glavnih selitvenih procesov v človeški zgodovini. Najprej je obrazložitev definicije migracija in povezane terminologije. Knjiga razlikuje avtohtone manjšinske skupnosti od migrantskih skupnosti. Priseljenci imajo namreč pravico do uporabe svojega jezika, nimajo pa političnih pravic, ki veljajo za avtohtone manjšine. Dr. Maver je avtor

prvega dela, in sicer starejšega obdobja, dr. Klemenčič pa novejšega. Le-ta obravnava dobo industrializacije in med obema

Foto damj@n

vojnama, prisilne selitve po drugi svetovni vojni in med hladno vojno do padca Berlinskega zidu. V knjigi je izpostavljeno, da je zgodovina migracije del splošne zgodovine, saj je selitev ena izmed osnovnih značilnosti človekovega bivanja. Dr. Maver, docent za zgodovino srednjega ve-

ka in lektor za latinščino na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru, se ukvarja z zgodovino pozne antike, poznoantičnega zgodovinskega in zgodnjega krščanstva, pa tudi s slovensko kulturno zgodovino in z zgodovino strankarskih in volilnih sistemov. Na predstavitvi je dejal, da si brez selitev ne moremo predstavljati zgodovine. Našel je tri točke, ki še danes odmevajo v tem prostoru in času. Najprej je poudaril selitev govorcev indoevropsčine in shematično prikazan vznik najpomembnejših jezikovnih skupin. Sledi vprašanje selitev po obdobju rimskega cesarstva zaradi markomanskih vojn v času Marka Avrelija, na koncu pa še obdobje preseljevanja ljudstev.

Metka Šinigoy

Opčine / Pevski koncert društva Vesela pomlad Poj, pleši in igray ...

V nedeljo, 17. junija, je bil na Opčinah na sporedu že tradicionalni koncert ob koncu pevske sezone društva Vesela pomlad, tokrat z naslovom *Poj, pleši in igray... z nami v Talin se podaj!* Ponavadi ima končni koncert naslov *Poj, pleši, igray... in še kaj*. To pomeni, da se petje ponavadi ob tej priložnosti prepleta z igro, plesom in različnimi glasbenimi točkami. Letos pa so se pri društvu odločili, da nekoliko spremenijo koncept prireditve in ji zamenjajo ime. Ker se pevke Vesele pomladi kot edine predstavnice naše dežele podajajo na festival Europa cantat v Talin, so letošnji prireditvi spremenili ime v *Poj, pleši in igray... z nami v Talin se podaj!* Letos so se na koncertu predstavile tri pevske skupine. Poleg domačega Dekliškega pevskega zbora Vesela pomlad pod vodstvom Andreje Štucin Cergol sta zapela še Fantovska vokalna skupina Devin - Nabrežina, ki jo vodi

Mirko Ferlan, in Vokalna skupina Grlica iz Budanj pod vodstvom Katarine Kodele Zadnikar. Pevski večer so začele domačinke, ki so številni publikli v dvorani Finžgarjevega doma predstavile nekaj slovenskih ljudskih pe-

smi, in sicer *Ena ptička priletela, Vse tičice lepo pojo, Rezijanska, Kaj me boš taku zamjeru in Komar se je oženu*. To je del programa, ki ga bodo dekleta izvajala na festivalu Europa cantat v Talinu, na katerega se odpravljajo konec meseca julija. Večer je nadaljevala Fantovska

pred enim letom, kljub temu pa so se s svojim nastopom zelo izkazali. Lep pevski večer je sklenila Vokalna skupina Grlica iz Budanj, ki je v svoj program uvrstila ljudske pesmi *Sem mislil snoc v vas iti, Da bi biva liepa ura, La c'ž il mio amor, Igraj kolce, Sončce,*

sij! Stanka Premrla, *Čudovit je ta svet* (zelo znano angleško pesem *What a Wonderful World* je prevedla Nada Žgur) in *Mačje oči* Svetlane Makarovič. Letos je zbor Vesela pomlad sodeloval na njihovem božičnem koncertu, zato so jih povabili, da sodelujejo na zaključnem koncertu Vesele pomladi.

Koncert je sproščeno povezovala Rossana Paliaga, ki je tudi nekoliko "mučila" zborovodje. Vsak je moral namreč pred sklepno pesmijo odgovoriti na nekaj vprašanj o svojem pevskem zboru. Andreja Štucin Cergol je opisala, kako se dekleta pripravljajo na poletno izkušnjo festivala Europa cantat, Mirko Ferlan je povedal, da so celo leto veliko vadili, da so dosegli nivo, na katerem pojejo, Katarina Kodele Zadnikar pa je razložila, kako sta prišla zbora v stik: ena od pevk je študirala z zborovodkinjo Vesele pomladi, zato so prišle do ideje, da bi lahko skupaj nastopile na kakšnem koncertu. Večer je podprl Rajonski svet za Vzhodni Kras.

Urška Petarosa

Ob 50-letnici najpomembnejše etnografske prireditve pri nas V kraški hiši v Repnu predstavitev knjige Živio Kraška ohcet!

Ob letošnji 50-letnici najpomembnejše etnografske prireditve med Slovenci v Italiji, Kraške ohceti, je Zadruga Naš Kras izdala publikacijo z naslovom *Živio Kraška ohcet!*. Njen predsednik Edi Kraus se je na predstavitvenem večeru srčno zahvalil vsem tistim, ki so doslej aktivno sodelovali pri Kraški ohceti in s svojim požrtvovalnim delom pripomogli k uspehu vseh dosedanjih izvedb. Poudaril je, da ima Kraška ohcet večplasten pomen za širšo skupnost, kajti s prikazom tradicionalne poroke ovrednotimo stare navade. Z obnovo Kraške hiše je z druga ovrednotila še arhitekturne značilnosti Krasa in muzeja samega. Kraška ohcet pa se je iz leta v leto oblikovala v razpoznavno kulturno prireditev.

Avtorica knjige Vesna Guštin je že vrsto let vključena v kulturno

življenje na Repentabru kot zborovodkinja, organizatorka in raziskovalka ljudskih navad, predvsem kulinaričnih. Na predstavit-

Foto Erik Kuret

venem večeru si je med drugim zaželela, da bi prav izdaja te pu-

blikacije zadnji trenutek spodbudila kak mlad par, da bi se odločil za poroko na letošnji jubilejni Kraški ohceti.

Knjiga je sinteza njenih dosedanjih raziskav in publikacij ter

Foto Erik Kuret

pričevanj, ki jih je ob prvi izvedbi Kraške ohceti leta 1968 zbrala njena sestra Majda med starejšimi osebami v Repnu, katerih spomin je segal v konec 19. stoletja. Publikacijo bogatijo fotografije vseh dosedanjih izvedb ohceti od leta 1968 do leta 2013 iz arhiva Primorskega dnevnika in gradiva, ki ga hrani Narodna in študijska knjižnica. Knjiga je nastala v času, ko se zelo malo parov odloča za poroko na Kraški ohceti in sta zaradi tega celotna prireditev kot tudi odnos do lastnih tradicij postavljena pod vprašaj. Predstavitve so se ude-

ležili številni pari, ki so se poročili na Kraški ohceti in so v knjigi posredovali svoje spomine na pomemben življenjski dogodek. Kot gost je na petkovem dogodku nastopal priznan slovenski etnolog Janez Bogataj, ki je obrazložil, da je bila nekoč celotna skupnost soudeležena pri porokah, ker je v svojo sredino sprejemala ženina ali nevesto iz drugega okolja. Danes je poročno dogajanje osredotočeno le na par, na priče, na ožje sorodnike in prijatelje. Predavatelj je povezal izid knjige s pozitivnim naključjem sovpa-

danja s predvečerom obletnice rojstva Primoža Trubarja in izpostavil, da imamo v človeškem življenju tri pomembnejše mejnike: rojstvo, poroko in smrt. Vsak od teh treh mejnikov ima seveda svoje obrede, svoje navade in oblike, ki se skozi zgodovinski razvoj spreminjajo. Tudi poroke so se v času in različnih okoljih spreminjale. Vsaka poroka je bila od nekdaj odslkava gmotnega in finančnega položaja družin, iz katerih sta izhajala ženina in nevesta. Poroka je z etnološkega vidika prehodni obred, po katerem ženina in nevesta prehajata iz samskega stanu v poročni stan. Povezana je s fantovskimi in dekliškimi skupnostmi, ki obstajajo še danes, a imajo drugačne lastnosti kot pred petdesetimi ali celo sto leti. Prof. Bogataj je še poudaril, kako je Kraška ohcet pred petdesetimi leti dala povod za raziskovanje in izdelovanje noš in drugih oblačilnih elementov ter ovrednotenje nesnovne kulturne dediščine v pristnem avtohtonem slovenskem okolju. Zdaj pa ponuja veliko možnosti za razvoj inovativnih idej.

Erik Kuret

Tržaško knjižno središče / Predstavitev knjige Mojce Širok

Kriminalni roman Pogodba

Zadnja knjiga novinarke Mojce Širok je kriminalni roman *Pogodba*; postavljen je v Rim in je prežet s tematiko mafije. Avtorica je bila kot novinarka RTV Slovenija trinajst let dopisnica iz Italije in Vatikana. Prve reportaže o sicilijanski mafiji je pisala za tednik Mladina, za RTV Slovenija je posnela dokumentarni film *Molk v Palermu*. Poleg člankov in reportaž je izdala tudi tri knjige z naslovi *Zadnji rimski cesar*, *Oblast brez obraza* in *Od Benedikta do Franciška*, ki so povezane z italijanskim kulturnim in političnim življenjem. Pogovor z Mojco Širok je v torek, 12. junija, v Tržaškem knjižnem središču vodil novinar Primorskega dnevnika Sandor Tence, s katerim sta med letoma 1999 in 2001 kot dopisnika iz Rima spremljala parlamentarno obravnavo zaščitnega zakona za slovensko manjšino v Italiji. Tence je avtorico knjige spraševal, kje je meja med fikcijo in realnostjo

oziroma med državo in mafijo. Po mnenju avtorice je mafija del države, zato je absurdno, da država investira v zaščito in strukturo za boj proti nečemu, kar je del

zbrani material med parlamentarnimi razpravami v večini primerov neuporaben. Za roman ali fikcijsko zgodbo pa je bil zelo zanimiv. K nastanku knjige je

Foto Erik Kuret

lastnega ustroja. Ko ugotoviš, kakšna so razmerja med državo in mafijo, razumeš, da z novinarskega vidika nimaš dovolj dokazov za objavo v medijih. Za pripravo novinarskih prispevkov o "političnih igrah" je bil

prispeval tudi okolje starega dela Rima, v katerem je kot dopisnica RTV Slovenija živel. Zgodba in junaki v *Pogodbi* so izmišljeni, ozadje pa je resnično: atentata na tožilca Falconeja in Borsellina iz leta

1992. Mojco Širok sta dogodka poklicno močno zaznamovala. Kot novinarka se ni nikoli neposredno ukvarjala s kriminalom, zanimalo pa jo je, kakšno je življenje v krajih, kjer je mafija dejavna. Dogajanje se začne v prestižni rimski četrti, kjer policisti odkrijejo moško truplo v vili odvetnika Giovannija Marie Silvestrija di San Cristoforo. Umoru sledi še prometna nesreča na drugem koncu Rima in samomor najvplivnejšega mafijskega šefa v zaporu. Naključja pa obstajajo samo v romanih, pravi glavni policijski preiskovalec. Z raziskovanjem zakulisnega dogajanja umorov nas avtorica s sočnim jezikom, živimi dialogi in nepredvidljivimi zapleti popelje v osrčje mafijskega dogajanja. Glavni akterji so kriminalisti, tožilci, novinarji in politiki, ki imajo svoje obraze, značaje, osebne zgodbe in po mnenju Tenceja se ne izkažejo v dobri luči. Širokova je k temu še dodala, da pri junakih gre za mešanico resničnih ljudi, ki jih je spoznala med delom v Italiji. Intervjuvala je številne protimafijske tožilce, med

Obvestila

KCLB v sodelovanju z Galerijo Ars in Galerijo Rika Debenjaka iz Kanala ob Soči pripravlja za jesen 2018 spominsko razstavo o tržaški slikarki Eldi Piščanec. Zato se obrača na zasebnike, ki imajo v lasti dela Elde Piščanec, s prošnjo, da bi jih dali na razpolago za obdobje razstave. Informacije na tel. (+39) 0481 531445, pon. - pet. od 8.30 do 12.30 ali po e-pošti info@centerbratuz.org. **Ob praznovanju** vaškega zavetnika

ka sv. Janeza Krstnika bo SKD OPLA v soorganizaciji z Občino Dolina organizirala razstavo Reciklaža = naše bogastvo in sejem. Razstava bo v Boljuncu v novih prostorih sedeža Srenje Boljunec. Odprtje bo dne 18. junija ob 19.00 v novem sedežu. Razstava bo odprta: od torka, 19., do nedelje, 24. junija, od 10.00 do 13.00 in od 17.00 do 20.00. Sejem pa se bo odvijal od petka, 22., do nedelje, 24. junija, od 10.00 do 19.00 na glavnem trgu v Boljuncu.

drugimi tudi Scarpinata v njegovi vili v Palermu, kjer živi pod stalnim nadzorom številnih varnostnikov. Ta ji je zaupal, da živi v nekakšnem hišnem priporu, a da mora šele ugotoviti, katero kaznivo dejanje je dejansko storil. Na srečanju je Tence povprašal Mojco Širok, ali bi lahko podoben roman nastal v Sloveniji. Po avtoričinem mnenju bi glavno dejanje slovenske zgodbe, brez prisotnosti italijanske mafije, lahko predstavljal umor na RTV. K temu je še dodala, da je sicilijanska mafija več let imela svoje prste v igralnicah v Portorožu. Pogovor se je nadaljeval še s

pogledom na aktualno italijansko dogajanje po letošnjih volitvah. Mojca Širok je opozorila na nesposobnost strank uspešno delovati v spremenjenih razmerah v širšem okolju in na nerazumevanje stiske ljudi, ki se vsakodnevno borijo za lastno golo preživetje in ki že načenja tudi srednji družbeni razred. Na koncu je tekla še beseda o slovenski manjšini in o napačnem odnosu, ki ga je imela Slovenija po razpadu Jugoslavije, ko z njene strani ni bilo prave odločilne politike do ohranjanja in podpiranja Slovencev izven države.

Erik Kuret

EDUKA2

Čezmejno upravljanje izobraževanja

V torek, 12. junija 2018, je bilo v Trstu, v dvorani Tessitori v palači deželne ga sveta Furlanije - Julijske krajine, drugo srečanje zbora partnerjev projekta EDUKA2 - Čezmejno upravljanje izobraževanja, ki je sofinanciran iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj na podlagi javnega razpisa za predložitev standardnih projektov v okviru Programa sodelovanja Interreg V-A Italija - Slovenija 2014-2020. Sodelavci projekta so med dogodkom predstavili prve dosežke projektnih dejavnosti, ki so se začele septembra 2017. Projekt EDUKA2 je ustvaril mrežo za čez-

mejno sodelovanje, ki jo sestavljajo 31 šol, tri univerze in trije raziskovalni inštituti; v tej mreži, ki je že izpeljala vrsto aktivnosti, deluje 16 delovnih skupin z več kot 60 učitelji in raziskovalci. Med raznimi aktivnostmi naj omenimo srečanja čezmejnih razredov, na katerih je sodelovalo več kot 170 učencev šol iz Italije in Slovenije, ki so skupaj spoznavali celovitost čezmejnega območja in se soočili s potrebo po zaščiti njegovega naravovarstvenega, arhitektonskega, arheološkega, zgodovinsko-kulturnega, umetnostnega in jezikovnega bogastva. Na torkovem srečanju so vodje posameznih delovnih

skupin predstavili tudi didaktična orodja za podporo pri poučevanju slovenščine na šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji, italijansko na šolah z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji in furlanščino na italijanskih šolah. Poleg teh orodij so učitelji in raziskovalci oblikovali še čezmejna didaktična gradiva o manjšinski literaturi in literaturi obmejnega območja v slovenskem, italijanskem in furlanskem jeziku. Projektni partnerji so nazadnje predstavili tudi spletno platformo, po kateri bo didaktično gradivo na razpolago javnosti. Od septembra 2018 bodo partnerji projekta EDUKA2 organizirali izobraževanja (tudi na daljavo) za učitelje in profesorje, na katerih bodo predstavili omenjene didaktične modele in orodja. Zbor partnerjev projekta se je končal s predstavitev orodij za podporo študentom in diplo-

mantom pri postopkih priznavanja izobrazbe in poklicnih kvalifikacij, pridobljenih v sosednji državi. V nadaljnjih fazah projekta bosta izdelana priročnik za študente, ki se odločajo za izobraževanje oz. se že izobražujejo v sosednji državi, ter skupni program usposabljanja za strokovne delavce referatov, vpisnih služb in kariernih centrov univerz v obmejnem prostoru. Cilj projekta EDUKA2 je krepitev čezmejnega sodelovanja na področju izobraževanja z razvijanjem enotnih didaktičnih orodij in izobraževalnih modelov. Predvidene dejavnosti so namenjene še posebej šolam in univerzam programske-

ga območja in potekajo v pokrajinah Trst, Gorica, Videm in Benetke v Italiji ter v Obalno-kraški, Osrednjeslovenski statistični in

venski raziskovalni inštitut - SLO-RI. Partnerji projekta so: INV - Inštitut za narodnostna vprašanja, Societät Filologiche Furlane -

Furlansko filološko društvo "Graziadio Isaia Ascoli", Univerza v Novi Gorici, Univerza Ca' Foscari v Benetkah in Univerza na Primorskem - Pedagoška Fakulteta. Pridruženi partnerji projekta so Deželni šolski urad dežele Furlanije - Julijske krajine - Ministrstvo za izobraževanje, visoko šolstvo in znanost Republike Italije, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije in Sektor za šolstvo, izobraževanje in znanost Dežele Furlanije - Julijske krajine.

Goriški statistični regiji v Sloveniji. Projekt se je začel 1. septembra 2017 in se bo končal 28. februarja 2019. Vodilni partner projekta je Slo-

Tridnevni praznik v poklon Igu Grudnu O Nabrežina, ti moj rodni kraj

Nabrežina se je konec minulega tedna z nizom pobud poklonila svojemu velikemu sinu, pesniku Igu Grudnu. Ob 125-letnici rojstva in 70-letnici smrti so se namreč SKD Igo Gruden, osnovna šola V. Šček in nižja srednja šola I. Gruden, ob teh pa še SZ Sokol, nabrežinska godba in zbori, ki delujejo v društvu, povezali, da bi obeležili ta jubileja. Bil je to resnično lep praznik, ves poln sporočil Grudnovih poezij. Petkov večer, 8. junija, v Kulturnem domu so sooblikovali učenci in dijaki nabrežinskih šol z Grudnovimi otroškimi pesmimi. Najprej so odprli razstavo del osnovnošolcev, ki so se udeležili šolskega ekstempora in delavnic s slikarko Katarino Kalc, med katerimi so tudi pripravili ilustracije

za razširjen ponatis Grudnove zbirke otroških pesmi *Miška osedlana in druge otroške pesmi*. Ob odprtju razstave je prisotne otroke, učitelje in starše nagovorila prof. Nadja Doljak. V nabito polni dvorani je nato sledila zaključna šolska prireditev učencev in dijakov, ki so recitali celo vrsto Grudnovih otroških pesmi, med posameznimi recitacijami pa so krajše skladbe zaigrali tudi številni mali glasbeniki. Pod vodstvom Barbare Corbatta je nastopil osnovnošolski zbor, medtem ko je zbor nižje srednje šole vodil Stefano Iob, ki je tudi vodil sklepno pesem *Sinku* v Maličevi uglasitvi. Pesem, ki s svojim vabilom k ozaveščenju pripadnosti domačim krajem, jeziku in kulturi, je ob otrocih na koncu pela vsa dvorana. Na večeru so tudi pred-

Foto damj@n

stavili zbirko *Miška osedlana in druge otroške pesmi*, sveže natisnane in obogatene z doslej neobjavljenimi pesmimi. O knjigi sta spregovorili prof. Vera Tuta in Alina Carli kot zastopnica ZTT, saj je knjiga izšla pri tej založbi. Uvodne besede je napisala Agata Venier, ki se z Grudnovo otroško poezijo ukvarja kot raziskovalka, Vera Tuta pa je prispevala strnjene pesnikov življenjepis, medtem ko je Ivan Vogrič, kot eden glavnih pobudnikov nastajanja te knjige,

napisal esej *Pot do otroškega srca*, v katerem predstavlja dosedanje objave Grudnovih otroških pesmi. Kot smo omenili, je nova zbirka bogato opremljena z risbami nabrežinskih osnovnošolcev; prav posrečeno so na zadnjih straneh objavili tudi kazalo ilustracij z imeni malih ilustratorjev ob 'spominski' fotografiji pred vhom v osnovno šolo. Prisotna sta bila tudi županja Palotta, ki je pozdravila prisotne, in

pesnikov sin Primož, ki je bil naravnost navdušen nad sporočilno bogatim večerom, ki so ga oblikovali otroci. Nevihta z grmenjem in strelami ni pokvarila praznika, ki se je nato nadaljeval naslednjega dne, v soboto, 9. t. m., ko so prireditev izoblikovali domači ustvarjalci. Grudnove poezije je recitala Miranda Caharija, uglasbila pa sta jih Matej Gruden in Aljoša Saksida, ki sta nekatere spremljala s priložnostnim ansamblom, sodelovala sta tudi Dekliški pevski zbor Igo Gruden in Fantovska pevka skupina Devin-Nabrežina, ki ju vodi Mirko Ferlan. Dekleta so sodelovala s tremi pesmimi, medtem ko so fantje zapeli eno Saksidovo uglasbitev. Slavnostni nagovor so zaupali senatorki Tatjani Rojc, ki kot literarna zgodovinka in Nabrežinka odlično pozna in ceni Grudnov opus. Tudi v soboto je nabito polna dvorana potrdila, da Grudnova poezija s svojim sporočilom še vedno nagovarja ljudi. V okviru tridnevnih prireditev v poklon pesniku Igu Grudnu je

SŠD Sokol v nedeljo, 10. junija, priredilo pohod, ki so ga simbolično poimenovali od Slivnega do Križa, v resnici pa so se pohodniki zbrali na Sokolovem igrišču in se nato podali do Praprota. Šli so si ogledat urejeno področje s številnimi obrambnimi strukturami iz časa prve svetovne vojne, ki jih je uredila družina Lupinc. Lupinčevi so tudi sprejeli pohodnike. Ti so se nato čez Ostri vrh vrnili v Nabrežino, kjer so se ponovno zbrali na igrišču Sokola na kosilu in nato prislunili godbi na pihala Nabrežina, ki se je tudi pridružila tridnevni poklonu pesniku Igu Grudnu. Ob zavesti, da je bil Gruden glasnik trpečega primorskega ljudstva in odločne volje, da preživi, kajti krivica in nasilje rodita upor in odpor, in da poezija lahko tudi danes nagovarja ljudi s svojim najglobljim sporočilom in vliva nove življenjske volje in ustvarjalne moči, lahko trdimo, da je Grudnovo tridnevje v Nabrežini prineslo dragoceno obogatitev in nov zagon.

LT

Z 8. strani

Dišeče vrtnice ...

Vrtnice so uporabne v kuhinji, pa tudi v kozmetiki, ker blagodejno vplivajo na človeško telo. Rožna voda je npr. primerna tudi za nadloge pri menopavzi. Kogejeva zbira tudi strokovno gradivo o adaptogenih in antimutagenih učinkih damaščanske vrtnice. Ta nosi v sebi zravilno moč. Zadnje študije dokazujejo, da zna razpoznavati tudi rakaste celice in jih, baje, nevtralizirati.

Avtorici knjige *Sladki recepti z vrtnicami* sta želeli ponuditi tudi tistim, ki niso ravno najbolj večji kuharji, preproste recepte z vrtnicami. Knjiga vsebuje v uvodnem delu sestavine za ustvarjanje skadkih dobrot z vrtnicami, to so lahko cvetni lističi in popki, vrtnični med, vrtnična marmelada, rožni sirup, žele in liker, eterično olje

damaščanske vrtnice, rožna voda in še kaj. Knjiga je zelo pregledna, saj sta jo avtorici razdelili na

poglavja: *Rožni zajtrk*: (tu najdemo ovseno kašo, chia puding, pikaste mafine, granole, kruhove rože itd.); *Sladki grizljaji*: tu so recepti za brijevo tortico – sir brie posut z različnimi cvetnimi listi in polit z vrtničnim medom –, marcipan, čičerkino čokolado, mini jabolčne vrtnice, čokoladne medaljone ...; *Omamni napitki* (med drugim so tu rožni čaj, earl grey latte, rožni ledeni čaj, rožni koktejli, rožni sorbet in frape); *Razkošje sladice* (zvezda s šipkovo marmelado, rikota sladoleđ, panakota, rožni puding, jagodni zavitek in še vrsta drugih poslastic). Ker ima Kogejeva še veliko receptov za vrtnice, bo morda tej knjigi sledila še druga s slanimi recepti. Njeno vodilo pri izdelavi jedi sta vonj in okus. Paziti je namreč treba, da okus vrtnic ne prekrijemo

s kakšno drugo sestavino.

Po izčrpnih predstavitvi vseh lastnosti in uporabnosti vrtnic ter raznih izdelkov iz njih (nekateri je gostja Kogejeva prinesla s seboj v košaricah in jih ob razlagi dala na ogled) je prišlo na vrsto najslajše: opojni sladki aperitiv iz aromatičnega penečega muškatna in vrtničnega sirupa. Naravnost božansko! Zraven pa so udeleženci srečanja poskusili še sladico iz koruznega zdroba, ki se je kahal v vrtničnem soku. Krasn, zelo preprosta poslastica, ki jo lahko vsakdo pripravi, ker njena priprava ni zahtevna.

Sestavine za recepte iz vrtnic lahko najdete v trgovnici Zale & Pepe, ki jo ima gospa Kogejeva v pasazi Eda centra. V njej ponujajo tudi hrano, pridelano ekološko. Prodajalnice so poimenovali po njenih starih starših, Rozaliji in Jožefu Peršolji, ki sta "potomcem še vedno zgled poštene podjetnosti, delavnosti in srčnosti", kot piše v reklamni zgibanki.

Katja Ferletič

TAKI SMO (41)

Nižajo se inteligenčni količniki, otroci so manj inteligentni od staršev. Ali so za to krive video igrice?

Še do polovice prejšnjega stoletja so znanstvene raziskave dokazovale, da se je inteligenčni količnik (IQ) človeštva stalno višal. Zelo verjetno je bilo to posledica boljših življenjskih razmer, izobrazbe in prehrane. Pred kratkim pa so raziskovalci dokazali, da se je to začelo spreminjati že od sedemdesetih let 20. stoletja in da se še danes srednji inteligenčni količnik stalno niža, in sicer za 7 točk vsako novo generacijo. Pojav naj bi bil posledica različnih dejavnikov v okolju, spremenjenih življenjskih navad in vzgojno-izobraževalnih metod. Na zatožni klopi so še posebno splet, tablice, pametni telefončki in video igrice, zaradi katerih otroci "nimajo časa" za branje knjig.

V zadnjih dvajsetih letih se je z zelo hitrim tehnološkim razvojem povsem spremenil način sprostitve in igranja otrok in odraslih. Televizijo in radio so zamenjala nova elektronska sredstva in video igrice, ki jih nanje lahko namestimo. V Italiji se industrija, ki se ukvarja z razvijanjem in ustvarjanjem vi-

spletnega omrežja, agresivnost in motnje spanja so še druge skrb vzbujajoče posledice prekomernega uporabljanja iger. Nikakor ne smemo pozabiti tudi na izredno močan učinek, ki ga imajo na otrokovo in najstniškovo psiho nasilne vsebine video iger, ki povzročajo desensibiliziranje in agresivno vedenje.

Ena od največjih nevarnosti prekomernega uporabljanja video igrice je, da lahko pride do popolne zasvojenosti. Zasvojenost z igrami je uradno priznana kot bolezen: težave nastopijo, ker se igralci pogosto ne zavedajo, kdaj prestopijo mejo med igranjem za sprostitev in stanjem, ko so od igranja že odvisni. Težav z igrami se zavedajo tudi pri Svetovni zdravstveni organizaciji, kjer so odvisnost od iger uradno uvrstili v seznam ene izmed oblik duševne odvisnosti. Bolezen so opisali kot "značilen vzorec trajnega ali ponavljajočega igranja po spletu ali lokalno, s pomanjkanjem nadzora nad intenzivnostjo, frekvenco, trajanjem in kontekstom". Gre za zasvojenost, pri kateri igričar nima več nadzora nad tem, kar se dogaja v povezavi z igranjem iger. Pri Svetovni zdravstveni or-

deo iger, stalno razvija in je vredna že približno 1,5 milijarde evrov. S povpraševanjem se viša tudi možnost zaposlitve v tem sektorju in vedno več mladih obiskuje tečaje programiranja, računalniške grafike in tehnologije iger na univerzah in inštitutih. Danes je večina otrok, tudi mlajših od 10 let, popolnoma sproščena pri uporabljanju tehnoloških sredstev, spleta in video igrice.

Vsi otroci se radi igrajo. Že od prvih let z igranjem razvijajo svoje umske, socialne in čustvene sposobnosti. Pravila iger postajajo vedno bolj zahtevna in tako otrok razvija in izpopolnjuje svojo samopodobo in pravila družbenega vedenja. Prosti čas otrok in najstnikove je vedno bolj usmerjen v uporabo video iger, ki imajo tako pozitivne kot negativne učinke na njihov psihosocialni razvoj. Igranje iger je za mnoge razvedrilo in priljubljen način zabave, saj olajša pristop k tehnološkemu razmišljanju, spodbuja spomin in sposobnost izračunavanja in oblikovanja strategij. Negativnih učinkov pa je veliko: odtujitev realnosti, pomanjkanje empatije in poškodbe na očeh so le nekateri od teh. Preveč ur sedenja privede do prekomerne telesne teže in poškodb hrbtenice zaradi nepravilne drže, nerealen občutek moči in nadzora nad dogajanjem, nomofobija oz. strah, da ostanemo odklopljeni od

organizaciji so prepričani, da ima lahko odvisnost od iger zelo velik vpliv na vse vidike življenja bolnika. Ta lahko namreč zaradi iger izgubi zanimanje za vse ostale vsakodneвне aktivnosti v življenju. Da zdravniki lahko diagnosticirajo takšno bolezen, je nujno, da so simptomi odvisnosti od iger vidni vsaj eno leto, razen v izredno hudih primerih, ko so simptomi izjemno izraziti. Zasvojenost z igricami se lahko namreč poslabša do take mere, da se pri igričarju razvije t. i. sindrom Hikikomori (v dobesednem prevodu iz japonske besede pomeni "umik" ali "povlečenje sam vase"), ki privede do tega, da se človek (večinoma fanti, stari med 15 in 25 let) popolnoma umakne iz družbe in ne zapusti več svojega doma oz. svoje sobe. Sindrom je na Japonskem zelo pogost pojav, zelo pa se širi tudi po Evropi, še posebno med najstniki iz družin srednjega razreda, ki jih lahko podpirajo in preživljajo, medtem ko so sami zaprti v svoji sobi, brez stika z zunanjim svetom. Zasvojenost je gotovo skrajna posledica zlorabe sodobnih tehnoloških pripomočkov. Naši otroci se lahko mirno igrajo s tablicami in računalniki pod pogojem, da jim starši pazljivo sledimo in skrbno nadzorujemo vsebino video iger in čas, ki ga otroci namenijo igranju. Ne pozabimo tudi, da je dober zgled najboljša vzgoja!

Kmalu bodo zagoreli kresovi

Praznovanje poletja v Benečiji

Junij je na bujnih, zelenih pobočjih Nediških dolin menda eden najlepših mesecev, v čast poletju, ki se razbohoti v vsej svoji veličini, pa se ljudje vse rajši zbirajo na prostem ob številnih kulturnih in družabnih dogodkih. Za KD Rečan - Aldo Klodič je junij zelo bogat z dejavnostimi in druženjem, saj je to mesec, ko že dolgo let poteka prireditve *Kar jo pieje kukuca*. V soboto je bila na sporedu glasbeno gledališka predstava *Zapuoimo jo na sred vasi*, ki se vsako leto dogaja v drugi vasi rečanske doline in dreške občine. Letos so v mali, slikoviti vasi Ocnebardo, na robu Kolovrata, ob sodelovanju KD Ivan Trinko, združenja Kobilja glava in komiteja Sv. Matije, nastopili mešani zbor Rečan - Aldo Klodič, kot gostje pa vokalna skupina Liška dekleta iz Idrske doline. Na prošnjo občinstva so zapele še domačinke, Dreške čeče, ki že veliko let neutrudno nastopajo po Benečiji, Terski dolini in drugod po naši deželi. Bogatemu in usklajenemu pevskemu nastopu je sledila komedija Beneškega gledališča *Vič-*

ja za enega, ob kateri so se prisotni iz srca nasmejali. Odlični gledališki izvedbi so se seveda odzvali z burnimi aplavzi, nato pa so se vsi zadržali na zabavi s prigrizkom, ob zvokih harmonik pa so prisotni še zaplesali in poklepitali dolgo v noč. Nedelja je bila za prebivalce Rečanske doline in sosede z Livčani skupaj pa so se nato čez strmino podali do cerkvice, kjer sta bila najprej peta maša, pel je zbor Rečan - Aldo Klodič, nato druženje s piknikom. Letos je bil to že 25. pohod, ob jubilejni številki pa so organizatorji nekoliko spremenili in podaljšali traso. Doslej je mareč druženje potekalo izmenično na Livku in v Topolovem, ki ju povezuje pot čez Briezo.

Praznovanje poletja se bo po vsej Benečiji nadaljevalo prihodnjo soboto, ob poletnem solsticiju, na predvečer praznika sv. Ivana. V Nediških dolinah je namreč tradicija kresne noči močno zakoreninjena, kresovi na zelenih obronkih zagorijo domala v vsaki vasi. Člani KD Rečan Aldo bodo kresovali na Lužah, kjer bo skupaj z domačini iz vasi Hostne ob mogočnem ognju poskrbeli za glasbo, veselje in prigrizek. V Gorenjem Tarbiju bo ob mraku zagorel Kries, ki ga prireja krajevno športno društvo, že popoldan pa se bodo radovedneži lahko udeležili pohoda, ki ga pripravlja Proloco Nediške doline in v okviru katerega bo mogoče spoznati cvetje in zelišča, ki so povezani s praznovanjem kresne noči. Po okrepčitvi v Srednjem se bodo udeleženci lahko peš odpravili do Gorenjega Tarbija, kjer se bo ob temi pričelo kresovanje s pesmijo in harmonikami. Ob kresni noči bo zagorelo že v Mašerah, na Vartači in drugod po Benečiji.

Suzi Pertot

PRIMORSKI PRIIMKI (73)

ČERNUŠ

O izvoru priimka Černuš imamo dve razlagi.

Černuš je vrsta hrasta, ki mu tako pravijo v okolici Subotice v Vojvodini. Gre za drevo z latinskim imenom *Quercus cerris*. V slovenščini ga imenujemo cer. Mogoče ga je dobil človek, ki je bil velik, močan ali širokopleč, da so ga primerjali s hrastom. Ali pa je živel v hiši ob velikem hrastu. V slovenščini imamo tak priimek v Breginjskem kotu: Hrast.

Druga razlaga je, da izhaja iz besede ČRN. Gre za starodavno besedo, ki jo najdemo tu-

di v drugih slovenskih jezikih. Praslovenci so imeli tudi osebno ime ČRNĪ. Torej je lahko priimek nastal tako, da so sinovi nekega Črnega po nekom, ki mu je bilo tako ime. Ali pa je bil temnejše polti. Ali je imel vranje črne lase. Ali pa je živel ob potoku, ki se je zaradi izvira v temačni grapi imenoval Črnc.

V Sloveniji imamo celo vrsto krajev, ki so zelo podobni priimku Černuš. Jezikoslovec Marko Snoj navaja kraj, ki so ga leta 1267 in

1334 zapisali kot Churnuch, leta 1411 pa kot Chernech. Še danes poznamo vas, ki pa je danes del Ljubljane: Črnuče. Kraj so prvič zapisali leta 1322 kot Zternutts, kasneje pa še kot Zernuschez in Zernuch.

Izvorno gre za hrvaški priimek iz Lemeša v Bački, pokrajini na skrajnem severozahodu Vojvodine v današnji Srbiji, kjer je bilo prebivalstvo nekoč večinoma hrvaško.

Zdi se, da je priimek Černuš v Slovenijo prispel v času izseljevanja kršćanskega prebivalstva, ki se je umikalo pred Turki. To je moralo biti pred letom 1730, ko so se Černuši priselili v bližino Krškega (Zdole, Sromlje, Kostanjek). Iz tega gnezda je nastalo več različic priimka: Černuš, Černovšek in Černoš. Prvi so v Sloveniji danes le še štirje, vsi na Pri-

morskem. Drugih je deset, vsi v Podravju. Teh pa je 19, največ v Ljubljani in Posavju. Zmedo povečuje še različno pisanje, saj ljudje radi izpustijo črko E. In dobimo iz Černuša Črnuša.

Priimek Černuš najdemo danes tudi v Srbiji, kjer jih je 68 (največ seveda v Vojvodini), ZDA 14, Avstraliji 11, po enega pa še v Romuniji in na Češkem. V Srbiji in na Hrvaškem najdemo tudi priimek Černoš, ki ima 34 oziroma 10 no-

silcev. Verjetno gre za isti priimek. Černoše najdemo danes tudi v Splitu, kjer gre za potomce izseljenih Slovencev.

V Slavoniji najdemo tudi priimek

Černušak, ki bi lahko bila različica priimka Černuš. Na Koroškem in v Posavju zato najdemo danes priimek Černovšek, ki je na Štajerskem dobil svojo domačo končnico.

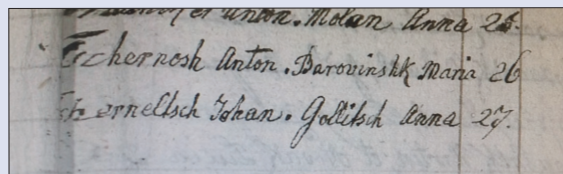
Černuše najdemo danes ne le med Hrvati, ampak tudi med Slovenci, Srbi in Madžari.

Med znanimi imeni najdemo profesorja latinščine in grščine iz Lemeša v Vojvodini (1853) Gregorija Černuša, ki je pisal pesmi in prevajal.

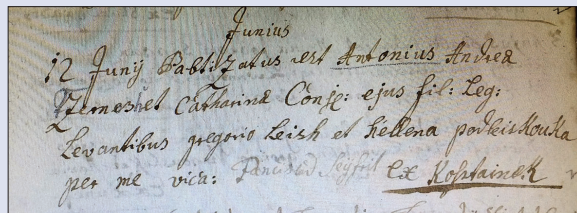
Nekaj Černušev je bilo tudi plave krvi. V Lemešu je tako leta 1803 od nemškega cesarja Franca prejel posest plemič Istvan Černuš. Pri prednikih primorske družine Černuš, ki izhaja iz Kostanjeka, najdemo priimek največkrat zapisan kot Černuš, nekajkrat pa tudi kot Černovšek. Ker v starih zapisih črke Č niso uporabljali, so pisavi v nemškem pravopisu: TSCHERNOUSCH, TSCHERNUSCH, ZHERNUSH, TSHERNESH, TCHERNOSH, ZERNESEK ipd.

Tino Mamić

Sredi 19. stoletja najdemo zapis Černuš kot Tschernosh in kot Tschernetsch. Matično knjigo hrani Nadškofijski arhiv Maribor.

Zapis iz leta 1769 iz Kostanjeka v posavski županiji Zdole: priimek so najprej napisali kot Zemesek, potem pa popravili v Tzemeshek. Rodoslovna raziskava je dokazala, da gre za isti priimek, ki ga danes zapisujemo kot Černuš. Matično knjigo hrani Nadškofijski arhiv Maribor.

Dr. Jože Pučnik zaslužen tudi za evropsko misel in sodobno evropsko zgodovino

Predsednik Borut Pahor bo mandat za sestavo vlade ponudil Janezu Janši

V Sloveniji se ob skoraj brezbrizni in pogosto nejevoljni javnosti nadaljuje splet najrazličnejših dogodkov, ki jih spodbujajo ali izvajajo politične stranke in njihovi predstavniki, polni sle po oblasti in svoji pomembnosti. Zdaj se politika ukvarja največ z najbolj žgočo in aktualno temo, namreč kateremu političnemu bloku bo uspelo najprej oblikovati novo slovensko vlado in s kakšnimi programskimi in politično-ideološkimi izhodišči bi ta delovala. Po preizkušenih merilih in praksi slovenski politiki skoraj nikoli ne priznajo krivde za napravljene napake in celo za korupcijo, tudi v primerih, ko jim je to dokazano.

Zato se krčevito oklepajo svojih funkcij oziroma pridobljenih položajev, zelo pogosto, denimo, v organih izvršilne oblasti, ki naj bi ponujali največ samovolje in privilegijev.

Zgodilo se je, da tudi vladajoča koalicija priznava, da največjo težavo in tudi nevarnost za Slovenijo pomeni napovedani nov vpad velike množice nezakonitih beguncev, ki bi Slovenijo izbrali za svoj bivanjski prostor in cilj. Ko je politična opozicija pred volitvami navajala podatke o naraščajočem številu t. i. beguncev, so jo v vladi naklonjenih množičnih medijih zasmehovali in zatirjali, da je begunec malo

in da ne pomenijo večje nevarnosti za Slovenijo. Zdaj pa je notranje ministrstvo skoraj v obupu in na hitro mobiliziralo skupino pomožnih policistov, ki bodo

državnim poglavarjem je bil objavljen v časniku Primorske novice. Borutu Pahorju privrženci Marjana Šarca zamerijo zaradi izjave, "da je Janez Janša relativni

Janez Janša

sodelovali pri varovanju slovenskih meja. V tem kontekstu je avstrijska vlada sporočila, da bodo na enem od mejnih prehodov s Slovenijo v teh dneh pripravili vojaško vajo o varovanju pred begunci. Vlada Slovenije se je o primeru zamen izrekla in avstrijski vladi sporočila svoje nasprotovanje. Tiste politične stranke in njihovi voditelji, ki snujejo vladno koalicijo pod vodstvom na volitvah drugouvrščene Liste Marjana Šarca, pa s svojimi pobudami zanikajo ustaljena pravila in prehitvevajo postopke. Kritizirajo predsednika države Boruta Pahorja zaradi njegovih izjav o volitvah. Zadnji sporni pogovor z

zmagovalc volitev, zato je voljo ljudi treba upoštevati, kar pomeni, da ima on pravico do prvega mandatarstva". Po naziranju šefa države bi bilo najbolje, če bi vlado sestavil zmagovalc volitev. Alternativa bi zaradi razdrobljenih političnih strank na nasprotnem polu zahtevala veliko več usklajevanja, potrežljivosti in kompromisov. Veliko nelagodja je povzročila tudi Pahorjeva trditev, "da ni nič narobe, da bi imeli politično močnega predsednika, kar Janez Janša je. Podobno so močni predsedniki Putin, Erdogan, Orban in bratje Kaczynski". Predsednik Slovenije pravi, "da je Janez Janša sicer močna politična

osebnost, o čemer ni dvoma, vendar ni nujno, da bi to vodilo v avtoritarnost. V Sloveniji namreč imamo demokratične ustanove, ki niso tako krhke, da bi zaradi Janeza Janše morali zganjati preplah". Borut Pahor nadalje še takole poudarja: "Zavedam se, da tvegam očitek, da se zavzemam za vlado, ki bi jo oblikoval Janez Janša. Ne zavzemam se za nobeno koalicijo posebej. Toda prvi bo na vrsti za mandat Janez Janša, ki je s svojo stranko, SDS, zmagovalc volitev". V kroniki aktualnega dogajanja v preteklih dneh sta tudi priznanje in počastitev dr. Jožeta Pučnika v evropskem parlamentu. On naj bi bil po mnenju dobršnega dela slovenske politike in javnosti politični oče slovenske državnosti. Po dr. Jožetu Pučniku so poimenovali tudi eno izmed dvoran v

zgradbi sedeža Evropskega parlamenta v Bruslju. Za poimenovanje so se najbolj zavzeli evropski poslanec dr. Milan Zver, Evropska ljudska stranka z vodjo Manfredom Webrom in Slovenska demokratska stranka, katere predhodnico je vodil in navdihoval dr. Jože Pučnik. V Bruslju je bilo rečeno, da so s poimenovanjem dr. Jožeta Pučnika postavili ob bok največjim Evropejcem, kot so Konrad Adenauer, Winston Churchill, Paul-Henri Spaak in drugi. Evropski poslanec iz SDS dr. Milan Zver je prepričan, "da poimenovanje dvorane v zgradbi Evropskega parlamenta po dr. Jožetu Pučniku pomeni za Slovenijo zgodovinski dogodek in ji je v posebno čast". Vodja delegacije Evropske ljudske stranke v Evropskem parlamentu pa spominja, "da je dr. Jože Pučnik eden največjih Slovencev in politični oče slovenske države". Tehtne so misli, ki jih je ob poimenovanju izrekel Janez Janša, predsednik Slovenske demokratske stranke. Poudarja, da je s poimenovanjem dr. Jože Pučnik končno dobil svoj prostor tudi v Evropi. V tisti Evropi, v kateri je iskal srečo in svobodo tudi takrat,

ko je bil izgnan iz svoje domovine. Na priznanje v Bruslju je naš veliki Slovenec sicer nekaj časa čakal, ampak je zdaj toliko bolj jasno in temeljito.

Ponovno o povolilnem obdobju in dogajanjih v Sloveniji. Ustanovna seja nove sestave državnega zbora bo v petek, 22. junija. Postopno se zaznavajo obrisi levsredinske koalicije, v kateri bi vlado ponovno sestavile tudi stranke, ki so zaradi slabe politike in nesposobnosti v mandatu, ki se izteka, odšle s prizorišča. Karl Erjavec, predsednik upokojenske stranke Desus in zunanji minister, največji poraženec volitev, sam ni bil izvoljen, a ohranja funkcije in pravi, da bi bilo morebitno imenovanje za kakšnega veleposlanika Slovenije v tujini, "zanj premajhna funkcija". Med tem pa nekatere manjše politične stranke, ki jim ni uspelo svojih poslancev poslati v Državni zbor, trdijo, da volitve niso bile zakonite in pošteno ter bi jih zaradi tega Vrhovno ali pa Ustavno sodišče moralo razveljaviti. Vendar se to ni zgodilo, kar priča tudi napovedana ustanovna seja nove sestave slovenskega parlamenta.

Matijan Drobež

Zlata maša v Vrtojbi

V nedeljo, 17. junija, je bilo v župnijski cerkvi v Vrtojbi izjemno slovesno, saj je daroval jubilejno zlato mašo msgr. Renato Podbersič, zdaj župnik v Sovodnjah, Gabrjah, Rupih, na Peči in na Vrhju Sv. Mihaela; poleg tega je predsednik Goriške Mohorjeve družbe. G.

Renato Podbersič, ki je podiplomsko študiral pedagogiko v Rimu, je bil med leti 1979 in 1987 rektor Malega semenišča v Vipavi, veliko let pa generalni vikar koprške škofije. V Sovodnjah bo zlata maša msgr. Renata Podbersiča v soboto, 30. junija, ob 18. uri.

Umetnik samouk in inovator s kopico uresničenih zamisli

Slovo od velikega Primorca Vekoslava Batiste

V četrtek, 7. 6. 2018, so se v Kopru poslovili od velikega Primorca Vekoslava Batiste. Iz poslovnega besedila od pokojnika, ki ga je prebral istrski publicist Milan Gregorič, objavljamo kratek povzetek enkratnega Batistovega življenja in dela.

Nekaj osebnih podatkov
Vekoslav Batista se je rodil 16. 9. 1927 v Zarečju pri Ilirski Bistrici, v kmečki družini očeta Franca in matere Antonije, ter je bil zadnji od sedmih otrok. V ranem otroštvu se je zaradi nekaj izgovorjenih slovenskih besed učiteljica v italijanski osnovni šoli spravila nadenj za grdo psokvo. Otrokova duša je bila ranjena; Slavo je svojo bolečino zaupal stricu duhovniku, ki se je otroku posvetil in skušal razložiti, od kod tak odnos učiteljice do njega. Pri tem je malega Slavota uvajal v kulturni svet naših prednikov, pri čemer sta trčila tudi na njihove mitološke ostanke. V otroku sta zrasli radovednost in samozavest ter je začel sanjariti, kako bi tudi on kdaj kaj ustvaril in prispeval k tej zakladnici, kar je v kasnejših zrelih letih, kot bomo videli v nadaljevanju, pomembno vplivalo na njegove ustvarjalne izbire in usmeritve. Prišla so leta partizanstva, ko je njegova upornost še bolj ojeklenela. Po vojni si je ustvaril družino s soprogo Ireno, ki je bila deseti otrok primorskega begunca pred fašizmom, ki je našel zatočišče na Štajerskem. Ireni so med vojno Nemci ubili

očeta, starejši brat je padel v partizanih, dve sestri pa sta umrli od pomanjkanja in lakote. Po vojni jo je mati poslala k sorodnikom na Primorsko, kjer je spoznala svojega življenjskega tovariša, s katerim je ostala nerazdružljivo povezana do svoje prerane smrti. Družina se je ustalila v Kopru, si ustvarila prijeten dom, v katerem se jima je rodila hčerka Irena, ki jo je Bog obdaril s tremi vnuki, Anjo, Metko in Vidom.

Batistov staroslovanski Olimp v dolini Rižane
Že v prvih povojnih letih je začel Slavo ljubiteljsko kipariti; Slovenija je posejana z njegovimi skulpturami, ki so črpale motive predvsem iz tematike primorskega odprništva. V Mačkovcih pri Ptujju je npr. pred osnovno šolo tudi njegov kip Kurenta, visok sedem metrov. Ob poklicnem delu kmetijskega tehnika je Slavota kar še naprej begal tudi mitološki svet naših slovanskih prednikov. In ključje je hotelo, da je začel prijateljevati s hrvaškim znanstvenikom dr. Franjom Ledićem, ki je na stičišču romanskega in slovanskega sveta raziskoval, do kod vse so segali vplivi staroslovanske kulture, zlasti tisti

med njima, je bila tako močna, da je Slavo svojemu prijatelju tik pred smrtjo obljubil, da bo storil vse, kar je v njegovi moči, da se ostanke te kulture ohranijo še naprej. Sledilo je poldrugo desetlet-

materializirani, ki govorijo o mitološkem svetu naših prednikov. Človeška vez, ki se je razrasla

Foto Tina Umer

je iskanja virov, preučevanja literature in Batista si je počasi prikladal pred oči in naskiciral podoba staroslovanskih božanstev. Nato se je ponudil koprskim občinskim oblastem, da jim

brezplačno izkleše staroslovanski Olimp. Prosil jih je samo to, da mu določijo primerno lokacijo, pri čemer je predlagal razgledno točko na Markovcu ob restavraciji Belveder. Vse drugo bi postoril sam. Vendar časi niso bili pravnji za nikakršne bogove in Batisto so občinski moše obzirno pospremili do vrat s priporočilom, naj ne razglašajo preveč teh svojih sanj o bogovih naših prednikov. Vendar notranja zaveza, ki jo je dal prijatelju in same-

mu sebi, je bila tako močna, da mu ni dala miru. Kuhal jo je v sebi in kahal, dokler se ni odločil, da jo uresniči na svoji mali čudoviti oazi na Robidi pri Dekanih, v dolini Rižane. Z velikimi žrtvami se je dokopal do večjega števila več kot dvometrskih in več ton težkih kamnitih skladov, iz katerih so počasi začeli vznikat njegovi sanjski bogovi, kot Radogost, bog gostoljubja, ki pred poljsko hišico sprejema obiskovalce nenavadnega parka s kruhom in soljo v rokah, pa mogočni Svarog, stvarnik sveta, pa Vodan, Perun, Svarožič, Voloska idr. Klesal jih je z zagrizenostjo človeka, ki mu je okolica z nerazumevanjem pokazala hrbet. Klesal je in klesal, dolga, dolga leta, trmasto, sam samcat, s svojimi trudnimi rokami in mislimi, s svojimi skromnimi sredstvi in brez vsakršne družbene podpore, in hotel, da bi dokončal svoje poslanstvo, da bi se mu prej kaj ne zgodilo. Pri tem je moral preska-

kovati oviro za oviro, a je vztrajno šel naprej in končno ustvaril svoj staroslovanski Olimp. In nekoč bo park na Robidi obiskovala šolska mladež ter iz njega in njegove zgodbe črpala svojo nacionalno zavest in pokončnost. In ob Batistovih bogovih bo treba postaviti spomenik tudi temu sanjaču, ki se ni ustrašil nobene ovire pri uresničitvi enega od svojih pomembnih življenjskih ciljev.

Glasbeno ustvarjanje družine Batistovih

Slavo je zgodaj začel tudi muzicirati na temo ljudskih motivov, ki jih je največkrat tudi sam posnel ter glasbeno in tekstovno uredil. V njegovem življenjepisu namreč lahko preberemo, da je prej igral na orglice, kot shodil. Do kraja zvest svojemu izročilu je ostal pri ljudskih glasbilih, ki jih je celo sam izdelal. Ustvaril je vrsto nevšakdanjih glasbenih programov, pri katerih ga je najprej spremljala soproga Irena, po njeni prezgodnji smrti pa hčerka Irena ter vnuka Metka in Vid. Tako je družinska glasbena zasedba Batistovih kar naprej prirejala presečnečenja po Slovenski Istri, Primorski, Sloveniji in tudi preko njenih meja. Izdala je tudi zgoščenko z naslovom *Ena ptička priletela*. Glasbeni kritiki so zapisali, da jih odlikujejo "elementarnost, prečiščenost in neposreden izraz" ali, skratka, prava kulturna zgodovina iz prve roke, z ljudskimi pesmimi, ljudsko glasbo in ljudskimi glasbili.

Batista naš primorski Leonardo da Vinci

Ko sem ga kdaj predstavljal v živo na kulturnih večerih ali v medijih, sem ga primerjal, malo za šalo in malo zares, z Leonardom da Vinci. Kajti česa vsega še ni počel v življenju ob svojem red-

nem poklicnem delu kmetijskega tehnika, ob kiparstvu in muziciranju? Še v pozni jeseni življenja je zrl v svet z otroško radovednostjo in zasanjanim obrazom, kot da vsak dan spet in spet odkriva božja čudesa okrog sebe. Bil je namreč tudi inovator, ki je sam sestavil vrsto kmetijskih in gospodinskih strojev. Šestimi križi na hrbtu je še vedno letel z zmajem ter se z njim spuščal iz Glema v dolino Dragone. Prav rad je po malem tudi kmetoval in izdeloval odlične kozje sire. Nastopal je v igranih filmih, med njimi, seveda, tudi v filmu *Iskanje slovanskih bogov*. In tako naprej brez konca.

Narodno zavedna, gostoljubna in svetovljanska družina Batistovih

V družini Batistovih je veter slovenske pomladi zavel zelo zgodaj, ko se je drugje komaj še talil led. Za narodno zavedno družino, spoštljivo predano kulturni zapuščini naših prednikov, drugače tudi ni moglo biti. Tako so dočakali demokratizacijo in samostojno slovensko državo pripravljene in s polnim srcem pričakovanj. Njihov dom je bil na široko odprt za prijatelje in ljudi dobre volje in v času slovenske politične pomladi je v njem dobesedno vrelo. V njem so se srečevali ljudje iz najrazličnejših okolij, poklicev in pogledov, od kiparjev, pesnikov in pisateljev pa vse do politikov, publicistov in preprostih ljudi in sanjaril o novi slovenski državi. Skratka hiša, prežeta z gostoljubnostjo, človeško toplino, stvariteljskim iskanjem in energijo, ki jih prenašajo naprej Batistovi potomci, v spoštovanju do lika svojih staršev in starih staršev.

Koper, 7. 6. 2018
Milan Gregorič

Ukve / Prireditve v slovenskem narečju

Da bi tudi otroci spoznali svoje korenine

V ponedeljek, 11. junija, je v večnamenski dvorani v Ukvah pred navdušenimi starši in sorodniki potekala posebna prireditev v domačem slovenskem narečju z nadnapisi v knjižni slovenščini in italijanščini za tiste, ki narečja ne obvladajo. Nastop, ki so ga sooblikovali predvsem otroci, ki hodijo v ukovško šolsko poslopje, a tudi nekateri najstniki, ki hodijo v sekundarno šolo prve stopnje in v trbiške višje šole, je bil ob koncu projekta za vrednotenje domačega zilijskega slovenskega narečja, *Jezik – korenina naše kulture*. S projektom so se med šolskim letom in Kanalski dolini potrudili, da bi vrednotili in oživili domačo slovensko besedo. Projekt, ki poteka v dveh sklopih, izvaja Združenje Don Mario Cernet v partnerstvu z Večstopenskim zavodom Trbiž, z Občino Naborjet-Ovčja vas, z Inštitutom za slovensko kulturo iz Špietra in z društvom Monte Joanaz iz Čeniebole. Razne dejavnosti, ki so jih v okviru projekta izvajali in ki jih delno še izvajajo, sta v petek, 8. junija, na tiskovni konferenci v društvenih prostorih v Ovčji vasi predstavila predsednica Združenja Cernet, Anna Wedam, ki je med drugim pokrajinska predsednica Sveta slovenskih organizacij za Vidensko, in koordinator projekta Albert Devetak. Projekt za skupno vrednost v višini 16.700 evrov izvajajo in sofinancirajo s sredstvi za vrednotenje jezikovnih različic iz deželnega zaščitnega zakona za slovensko jezikovno na-

rodno skupnost. Prvi sklop projekta se je osredinil na vrednotenje in rabo zilijskega slovenskega narečja. V dogovoru z Večstopenskim zavodom Trbiž je Združenje Cernet izvedlo dejavnosti na osnovni šoli v Ukvah, kjer so učenci zbirali in brali zgodbe v domačih slovenskih narečjih, se naučili pesmi in pripravili risbe. Dejavnosti so opravili s pomočjo učiteljice, ki je bila dodeljena za to pobudo. Zbrano gradivo so otroci zbirali v učbeniku-zvezku v zilijskem slovenskem narečju, v knjižni slovenščini in v italijanščini, namenjen je še posebej učencem osnovnih šol v Ukvah in na Trbižu. Z risbami sta publikacijo obogatila zakonca, likovnika Paola Bertolini Grudina in Walter Grudina. Par je sodeloval tudi pri pripravi pobarvanke o domačih pripovedih in navadah, ki jo bodo razdelili v otroških vrtcih na Trbižu, v Žabnicah in Ukvah.

Zdaj izvajajo še drugi sklop projekta, v okviru katerega bodo strokovno opozorili na to, kako so si besedni zakladi jezikovnih različic v Kanalski dolini, Nediških dolinah in Terskih dolinah blizu. Primerjali bodo narečni besedni zaklad iz zvezka-učbenika z besednim zakla-

dom, ki sta ga med letoma 1850 in 1930 v svojih pridigah uporabljala župnika Nediških dolin Peter Podreka in Alojz Klinjon, in z današnjim izrazoslovjem Nediških dolin. Primerjalno študijo izvaja mladi Tadej Pahor, ki je na Univerzi v Ljubljani študiral slovenistiko in primerjalno jezikoslovje. Na podlagi primerjave bo nastala nadaljnja brošura.

Za sodelovanje pri izvajanju projekta se še posebej zahvaljujejo učiteljicam ukovške osnovne šole in učiteljicam slovenskega jezika Almi Hlede Preschern in Elisi Kandutsch, ki so vložile precej truda. Domačinom Mariji Moschitz, Marielli Preschern, Osvaldu Errathu in Alessandru Omanu se pa zahvaljujejo za pomoč pri zbiranju materiala za didaktično uporabo. Svetu slovenskih organizacij gre pa zahvala za sodelovanje pri pripravi celotnega projekta, ki ga bodo nadgradili z novim projektom z naslovom Žabarim – m' pa te sem. Pri projektu je sodelovala tudi Jasmin Schnabl, ki so jo na Združenju Cernet zaposlili v okviru projekta *Mi smo tu*, ki ga izvaja Inštitut za slovensko kulturo.

Luciano Lister

Naturopatski nasveti v vrtcu Ringarja v Gorici

V torek, 29. maja, je otroke iz vrtca Ringarja v Gorici obiskala priznana naturopatinja Erika Brajnik iz naturopatskega centra Saeka. Svojo študijsko pot je opravila na naturopatski fakulteti v Turinu. Neprekinjeno se izpopolnjuje z dodatnimi izobraževanji in je članica svetovnega naturpotatskega združenja. V vrtec je prišla z veliko energije in s polno košaro naravnih izdelkov. Otroke je pohvalila, ker tako vestno skrbijo za zeliščni vrt vrtca, in jim govorila o zdravilni moči narave. Otroci so ji s pripovedovanjem dokazali, da že poznajo marsikatero lastnost žajblja, rožmarina, bazilike in mete, in ji pokazali vrtčevsko čutno - Kneippovo pot. Ob gospe Eriki so otroci spoznali zdravilne lastnosti cvetov bezga in lipe, zdravilno moč zelnatoga pivoja v primeru oteklin in še marsikatero naravno skrivnost. Otroci so ji v

zahvalo zapeli pesem Dobrote so nam všeč in Beri, beri rožmarin zeleni, nato pa so ji podarili aromatično sol, ki so jo sami pripravili v vrtcu, in posušene bezgove cvetove, ki so jih sami nabrali za okusen naravni čaj. Ker smo se skupaj v vrtcu imeli tako lepo, se v zraku že obetajo nova sodelovanja.

NA BOŽJO POT ŠE MALO NAOKROG (13)

Mariza Perat

Rio de Janeiro

Aparecida v Braziliji

Brazilija je največja južnoameriška država in je tudi edina na tej celini, kjer je uradni jezik portugalsčina. Brazilijo je leta 1500 odkril Pedro Alvares Cabral. Kmalu so se v državo začeli priseljevati Portugalci. Prišli so tudi misijonarji – jezuiti in tu pričeli pokristjanjevanje domačinov. V naslednjih stoletjih je v Brazilijo prispelo veliko izseljenec iz Evrope, v upanju, da v novem svetu najdejo boljše pogoje za življenje. Med drugimi se je v to državo izselilo tudi kar precej Slovencev.

Skozi Brazilijo teče reka Amazonka, najširša reka in na svetu. Tu se v vlažnem in toplem podnebnju raztezajo neskončni pragozdovi, ki pa jih je človek začel nevarno krčiti.

Glavno mesto države je Brazilija, vendar je mor- da še bolj znan Rio de Janeiro, o katerem pravijo, da je mesto izredne lepote. Znano je tudi zato, ker se tu na hribu Corcovado dviga spomenik Kristusa Odrešenika z razprtimi rokami. Podoben spomenik Kristusa Kralja stoji pri Lizboni. Po zaobljubi so ga tja dali postaviti portugalski škofje. Kot piše p. Anton Nadrah v svoji knjigi Fatima – okno upanja, so se ti leta 1940 zbrali v Fatimi in se zaobljubili, da bodo pri Lizboni postavili velik

Spomenik Kristusa Odrešenika

kip Kristusa Kralja, če bodo obvarovani druge svetovne vojne. "Čeprav", še piše p. Nadrah, "je Hitler že načrtoval zasedbo Portugalske, da s

tem prepreči izkrcanje Angležev na njeni obali, niti do poskusa zasedbe ni prišlo". Kristusov kip tako stoji na obeh straneh Atlantika, kot bi Kristus s svojim objemom spremljal tiste, ki odhajajo in jih sprejemal ob njihovem prihodu na novo celino. **Marijino svetišče v Aparecidi**

Je glavna Marijina božja pot v Braziliji in njeno narodno svetišče. Leži v mestu Aparecida v državi Sao Paulo. Je največje Marijino svetišče na svetu in lahko sprejme do 45.000 oseb.

/ dalje

Spomenik K. Kralja pri Lizboni

Erika Brajnik

NATUROPATSKI NASVETI (203)

Utrujenost in pomanjkanje energije - naturopatske rešitve

Iridologija ni diagnostična metoda, in to tudi ne sme postati, saj bi tako izgubila svojo vrednost in učinkovitost. Naturopat si lahko postavi delovno diagnozo, na podlagi katere svetuje posamezniku, kako uravnati homeostazo v telesu.

Oko začnemo opazovati po 6. letu starosti. Sestavljeno je iz istih embrionalnih lističev kot organi telesa, živčni sistem itd., zato se informacije lahko prenašajo na iris in se tudi stalno spreminjajo. Oko je odsev psihofizičnega stanja celotnega organizma. Govori nam o organih in o emocijah. To ni vedeževanje, je enostavno branje telesa, skozi katerega se izražajo zakoni narave. Zato so naravne tehnike zdravja tiste, ki bodo telo najhitreje in najbolj učinkovito uravnale.

Opazovanje očesa ni novost, to tehniko poznamo že zelo dolgo. Naloga iridologa je, da zagotovi ustrezne instrumente, ki spodbudijo sposobnost samoregulacije - ta pa je vsakemu posamezniku prirojena.

Iridologija ni kristalna krogla, to ni prerokovanje. Je dragoceno orodje, ki nam omogoča, da postavimo zanimive ocene o vzročnosti, vitalizmu (energetski kvocient, obrambna zmogljivost), telesnih tekočinah (prenasičenost) in izbiri ustreznih naturopatskih tehnik.

Hipokrat, oče medicine, je poudarjal pomen opazovanja očesa. Dejal je: "Opazujte oko, ka-

ko popolno je grajeno v vsaki svoji podrobnosti in kako lepo se celotno telo zrcali v njem".

Evangelist Luka je o očesu povedal: "Opazuj svoje oko! Če je telo zdravo, je oko svetlo in sijoče, če je telo zavito v temo, je tudi oko temno". (Evangelij po Luku, 11. poglavje, verzi 33-36)

Tudi Paracelzij, kemik, alkimist in raziskovalec, je upošteval pomen iridologije: "Vsemogočni Bog je ustvaril tako prefinjeno lepo, detajlno in eksaktno oko, ki je odsev naše celote. Tam je pustil svoj pečat!"

/ konec
www.saeka.siNOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednica Franka Žgavec
Registriran na sodišču v Gorici, št. 1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.eu

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 61 H 0892812400013000730643, **SWIFT** ali **BIC** koda: CCRTIT2TVOO
naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: tel. št. 0039 0481 533177 - e-mail zadruga.gm@gmail.com

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji **USPI** in Zveze katoliških tehnikov v Italiji **FISC**
Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

Novi glas prejema javna sredstva za medije.

Novi glas je kot član združenja FISC tudi v inštitutu IAP (Istituto dell'Autodisciplina Pubblicitaria) in spoštuje njegov kodeks

To številko smo poslali v tisk v torek, 19. junija 2018, ob 13. uri

Poletna simfonija narave

Pesem murnov

Murni. Črne žuželke podobne kobilicam, z zanimivimi vzorci na krilih in živo rumeno črto med glavom in trupom. To imajo samo samci, samice so enobarvne in se ne oglašajo z značilnim čričkanju. Žuželk sicer ne maram, nekaj odpor čutim do njih, z murni pa me povezujejo spomini iz otroških let in navezanost na njih petje. Poletja brez murnov, ki se oglašajo na travnikih in senožetih, si namreč sploh ne morem zamisliti.

Prijatelj iz Kanalske doline me je lani spraševal, ali sploh vem za murne. Malokdo jih v resnici pozna, je dodal, po večini jih ljudje istovetijo s kobilicami. Nekateri jih sploh ne slišijo. Preveč površni so, da bi prisluhnili glasovom narave, in preveč zaverovani v mestni vsakdan. Povedala sem mu, da znam murna izbežati iz luknjice in da točno vem, kako ločim samca od samice. Ni mi verjel, dokler mu nisem do pike točno opisala, kako žuželka izgleda. Smejal se je. Ni vedel, da meščanke poznajo murne. Sicer bi zate nikoli ne rekel, da si rojena v mestu, je priznal, predvsem pa, da si Tržčanka. Ker ga poznam, vem, da gre za pohvalo. Kričavih Tržčanov namreč tam v gorati, skopi Karniji nihče ne mara.

Murne me je naučil loviti oče, ko sem bila še čisto majhna deklica in me je mama oblačila v rožnata krilca, jaz pa sem sedala v travo in tekala po gmajnah. Spominjam se travnikov, ki so bili zame neskončni, poletnega sonca, ki se je spajalo s pesmijo tisočerih

murnov, očeta in moje ročice, ki se je izgubljala v njegovi veliki, raskavi, razpokani dlani. Murni so peli in nebo je bilo nedolžno in čisto. Spoznavala sem svet in sanje.

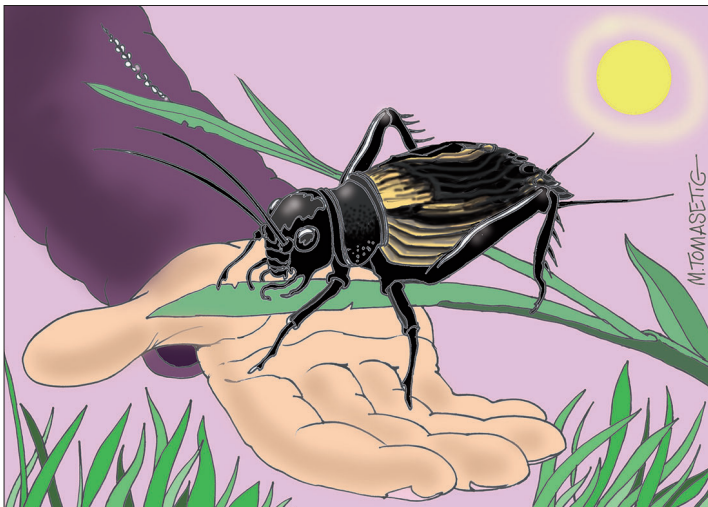
Oče je murne izredno rad lovil. Naučil me je, kako izbereš pravo travnato bilko. Ne sme biti namreč pretanka, niti predebela, niti preveč upogljiva ali tako ostrá, da bi murna lahko ranila ali poškodovala. Potem gre samo za potrpljenje. Znajdeš se na travniku, kjer se murni oglašajo vsepovsod. Čri črii, čriii... Njih pesem te vabi z leve in desne, trave se zibljejo v vetru, simfonija poletja prehaja v višek, nebo se vali čez zelenje. Murna moraš izbrati. Najglasnejšega, najpogumnejšega, tistega, ki najlepše poje. Z očetom sva bila čisto tiho, poslušala sva, in ko sva izbrala, sva počasi, korak za korakom, med vsakim pa dolg postanek v tišini, sledila čričkanju. Stopala sva nežno. Neslišno. Breztežno. Muren ne sme zaznati tresljajev, niti šelestenja trav. Drugače utihne in tedaj postane nemogoče najti njegovo skrivališče. Če imaš srečo in slediš čričkanju, murna zagledaš, kako med travami stoji pred luknjico in poje. V ta namen uporablja črna hrbtna krila, tako da drgne desno krilo ob cvrčalo, ki ga ima na levem. Seveda te v tistem trenutku zazna tudi muren in smukne v podzemno skrivališče. Z očetom sva tedaj počasi sedla v travo, za murnovim skritim domovanjem, in začela počasi drezati z bilko v dno luknje. Nekaj potrpljenja je treba in nežnosti, da murna ne poško-

duješ. Če si spreten, po nekaj minutah žuželk zadenjsko prileze na plano, še malo ga podrezaš, s prstom zapreš vhod v skrivališče, z drugo roko pa ga ujameš in zapreš v dlan. Z očetom sva ga potem najraje spravila v leseno škatlo za vžigalice, doma pa v steklen lonček, da nama je pel in lepšal dolge poletne noči tam, v tesnem bloku v tržaškem predmestju, kjer je znala biti vročina neznosna in poletje brezbarvno. Zaradi asfalta, ulic, tisočih stanovanj in mesta, ki je človeka oklepalo in dušilo. Tam, kjer sem preživela otroštvo, ni bilo travnikov, trav in vetra. Nobene pesmi ni bilo, ki bi opajala noči. Zato sva z očetom lovila murne. In neba, ki ga je prerasel asfalt. Ko mi je bilo komaj šest let, je bil oče dolge mesece v bolnišnici. Mama je hodila na obiske vsak dan, medtem ko sem jaz čakala v parku, na klopci. Murnov tam ni bilo. Ker je bil oče samostojen podjetnik, mama pa nezaposlena, nama je počasi zmanjkalo denarja in računali sva lahko samo na pomoč znancev in sorodnikov. Mama nikoli ni delala, bila je šibkega zdravja in sploh poizkusila ni, da bi si poiskala službo. Bila je pozna pomlad, klicale so me senožeti in spomnila sem se na murne, ki sva jih lovila z očetom. Ali jih znaš loviti sama, me je nekega večera vprašala mama in videla sem upanje v njenih očeh. Znam, sem bila gotova. In naslednjega dne je mama prebredla vse trgovine s hišnimi ljubljenci. Murne bodo kupili, če jih bova nalovili, mi je veselo povedala. In vozili sva se vsak dan v Bazovico. Na prostornih travnikih sem se s slamicami v roki prepustila čričkanju in vetru. Počasi, s potrpežljivostjo

sem vsak dan izbežala nekaj murnov. Ko sva se vozili z avtobusom domov, so peli v lesenih škatlicah za vžigalice, ki jih mama skrivala v torbici.

V trgovinah za male živali so nama za vsakega nepoškodovanega murna odšteli petsto lir. Tedaj je bilo to kar nekaj. Murne so nato

sem bila ponosna na svoj prvi zaslužek. Tudi trgovci so me imeli radi, spominjam se, da so mi neke pri Borznem trgu podarili plastično kletko, ki sem si jo vsak dan ogledovala s poželenjem v očeh. Zdaj sem jo lahko tudi jaz obesila na balkon in v njej mi je muren prepeval o poletju in dal-

namestili v majhne, komaj kvadratni decimeter velike plastične kletke in jih prodajali. Kako ponosna sem bila, ko sva z mamom peščili po Korzu in se je z okna zaslišalo petje murna. Ta je tvoj, mi je veselo rekla mama, jaz pa

jnih travnikih brezskrbnega otroštva.

Murne lovim še zdaj. Četudi sem že zdavnaj odrasla in me stiska ne sili več, da jih prodajam v trgovinah za male živali. Sicer bi danes murnov verjetno nihče ne kupil.

Ljudje menda sploh ne vedo, da neke, daleč od mesta in nakupovalnih središč, še vedno pojejo med travami in oblaki. Menda jih splo ne slišijo. Preveč je hrupa naokoli in preveč površni smo postali, da bi se zavedali narave. Preveč je naglice, preveč je potrošništva v naših dušah, da bi lahko prisluhnili pesmi, ki jo je komaj zaznati v veličastni, neizpeti melodiji poletja.

Murni. Murni iz že zdavnaj pozabljenih otroških sanj. Murni, ki na visokogorskih senožetih čričkajo v neskončnost poletnih večerov. Kako rada imam njih pesem, ki me uspava v objemu daljne preteklosti. Pesem murnov lahko ustavi čas, v njej je vonj poletnih rož, širnih polj, zelenih valov pod bežečimi oblaki, toplih in nežnih poletnih noči. Vem, da je vse to za mano. Da je travnikov vse manj. In da za murne skoraj nihče več ne ve. A v meni še vedno živi deklica, ki so ji prezgodaj ukradli sanje in bi še vedno rada tekala med travami in lovila sonce in oblake v objemu neskončnih obzorij in nedorečenih, še vedno neizživelih sanj. Da bi jih nato zaprla v leseno škatlico in shranila za dolge, težke, brezbarvne zimske dni.

Suzi Pertot

V iskanju naših najboljših nogometašev

Reprezentanca za Europeado 2020

Dne, 14. junija 2018, se je začelo nogometno svetovno prvenstvo v Rusiji, ki bo trajalo do 15. julija. Osrednja športna vest pri nas pa je bila v minulem tednu nogometna reprezentanca Slovencev v Italiji. Zamisel so pri Združenju slovenskih športnih društev v

v Bazovici krstno prijateljsko tekmo.

V tem dolgem pripravljalnem obdobju (v dveh letih se lahko zgodi marsikaj) pa bodo vrata odprta tudi novim obrazom, takim, ki se niso mogli udeležiti uvodnega zbora, pa tudi mladincem, ki bodo v tem času dozore-

Poigrajmo pa se malce z imeni, ki bi lahko prišla v pošt, saj javnost seveda zanima morebitna sestava enajsterice, ki bi zastopala manjšino na uglednem tekmovanju. Kdo so zdaj zamejski "top playerji"? V napadu zagotovo David Colja, ki je v dresu Luminaccia zaposlen v play-offu elitne lige za preboj med četrtoligaše, pa tudi Kevin Kerpan, mladi up Juventine, Ivan Kocman in Alessio Caselli, oba nazadnje pri Primorcu, a iz Krasove šole, ter Martin Juren, ki je zrasel v Biljah, nazadnje pa je uspešno igral v elitni ligi s Krasom. V sredini obrambe izkušena Goran Kerpan, kapetan Vesne, ki ima sicer za sabo hudo poškodbo, in Stefano Simeoni, stember Krasa tudi v minuli sezoni. Vratarja bo treba še le evidentirati. V

Prvi trening, ki je bil v sredo, 6. junija, na Proseku

Italiji kovali že nekaj časa, odkar je prišlo vabilo za sodelovanje na Europeadi 2020 v Celovcu, nogometnem tekmovanju evropskih manjšinskih jezikovnih skupnosti. Pred tednom dni se je na Proseku na prvem treningu zbrala trideseterica pretežno mladih nogometašev, ki predstavljajo širšo osnovo za sestavo, v prihodnjih dveh letih, izbrane vrste za prestižni nastop na Koroškem. Ravno proti selekciji slovenskih nogometašev iz avstrijske Koroške pa bo naše moštvo pod začasnim vodstvom selektorjev Maria Adamiča in Alena Carlilja igralo v soboto, 23. junija,

li. Že v teh dneh ima ekipa redne treninge, ki se bodo nato vrstili tudi med sezono s stalnim srečevanjem izbrancev. ZSSDI, ki ga je na prvem treningu zastopal (in reprezentantom izrekel dobrodošlico) organizacijski tajnik Igor Tomaseti, se je projekta lotil zelo resno, izjemno zavzeti so tudi fantje, podporo pa so ponudila tudi slovenska društva. Najpoudarimo, da bo selekcija slovensko govorečih nogometašev iz Furlanije Julijske krajine nastopala tudi pod pokroviteljstvom deželne nogometne zveze FIGC, kar daje zgodbi še dodatno uraden pečat.

zvezni vrsti pa veliko mladih, ki se šele dokazujejo. Skratka, v vsakem primeru ambiciozen start novega projekta, prav je, da vsi soudeleženi pristopajo tako zanosno in navdušeno. Navsezadnje pa ne gre za pravo novost pri nas, saj so naše "reprezentance" v ekipnih športih pod krono ZSSDI v preteklih desetletjih, zlasti v državah nekdanje Jugoslavije, pa tudi v širšem evropskem prostoru, že tekmovala na mednarodnih turnirjih. Ne pa še na tako odmevnem, od mednarodne zveze UEFA priznanem dogodku, kakršna je Europeada.

HC

JURIJ PALJK

OBROBNOSTI

5

Za Švico ponavadi rečemo, da je urejena, bogata, da tam vse deluje tako, kot delujejo švicarske ure, saj so mehanske švicarske ure še danes znane kot najboljše na svetu. Švica je znana tudi po odlični čokoladi, bankah in izjemno pretkanem pranju denarja v švicarskih bankah, vemo pa, da je nevtralna in tudi država, ki nima rada tujcev, še na Italijane gledajo zviška, čeprav je italijanski jezik v Švici eden od treh uradnih. Znani so referendum v Švici, na katerih večina prebivalcev gladko in serijsko zavrača olajšave za priseljence in tuje delavce, ki jih sicer rabijo na vseh področjih. Ne bo daleč od resnice, če rečemo, da je Švica zgled najmanj odprte, do drugačnih precej sovražne države na svetu, vse prej kot tujcem prijazna dežela torej. Švicarji so znani tudi po strogi policiji in neusmiljeni prometni policiji, ki naloži človeku globo tudi v primeru, da je peljal samo tri kilometre hitreje od predpisane hitrosti. Na sir z velikimi luknjami tudi ne smemo pozabiti, kot ne na njihovo pregovorno nevtralnost, ki sloni tudi na eni najboljše organiziranih vojsk na svetu. Samozadostni so, to je. Vedno so neke na obrobju, le velika ter polna denarnica namreč na stečaj odpre vrata njihove države; ob pogledu na kup denarja hitro postanejo gostoljubni za bogate, le-teh na meji tudi ne pregledujejo prav dosti. Tujcev ponavadi ne marajo, razen če ne prinesejo denarja ali pa jim nujno služijo za čiščenje greznic in podobnih zadev.

Potem se zgodi, da pride svetovno nogometno prvenstvo, da se nanj vrstijo tudi švicarska enajsterica nogometašev in drugačno švicarsko obrobje se takoj pokaže. Minulo nedeljo je nastopila švicarska nogometna reprezentanca v najboljši postavi, prav je, da povemo, kdo je za Švico nastopil, to so bili: Sommer, Lichtsteiner (od 87. Lang), Schär, Akanji, Rodriguez, Behrami (od 71. Zakaria), Khaka, Shaqiri, Džemaii, Zuber, Seferović (od 80. Embolo). Trener švicarske reprezentance je Vladimir Petković, imenovan tudi Vlado, pred leti nogometaš Bosne in Hercegovine, danes je "naturaliziran švicar hrvaške narodnosti", kot beremo o njem na spletu. Švica je v nedeljo igrala tekmo z brazilskimi asi, a se ni dala zvesti, po velemojstrskem голу enega od brazilskih "fantazistov", Coutinho mu je ime, so Švicarji igrali še vedno trdo igro, naredili nad enim najboljših nogometašev na svetu Neymarjem 19 grobih prekrškov in potem je njihov igralec Steven Zuber zadel za izenačenje, izid je postal tudi končni izid srečanja. Za Zuberja sem na spletu izvedel, da je poročen z Mirjano Vasović, ki je bila finalistka na tekmovanju za Miss Švice leta 2014...

"Ah, prepoceni je to tvoje pisanje", bo marsikdo rekel, "pa saj v nogometu vidimo, kako stvari tečejo, dovolj je, da pogledamo slovensko nogometno reprezentanco, ne?"

"Si videl reprezentanco Srbije"? me je vprašal sin. "Nisem", sem odvrnil.

"Potem pa poglej!"

In sem pogledal. Sami Srbi.

Potem sem pogledal še rusko in tako naprej.

"Danes bodo Brazilci asfaltirali Švicarje", je napovedal izvedenec v nogometu, ko sva po nedeljski

maši zjutraj pila kavo.

Ko so Švicarji izenačili in jo odnesli z remijem, sem ga poklical: "Allora, che si dice, kaj poveš?"

"Imaš prav ti, se vidi, da so ti 'Švicarji' vsi jedli od malega 'brodo magro'", je prišlo v odgovor, prijatelj je iz Toskane, s svojo 'revno juhico' pove, da so fantje s socialnega dna, zato bolj garajo in postanejo dobri nogometaši.

"Si videl Zoffa sinoči"? me je vprašal; legendarni furlanski vratar nekdanje italijanske nogometne izbrane vrste je za osrednji televizijski dnevnik preprosto povedal, da "Italijanov na svetovnem nogometnem prvenstvu ni zato, ker niso zmagali, na svetovno prvenstvo pa gredo le tisti, ki zmagajo!" Prav nasmejal sem se, ko sem ga poslušal, Furlan do zadnje celice je, trd in neizprosno, delavec še danes, predvsem pa ne mara ne stokanja in ne jokanja. Z roba, obrobja, tudi on in tega nikdar ne skriva, saj še danes govori o odnosu do zemlje, jezika, svojih prednikov; posebej med nogometnimi zvezdniki.

"Slišal, ja", sem odvrnil prijatelju, ki je po toskansko povedal, da je bil Zoffovega odgovora vesel, in mi še enkrat ponovil, da so švicarski nogometaši gotovo jedli 'brodo magro', zato so se tako borili: "Naši se ne znajo več tako, so razvajeni, tem se pozna, da so živeli v pomanjkanju!"

In sva se smejala, ko je rekel, da niso ravno plavalasi vsi, a naj bo, "so pa zato Švicarji, kot se šika!"

Tudi on živi danes na obrobju, domov hodi poredko, rodna Toskana je lepa, a samo še ostarela sestra živi tam in niti lep domači oljčnik ga ne zmore zva-biti za stalno več dol, otroci so zasadili tu korenine. Ko ga gledam, kako pelje za roko enega od vnukov na polje, vem, da se ne bo nikdar več vrnil v Toskano.

V baru nasproti našega uredništva v Gorici sem v ponedeljek zjutraj poslušal, kako so bili nekateri veseli, ker so Nemci izgubili proti mehiški izbrani vrsti, za strelca edinega gola Lozana sem sam sicer prvič slišal, a tega nisem povedal na glas. V Italiji moraš v baru molčati, če nisi nogometni izvedenec, "calcio" je več kot šport, je več kot vse.

In eden od tistih, ki vedo, kaj bi morala Italija storiti, da bi prišla na svetovno nogometno prvenstvo, a tega ni, ker seveda njega nihče ni vprašal za nasvet, kot ni milijonov drugih Italijanov nihče vprašal, kakšno enajsterico bi poslali na igrišče, je sočno nekaj povedal o nekdanjem italijanskem trenerju, ki "je samo pokasiral denar in sramotno odstopil, ko njegovi izbranci niso uspeli v kvalifikacijah", za kar bi mu morali narediti vsi italijanski nogometni "tifosi" take stvari, o katerih pa se res ne sme pisati.

"Prihaja čas zamorcev", je rekel eden v baru. Drugi je dodal, da bodo tokrat presenetili Arabci. Baj tečejo hitreje.

O slovenskih in italijanskih nogometaših ni nihče govoril.

"Nema"! je bil kratek eden od njih.

"Nema ništa"! je rekel starejši možakar, nakar sta nadaljevala pogovor med sabo v goriškem italijanskem narečju.

Predstavili so novo sezono Slovenskega stalnega gledališča Trst

V središču bo kulturni dvom

Kulturni dvom je tema nove sezone Slovenskega stalnega gledališča v Trstu. S to temo in besedno igro se navezujejo tako na Kulturni dom, v katerem domuje SSG in ga bodo v letu 2019 temeljito obnovili, kot na bistveno vprašanje o vlogi umetnosti v današnjem času. V sezoni 2018/2019 bodo podpisali pet produkcij. V času velikih kriz se moramo po prepričanju umetniškega vodje gledališča Igorja Pisona nujno ukvarjati z izpraševanjem bistva umetnosti. "Naša stavba naj bo v prihajajoči sezoni dom dvoma oziroma 'kulturni dvom'", je zapisal Pison v programskem listu. Nova sezono se bo začela 21. septembra s slovitim *Hamletom* Williama Shakespeara, "ikonskim besedilom, iz katerega črpa navdih vezna nit sezone". Besedilo v prevodu Ivana Cankarja bo na oder postavil Matjaž Farič, ki bo ubrano povezal tradicijo s sodobnostjo. Naš največji slovenski pisatelj Ivan Cankar bo v programu prisoten tudi s politično dramo *Kralj na Betajnovi*, s katero bo režiser Tomaž Gorkič prvič sodeloval s tržaškim gledališčem. Priznani režiser Dušan Mlakar se bo v tržaško gledališče, kjer je ustvaril kar nekaj prodornih predstav, vrnil s slovensko praiizvedbo zbadljive komedije *Videz vara* Thomasa Bernharda, ki bo po navedbah vodstva SSG "priložnost za občudovanje umetnosti dveh izkušenih igralcev". Predstava bosta namreč izoblikovala Vladimir Jur in Ivo Ban. Premiera bo v Gorici, saj bo predstava uvrščena tudi v abonmajski program SSG za Gorico. Robert Walzl bo medtem oblikoval poteze jidiš humorja, ki jih

ponuja komedija *Goldbergove variacije* madžarskega avtorja Georgeja Taborija. Priljubljena tržaška igralca in zelo dobra pevca, Danijel Malalan in Patrizia Jurinčič, bosta protagonista posebnega

Ksenija/Carmina burana gostovala v Kulturnem domu v Trstu, tretje gostovanje v sklopu projekta pa je koncert Perpetuum Jazzile v gledališču Verdi v Gorici. Sezono upodablja mislec v

Foto damj@n

umetniškega izziva nove sezone SSG, uprizoritve komornega off-Broadway muzikala *Zadnjih pet let*, ki ga bo podpisala mlada goriška režiserka Jasmin Kovic. Glasbeno-gledališka predstava je koprodukcija s Slovenskim narodnim gledališčem Nova Gorica in bo nastala v sodelovanju z Glasbeno matico. Med gostujočimi predstavami, ki dopolnjuje osnovni abonmajski program v Trstu, je predstava *Galeb* Antona Pavloviča Čehova, uspešna uprizoritev SNG Nova Gorica, ki jo je režiral Paolo Magelli. Tri velika gostovanja pa so nastala s podporo Dežele Furlanije - Julijske krajine in bodo zažvela na odrih treh gledališč. V gledališču Nuovo Giovanni v Vidmu bo na sporedu plesna stvaritev nagrajenke Prešernovega sklada Valentine Turcu *Smrt v Benetkah*, ljubljanska Opera bo z diptihom

okviru sodobne pop kulture. "Pop" bo tudi zasnova sezone, ki nagovarja s prikupnimi dogodki zelo raznoliko občinstvo. S to sezono se umetniški koordinator Igor Pison poslavlja od SSG. Z mandatom do konca leta ga bo nasledil Tržčan, igralec Danijel Malalan. Upravni svet SSG je sklenil, da bo jeseni objavil razpis za imenovanje novega umetniškega vodje. Na petkovi predstavitvi repertoarja je gledališče podelilo tudi nagrado Primorski dnevnik 2018. Goriško in tržaško občinstvo ter komisijo novinarjev in sodelavcev Primorskega dnevnika je prepričala komedija Carla Goldonija *Barufo*, ki jo je priredil Predrag Lucić, režiral Vito Taufer, nastala pa je v koprodukciji SSG, SNG Nova Gorica, Gledališča Koper in teatra INK iz Pulja.

Jubilejni koncert v štivanski cerkvi sv. Janeza Krstnika

Pevke in pevci dveh skupin so se izkazali

Rojstvo nove pevske skupine je vedno dobrodošlo, ker je zborovsko petje vsestransko koristna in "zdrava" dejavnost. Ko pa novonastala skupina vrednoti eno najbolj delikatnih področij zborovskega vesolja, so razlogi za praznovanje še bolj utemeljeni. Eno leto delovanja je bilo v tem smislu že dovolj, da je fantovska skupina Devin Nabrežina obeležila opravljeno delo in prve dosežke skupaj z dekliškim zborom Igo Gru-

vem razvojnem potencialu za organizatorje SKD Igo Gruđen, tržaške Zveze cerkvenih pevskih zborov in Zveze slovenskih kulturnih društev. Skupini sta nastopili v alternaciji in po vsebinskih sklopih, kar je dalo poteku večera prikupno noto. Dekliški zbor je ponudil prikaz časovnega in geografskega razpona, ki je obvezna "oprema" vsake skupine z večjimi, predvsem tekmovalnimi ambicijami. Elegan-

tno in ekspresivno vodenje Mir-

liča, Preglja in Tadeje Vulc. Na klavir je nastope zanesljivo in tankočutno spremljal Matjaž Zobec. Fantovska skupina pa se je predstavila v skladu s svojo ustanovno usmeritvijo: fantje so se odločili namreč za vstop v zborovski svet skozi vrata ljudske glasbe. V ta namen so v lanski jeseni obiskovali tudi intenziven tečaj. Prav gotovo je bil trud poplačan s prepričljivimi dosežki, doživeltimi in premišljenimi izvedbami,

Foto damj@n

ka Ferlana je učinkovito posprenilo pevke skozi različne glasbene pokrajine: prvi sklop je preizkusil njihovo obvladanie stare glasbe in sodobnih stilizacij glasbene in besedne umetnosti prejšnjih stoletij, v drugem so obarvale rahle in pravljicne vtise anglosaških skladb, nato so končale s slovenskimi in zamejskimi avtorskimi skladbami in priredbami. Na sporedu so bile skladbe Gallusa, Donatija, Holsta, Stanforda, Whitacreja, Ma-

ki so z ubranim zvokom in čustvenim sporočilom ovrednotile priredbe slovenskih tradicionalnih spevov, a tudi postanek pri dalmatinskem, klapskem petju. Skupina pa premika prve korake tudi v avtorsko smer, kot sta potrdili skladbi Benjamina Ipavca in Hrabroslava Volariča. Konec lepega večera je seveda potekal v zelo obetavni združenji zasedbi, ki verjetno ne bo samo priložnostne narave.

PAL

CTA / Tečaj kamišibaja

Slovenske učiteljice so se navdušile nad staro japonsko gledališko zvrstjo

Centro Teatro Animazione e Figure (CTA), deželno središče za animirano gledališče, ki ima sedež v hiši v Coroninijevi ulici v Gorici in ga vodi Roberto Piaggio, vsako leto prireja tudi tečaje za izobraževanje vzgojiteljic. Letos je k temu spadal tudi tečaj kamišibaj gledališča. Vodila sta ga priznana slovenska gledališka ustvarjalca, mojstra lutkarstva, Jelena Sitar in Igor Cvetko, ki sta pred petimi leti to posebno japonsko gledališko zvrst začela širiti tudi na Slovenskem. Sama sta že večkrat obiskala Japonsko in dodobra spoznala to gledališko umetnost, ki se je kot ulično gledališče najbolj razcvetela v 20. stoletju, in sicer v 30. letih, ko je veliko umetnikov izdelovalo risbe prav za to obliko pripovedovanja zgodb ob slikah. Takrat je bilo v Tokiu tudi do 3.000 predstav na dan. Namesto vstopnic so ljudje, ki so spremljali pripoved, kupili sladkarijo. V 50. letih prejšnjega stoletja, ko je televizija začela vstopati v hiše, je ta gledališka "zvrst" začela usihati, zdaj pa se spet uveljavlja. Ka-

mišibaj (jap. *kami*: papir, *šibaj*: gledališče) je edinstvena oblika pripovedovanja zgodb ob sli-

zore iz zgodbe. Zdaj je ta zvrst, ki omogoča pripoved različnih žanrov, že kar uveljavljena tudi

terih pripovedovalec razvija svojo zgodbo. Kamišibaj gledališče ima svoja pravila in zahteva poznavanje svojih zakonitosti, ne rabi pa velikega prostora za samo pripoved, zato je ta način pripovedovanja zgodb že zašel tudi med postelje v bolnišnicah. Goriškega tečaja kamišibaj gledališča, ki ima svojevrsten čar, se je udeležila skupina dvanaestih učiteljic. Med temi so bile tudi Slovenke iz naših vrtcev Večstopenjske šole iz Gorice: Katerina Ferletič iz vrtca Sonček, Alessandra Posillipo in Valentina Tul iz vrtca Pikanogavička iz Štandreža, Vesna Buzin iz vrtca Kekec, Verena Čevdek in Vanja Batistič iz vrtca Ringaraja in Laura Hvalič iz vrtca Pikapolonica. Nekateri so se za to navdušile že ob začetku šolskega leta, ko so imele srečanje o tej temi. Omogočila jim ga je prof. Andreja Duhovnik v sklopu izobraževalnega tečaja. Od marca do maja pa so si pod

kah. Slike-ilustracije so vložene v lesen oder, imenovan *butaj*. Navadno je bil iz rdečkastega češnjavega lesa. Pripovedovalec pri pripovedovanju menjuje slike, ki prikazujejo ključne pri-

na Slovenskem, tudi zato, ker ne zahteva nič drugega kot omenjeni odrček, butaj, ki ima dvoje kril, tako da se ob koncu zgodbe zapre, in kakih od dvanaest do šestnaest risbic, ob ka-

to navdušile že ob začetku šolskega leta, ko so imele srečanje o tej temi. Omogočila jim ga je prof. Andreja Duhovnik v sklopu izobraževalnega tečaja. Od marca do maja pa so si pod

vodstvom Jelene Sitar in Igorja Cvetka sledila štiri srečanja, na katerih so udeleženke spoznavale zgodovino, tehniko in vse, kar je treba vedeti o tej zvrstni umetnosti pripovedovanja. Na zadnjem srečanju v maju so štiri slovenske udeleženke skupaj z italijanskimi kolegicami predstavile vsaka svojo pripoved. Same so narisale ključne prizore iz zgodbe in jo pripovedovale mentorjema Cvetku in Sitarjevi ter ostalim tečajnicam. Mentorja sta zelo pozorno spremljala pripovedi in ob koncu natančno razčlenila pripovedovanje zgodbe in povedala svoje mnenje, ki je bilo zelo spodbudno za vsako izmed njih. Še posebno pozornost sta namenili poetiki, ki je zaznamovala posamezno zgodbo in ilustracije. Pri tem sta pohvalila trud, ki so ga tečajnice vložile v svoje delo. Zdaj bodo svoje kamišibaj zgodbe lahko uporabljale pri delu z otroki. Tako bodo lahko otroci še sami ob poslušanju pravljice napravili obnovo v risbah in morda izdelali svoj *butaj* kar iz debelejšega papirja. Katerina Ferletič je za svoj prvi kamišibaj nastop izbrala doberdobsko ljudsko pravljico v barvitnem narečju, ki pripoveduje o zelo delavnem, spretnelem krojaču, ki se prav nič ni zmenil za smrt, ko ga je kar nekajkrat obiskala, da ga odpelje s seboj. Namesto risbe je za

upodobitev zgodbe izdelala kolaže in pri tem uporabila odrezke blaga, gumbje in pravo iglo, tako da je bilo vse zelo "konkretno". In res učinkovito. Prepričljivo in duhovito je prikazala in podala svojo zgodbo o burji v tržaškem narečju (Il gigante e la bora di Trieste - Velikan in tržaška burja) Laura Hvalič. Tudi ona je bila deležna pohvale za risbe in tekočo pripoved. Povsem drugače poetičen nadih se je prikazal pri risbah in zgodbi Valentine Tul, ki je razvila pravljico o tem, kako je miška našla robček. A sraka ji ga je ukradla. Po kar nekaj pustolovskih postojankah ji ga je vrnil veter, ki je miško nežno pokril z njim. Ljubka pravljica bo gotovo naletela na uspeh pri otrocih. Alessandra Posillipo pa je izbrala in izdelala poučno zgodbo o dveh zobkih, ki je sta preveč sladkarij, in o posledicah tega početja. Uporabila jo bo v sklopu zdravstvene vzgoje. Otroci si bodo gotovo bolj vestno čistili zobke! Učiteljice so opravile res skrbno, zgledno delo vsaka s svojim pristopom do te gledališke zvrsti, upoštevajoč glavna pravila. Mentorja sta bila z njimi zelo zadovoljna. Njuno prizadevanje se je odlično obrestovalo! Učiteljice bodo odslej imele čudovit pripomoček za šolske ure, otroci pa bodo deležni zelo lepih trenutkov.

Iva Koršič